

POSLANSTVO I POSLANICI

u svjetlu Kur'ana

Ebul-Hasan En-Nedevi

Ebul-Hasan En-Nedeui
POSLANSTVO I POSLANICI U SVJETLU KUR'ANA

Naslov originala:

أبو الحسن علي الحسني الندوي

النبوة والأنبياء في ضوء القرآن الكريم

Prevod sa arapskog:

FIKRET PAŠANOVIĆ

Recenzent:

MUHAREM OMERDIĆ

Kompjuterska priprema:

FIKRET PAŠANOVIĆ

Izdavač:

ILMIJJA BiH

Za izdavača:

H.hfz. Halil ef. Mehtić

Štampa:

DD »GRIN« Gračanica

Tiraž:

3000 kom.

Uz ovaj prevod

U ljeto 1984. godine rahmetli Ahmed ef. Smajlović ponudio mi je da prevedem neku knjigu na temu poslanstva. Izabrao sam upravo ovu koja stoji pred vama, zbog njenog osebnog stila koji sâm po sebi predstavlja izazov za prevodioca. Prevođenjem sam se povremeno bavio, a kada je prevod bio gotov, Ahmed ef. više nije bio u situaciji da utiče na izdavanje knjige. I, evo, nakon devet godina od njenog definitivnog prevođenja i dotjerivanja, knjiga je pred vama. Nadam se da će ona naići na lijep prijem i interesovanje, a njene čitaoce molim da se Fatihom sjete inicijatora njenog prevođenja, rahmetli Ahmed ef. Smajlovića.

Knjiga je, inače, nastala kao zbirka predavanja koja je autor održao na Medinskom univerzitetu, izuzev dva posljednja poglavlja koja je naknadno uvrstio zbog, kako sam veli, njihove aktualnosti. Predavanja su nastala 1382. hidžretske godine.

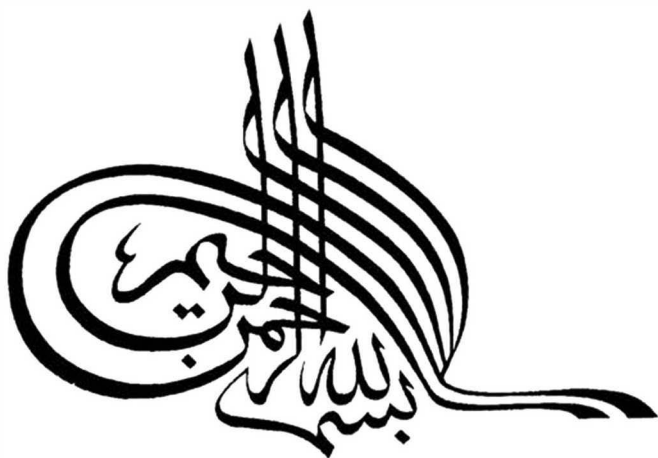
Obzirom da su tekstovi pisani kao predavanja, u mnogim slučajevima nisu praćeni dostatnim objašnjenjima o manje poznatim ličnostima, pokretima i dr. Da bi korist bila potpunija, nastojao sam, koliko mi je bilo moguće, dopuniti postojeće napomene. Autorove napomene su označene arapskim brojevima, a moje zvjezdicama, izuzev kada su date unutar autorovih, u kom slučaju su označene sa *op. prev.* Podatke sam crpio iz više izvora, od kojih najviše iz ovih:

1. Ferdinân Tatal, "Mu'džemun li A'lâmiššerki vel-garb", 23. izdanje, Darul-Mašrik, Bejrut, 1975.
2. *The New Encyclopaedia Britanica in 30 volumes, MICROPAEDIA*, 15th edition
3. *Academic American Encyclopedia*, 1980.

4. Isma'il-paša El-Bagdadi, "*Hedijjetul-ârifin, Esmâul-muellifine ve âsârul-musannifin*", Istanbul, 1951.
5. "Who was who", VOL-III, Adam and Charles Black, London, 2nd edition, 1967.
7. *Leksikon JLZ*, Zagreb, 1974.

Kada je prevod bio gotov, obratio sam se pismom autoru knjige, sa molbom da napiše predgovor za njega. Odgovor je u njegovo ime poslao Selman Nedevi. U njemu on izražava radost zbog ovog prevoda, moleći Allaha da knjiga bude od koristi i da i autorov i prevodiočev rad primi, blagoslovi i učini opskrbom za ahiret. Autor nije u mogućnosti napisati predgovor zbog mnoštva obaveza i putovanja. Knjiga, kako on veli, "postavlja putokaze za ispravno vjerovanje, istinsko pozivanje i uzoritu praksu".

F. Pašanović

Poslanstvo i poslanici
u svjetlu Kur'ana

I

Poslanstvo

POTREBA ČOVJEČANSTVA ZA NJIM I NJEGOV DOPRINOS CIVILIZACIJI

GOVOR NADAHNUT MJESTOM

Najprimjereniji govor ovom mjestu na kom smo se okupili je govor o poslanstvu: o potrebi čovječanstva za njim, o njegovom doprinosu civilizaciji, o velikanima koje je Allah počastvovao njime, njihovom visokom položaju kod Allaha, njihovoj velikoj zaslugi za ljude, njihovom dubokom uticaju na život, te o njihovom Predvodniku i Pečatu, koga je Allah izdvojio posljednjom misijom, univerzalnim poslanstvom za sva vremena, vječitim vodstvom, šeri'atom koji ostaje trajno i Sačuvanom Knjigom, svodeći sreću čovječanstva na vjerovanje u njega i na njegovo slijedenje, o onome koji je odabrao ovo divno mjesto za svoje pribježište i zadnje boravište, mjesto u kom se zbio posljednji kontakt Neba sa zemljom radi poslanstva i objave.

Onaj kome bude pružena prilika da govori na ovom časnom mjestu i kome bude ukazana ovakva počast treba da se boji Allaha i da ga bude stid da govori o nečemu drugom, a ne o ovoj temi koja proističe iz nadahnutosti mjestom, iz bujice imana i koja je odziv osjećaju ljepote i dobročinstva.

OSNOVNA ZADAĆA UNIVERZITETA

Zadaća svake škole ponikle u islamu - one u Gradu Božijeg Poslanika pogotovo - je da prije svega vodi računa o razumijevanju

poslanstva, najveće blagodati koju je Allah darovao, da uznastoji da je vrednije kako to ona zaslužuje i da bude zahvalna na njoj, trudeći se da bude među njenim pomagačima i propagatorima, svrstavajući se u njen tabor i pod njenu zastavu u životnom okršaju u kom su raširene zastave džahilijeta, otpadništva i pobune. Takođe treba da dâ svoj doprinos pobjedi ove blagodati na svim poljima: idejnom i religijskom, praktičnom i primijenjenom, moralnom i društvenom. Stalno obilježje njenih polaznika i svršenika i njihov najviši cilj treba da bude isticanje poslanstva i njegovog programa nad svakom filozofijom i programom, svakim pravcem, nad svakim stilom mišljenja, modelom življenja i obrascem kulture.

Ova osnovna zadaća je važnija i primarnija od izučavanja svih nauka i naučnih disciplina o čijem izučavanju se brinu islamske škole i univerziteti i preča od parola kojima se kliče i izražava vjernost. Jer, vječita, istinska i odlučujuća bitka džahilijeta i poslanstva, koje u ovom dobu predstavlja islam, još uvijek traje i svaka druga bitka je formalna ili internog karaktera, kao kada bi se članovi jedne porodice sporječkali oko jedne beznačajne sitnice ili kada bi se dječica posvađala. Glavna i stalna bitka je okršaj džahilijeta i poslanstva.

Zbog svega toga, govor o poslanstvu zaslužuje da bude prvo o čemu se govori na Islamskom univerzitetu, poniklom u Gradu Božijeg Poslanika, gradu koji je pružio utočište muslimanima, postavši okriljem imana, kolijevkom objave i završnom stanicom na dugom putešestviju poslanstva u njegovoj veličanstvenoj povijesti.

OVOVREMENA POTREBA ZA GOVOROM OVE VRSTE

Osjeća se silna potreba za govorom na ovu temu na svakom mjestu, na svakom skupu naučnika, na svakom velikom univerzitetu. Ista potreba se osjeća na univerzitetima Evrope i njenim naučnim skupovima, a takođe i međunarodnim forumima i kulturnim organizacijama. **Jer, bijeda čovječanstva i kriza savremene civilizacije - uprkos tome što posjeduju sva sredstva za ostvarenje sreće, mira, izobilja i blagostanja - uzrokovana je**

upravo njihovom pobunom protiv doktrine poslanstva i poslanikâ i utemeljenjem civilizacije i življenja na temeljima oprečnim onome što proklamovaše poslanici: uzrokovana je neprihvatanjem - ohološću, tačnije - onoga čime je Allah počastvovao nepismenog arapskog Poslanika, neprihvatanjem izraženim riječima koje u zavisnosti od situacije, glase: Zar da nas ljudi upućuju? Zar je nepismen čovjek došao da nas podučava?! Zar siromašak pokušava da nas usreći?! Zar beduin želi da nas civilizira?!...

Ako, na nesreću, nismo u stanju ili okolnosti još ne dopuštaju da o svemu tome govorimo na univerzitetima Evrope i Amerike i svjetovnim univerzitetima Azije, ne smije se desiti da to ne budemo u stanju na Islamskom univerzitetu u Medini, koja uvijek bijaše polje za sjetvu plemenitog usjeva, lijepa zemlja koja svoje plodove daje uz dozvolu Gospodara svoga i koja izgovara svoju riječ da bi njen eho odjeknuo svijetom.

GLEDANJE NA POSLANSTVO I POSLANIKE ZASNOVANO NA KUR'ANU

Ilmul - kelam ili ilmut - tevhid na poslanstvo gleda - molim da mi se ne zamjeri kada to tvrdim! - na jedan skučen i ograničen način, posmatrajući ga kao zaokruženu dogmu koja nema veze sa praktičnim životom izuzev u tijesnoj i omeđenoj sferi vjerovanja. Djelimična isprika za ilmut - tevhid se može naći u njegovoj strogo naučnoj orijentiranosti i posebnoj edukativnoj misiji. Stoga na poslanstvo i poslanike moramo gledati kroz Kur'an, kroz povećalo Kur'ana.

Razmatraćemo Allahovu Mudru Knjigu da bismo doznali domete i široke horizonte poslanstva, njegove nesagledive dubine i njegovu duboku ukorijenjenost u čovječiji život, njegov uticaj na um i psihi, na moral i sklonosti, uticaj na formiranje načina života i obrazovanja društva, njegovu vodeću ulogu u različitim kulturama, da bismo nešto doznali o njegovoj ulozi u osnivanju specifičnih i

potpuno samosvojnih kultura, paralelnih džahilijetu, a do kraja mu oprečnih.

RIJEČI VOLJENOG KOJI VOLI

Čitajući Kur'an u tom cilju, nailazimo na odlomke, obrasce i slike od kojih Allah ništa ljepše na ovom svijetu ne stvori, najljepše od svih slika uopšte. Vidimo da kur'anski stil, govoreći o poslanicima, šiklja životom, prelijeva se iz njega razdraganost, svjedočeći o ljubavi i naklonosti. Kao da su to riječi voljenog koji voli o onome ko ga voli i koga on voli, koji želi da se te riječi razgranaju, da što duže traju i da budu što raznovrsnije, bez stanke ili prekida. Svako kome je podaren neiskvaren osjećaj za lijepo i osjećaj ljubavi uživa u ovakvom govoru i naslađuje se ovakvim stilom.

Pogledajte zajedno sa mnom riječi uzvišenog: *"Ibrahim je bio primjer čestitosti, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije druge smatrao Allahu ravnim, i bio je zahvalan na blagodatima Njegovim: On je njega izabrao i na pravi put izveo. I Mi smo mu sačuvali lijep spomen na ovome svijetu, a na onom svijetu će doista biti među onim dobrima. Poslije smo tebi objavili: "Slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu, on nije Allahu druge smatrao ravnim."*

Takođe promotrimo sljedeće riječi Uzvišenog: *"To su dokazi Naši koje dadasmo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojim Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, mudar i sveznajući. I Mi mu poklonismo Ishaka i Jakuba: i svakog uputismo - a Nuha smo još prije uputili - i od potomaka njegovih Dervuda, i Sulejmana, i Ejjuba, i Jusufa, i Musaa, i Haruna - eto, tako mi nagrađujemo one koji dobra djela čine - i Zekerijjaa, i Jahjaa, i Isaa, i Iljasa - svi oni su bili dobri - i Ismaila i El-jesea i Junusa i Luta - i svima smo prednost nad svijetom ostalim dali - i neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu - njih smo odabrali i na pravi put im ukazali. To je Allahovo uputstvo na koje On ukazuje onima kojima hoće od robova Svojih. A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili. To su oni kojima smo Mi knjige i mudrost i vjerovijesništvo dali. Pa*

ako ovi u to ne vjeruju, Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati."²

ELITA STVORENJA I KOMPLETAN UZOR ČOVJEČANSTVU

Ponekad ih Kur'an spominje kao one koji su odabrani, nekad sa ljubavlju i blagonaklonošću, a nekad sa najplemenitijim svojstvima i umnim i moralnim vrlinama. Sve to ukazuje na činjenicu da su oni elita, najodabranija među Allahovim stvorenjima, kompletan uzor čovječanstvu i ljudi najjači i najdostojniji za izvršenje Allahovih misija i pozivanje ka Allahu: *"A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo svoje."*³ O Ibrahimu kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."*⁴ Takođe veli: *"A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja."*⁵ Ili: *"I u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo: 'Nek je u miru Ibrahim!'"* Eto tako mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je doista bio rob Naš, vjernik."⁶ Ili: *"Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan."*⁷ O Ismailu veli: *"...i Gospodar njegov je bio njime zadovoljan."*⁸ O Musau: *"I ja sam te za Sebe izabrao."*⁹ Ili: *"... I Ja sam učinio da te svako voli i da rasteš pod okom mojim."*¹⁰ Ili: *"...Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim."*¹¹

O Davudu kaže: *"... i sjeti se roba našeg Davuda, čvrstog u vjeri, koji se uvijek Allahu obraćao."*¹² O njegovom sinu Sulejmanu: *"Divan je on rob bio, i mnogo se kajao!"*¹³

Slično se govori i o Ejjubu, te se spominje skupina istaknutih poslanika, o kojima se govori sa isticanjem, poštovanjem i ljubavlju i koji bivaju opisani najljepšim atributima: *"I sjeti se robova naših Ibrahima, Ishaka, Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih. Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet; i oni su zaista u Nas od onih odabranih dobrih ljudi. I sjeti se Ismaila i El-Jese'a i Zul-Kifla, svi su oni bili dobri."*¹⁴

Prepustio sam se ovim riječima, tako ugodnim, iako znam da vi učite Kur'an i uzučavate ga na jedan znanstven način i da sve ovo što govorim za vas nije novo i strano. To sam učinio da bih vam u

svijest dozvao položaj koji poslanici zauzimaju kod Allaha, a koji je uistinu visok i mio, i da bih vas podsjetio na način na koji ih Kur'an spominje, opisujući ih najljepšim svojstvima, najljepšom čudi i najbogatijom nadarenošću.

PRIKAZ POSLANSTVA KROZ MUDRU USPOREDBU

Koju poziciju zauzimaju poslanstvo i poslanici u ovom življenju koje se u prikupljanju podataka i zadovoljavanju potrebe pretežno oslanja na ljudska osjetila i razum, nalazeći u njima dostatnost, pouzdanost i vjernost? Koje su osobenosti poslanika koje ih izdvajaju od skupina naučnika i inteligencije? Zašto samo njima pripada pravo da govore o nekim stvarima i da nastupaju sa navještanjima koja su van dosega jakih i prodornih umova, a svi su oni pripadnici jedne sredine, svi obitavaju u istim uslovima? Zašto oni vide ono što ne vide gorostasi poput njih i njihovi genijalni savremenici, da bi se to ukazalo jasno poput zore, potvrđujući istinitost njihovog navještaja?

To su prirodna pitanja koja su se nametala pri svakom novom poslanstvu, te je bilo nužno suočiti se sa njima i u doba kada je poslanstvom počastvovan i Muhammed a.s., kada mu je naređeno da opominje i saopštava Poruku. Način na koji je on pristupio tom problemu je jedna od njegovih veličanstvenih mu'džza, vječnih po mudrosti, argumentaciji i jasnoći koju sadrže.

Arapski narod, a posebno stanovništvo mekanske doline, živio je dugo razdoblje daleko od razrađenih koncepcija, naučne terminologije i teoloških studija, ali se zato odlikovao čistotom poimanja, brzinom razumijevanja i svojom ljubavlju i podložnošću realnosti. To je ono na što se Poslanik oslanjao tumačeći poziciju poslanstva i poslanika u životu, a takođe i u opravdavanju svoga prava da opominje i navještava, u svom suprotstavljanju opštepoznatom, prihvaćenom, oku vidljivom i u izvještavanju o onome što čovjek ne vidi. Na taj način postizao je ubjedljivost veću od hiljadu dokaza na koje se oslanjaju kelamisti.

Sve faze koje je najveći Poslanik prešao, i sva sredstva koja je uzimao i kojima se služio u svom svetom i delikatnom zadatku bijahu u skladu sa prirodom i sredinom. Poslanici u izvršenju svoga zadatka i dostavljanju Poruke nikada ne pribjegavaju izvještačenosti i prijetvornosti, pozajmljivanju i uvozu, već od beznačajne postojeće tvore veliku nedostajuću stvar.

Nije to bilo doba štampe i radija, doba naprava za emitovanje i pojačavanje glasa, pa se postavljalo pitanje: kao sakupiti stanovništvo Doline na posebnom mjestu i u posebno vrijeme i kako postići dominaciju nad njihovim umovima i dušama da bi ostavili poslove i uživanja i u strahu i žurbi pohitali na to mjesto?

Poslanik je bio Arap i poznavao je običaje i tradicije Arapa, njihove simbole i uticaj tih simbola na njihove duše i njihovo društvo, pa se potpomogao time na putu ostvarenja cilja od koga vrijednijeg nema. Arapi bijahu uobičajili da, kada jedan od njih osjeti opasnost ili neprijatelja koji želi da ih iznenadi i uhvati na prepad ili pak neprijatelja skrivenog u zasjedi, da se ispne na vrh brda ili na kakvu uzvisinu i poviče koliko ga grlo nosi: "*Ja sabâhâh*". Taj povik bi prenuo ostale te bi se oni pripremili i izašli svi do jednog da se suprostave iskrsljoj opasnosti i neprijatelju koji napada.

Koja to bijaše opasnost što im je remetila miran san, koja im nije dala da se opuste i uživaju, i u kojoj mjeri je njen štetni uticaj bio prisutan u njihovom životu? Neprijatelj je mnoge od njih ubijao, otimajući im imovinu, odvođeci deve i stada i nanoseći im druge štete. Ove opasnosti i štete, i pored svoje veličine i realnosti, bijahu neznatne u očima poslanika i vjerovjesnika koji su poznavali opasnost nepoznavanja Tvorca i Upravljača svemira, nepoznavanja njegovih istinskih svojstava i obaveza prema njemu, koji su takođe poznavali opasnost džahilijetskog načina življenja, kojim življahu žitelji Doline u to doba, i svu pogubnost grijeha i nemorala kojima bješe obilježeno to društvo: "...obožavaju kipove, jedu lešine, čine

razvratna djela, kidaju rodbinske veze, krše prava susjedstva, jaki među njima proždire slabog...¹⁵

Poslanik je vidio da je taj neprijatelj koji obitava u njima samima, u njihovim vjerovanjima i moralnim nazorima, štetniji i razorniji od svakog izvanjskog neprijatelja i da je ta opasnost, koja proističe iz njih samih, veća od svih opasnosti koje su upoznali u svom dugom džahilijetskom životu i svom plemenskom društvu. Uvidio je da je njihovo vlastito neprijateljstvo silnije i temeljitije od neprijateljstva svakog suparničkog plemena, od svake neprijateljske vojske, da njihov stil življenja izaziva srdžbu Moćnog i Silnog Allaha, koji ne želi da mu robovi budu nevjernici, niti mu je drago da na zemlji vlada nered.

I tako je on, neka je mir Allahov s njim, izašao i ispeo se na brdo Safa, njima najbliže brdo i pozvao iz sveg glasa: *"Ja sabâhâh!"*

Dolina je svjedok da to bijaše najiskreniji glas, sa najiskrenijim povodom, da je to najprikladnija situacija za ovo rječito upozorenje, ovaj zastrašujući povik.

Žitelji Meke su čuli taj svima znani i shvatljivi povik iz usta najiskrenijeg čovjeka što ga poznavahu u svom gradu, čovjeka koga prozvaše Iskreni i Povjerljivi. Shvatili su njegove značenje i svrhu, jer su iza sebe imali dugi niz iskustava i situacija, te nisu zakasnili u svom odzivu. *"Sakupiše se ljudi, neki su došli lično, a neki poslali izaslanika"*¹⁶. Božiji poslanik reče: *"Sinovi Abdul-Mutatlibovi, sinovi F'ehrovi, sinovi Ka'bovi! Šta biste rekli kada bih vas izvijestio da je na padinama ovog brda konjica koja smjera da vas napadne? Da li biste mi povjerovali?"*

Narod kom se Arapski poslanik obratio, uputivši mu ovo pitanje, bijaše nepismen i neobrazovan. Nisu izučavali filozofiju ili logiku, niti su navikli na udubljivanje i preciziranje, ali, kao što rekoh, bijahu realisti i praktičari kojima je Allah u najvećoj mjeri podario besprijekornost razumijevanja i brzinu shvatanja, te su predložili sebi stvarnost, dočaravši sebi okolnosti u kojima se nalazi govornik-opominjač i njegov stvarni položaj. **Pred sobom su vidjeli čovjeka kog su odavno prokušali kao iskrenog i povjerljivog i spremnog da posavjetuje, kao onoga ko voli dobro. Vidjeli su**

tog čovjeka kako stoji na vrhu brda, videći šta je ispred njega, tamo gdje su okupljeni oni što im se obraća, gledajući šta je iza brda, na suprotnoj strani.

Bez sumnjičavosti i dugog razmišljanja shvatili su da on ima pravo da govori o vrebajućem neprijatelju i skrivenoj opasnosti na drugoj strani, i da oni nemaju pravo, jer se između njih i te strane ispriječilo brdo, da ga utjeruju u laž i da zaniječu njegovo viđenje na osnovu toga što oni ne saučestvuju u tom viđenju. Brdo što tu stajaše ispriječilo se između njih i njega, opominjača, dajući mu priliku da vidi i prâvo da svjedoči o onome što im nije dato. Bijahu razumni i nepristrasni, odvažni i iskreni, te rekoše: **“Da!”**

Poslanik je uspio zahvaljujući mudrosti poslanstva koju mu je Allah podario i svojoj arapskoj rječitosti kojom ga je Allah počastvovao. Slikovito im je predočio jedinstvenu i suptilnu poziciju poslanstva i poslanika, njihov izuzetni položaj zahvaljujući kom su u stanju da vide ono što ne vide njima slični sunarodnici i savremenici, da svjedoče o onome o čemu obično ne svjedoče reformatori i vođe. Jer, oni stajahu na vrhu Brijega poslanstva, sa koga se mogu nadnijeti na obje strane: na osjetilnu, zahvaljujući poslanstvu kojim ih je Allah odlikovao, a takođe stupati u kontakt sa nevidljivim svijetom posredstvom Božije volje: *“Reci: “Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje...””*¹⁷

Najoštroumniji čovjek, najveći učenjak ili najumniji od ljudi nemaju pravo da ih u laž utjeruju ili zaniječu njihovo viđenje na osnovu toga što oni ne saučestvuju sa njima u njemu i ne vide ono što oni vide, kao što nije dopušteno onome ko stoji na padini brda da u laž utjeruje onoga ko stoji na vrhu i izvještava o onome što je iza.

A kada bi im se suprotstavio i iskazao neprijateljstvo neki od onih koji robuju osjetilima, rekli bi sa čuđenjem i protestom: *“Zar da se sa mnom raspravljate o Allahu, a On je mene uputio?”*¹⁸

Nepismeni Arapi tog doba, u toj primitivnoj fazi, bijahu razumniji od filozofa i mudraca koji su odbacivali poslanička navještanja i sumnjali u istine koje su ovi donosili, na osnovu toga

što oni to nisu vidjeli, niti bili u njega upućeni: *"Oni poriču prije nego temeljito saznaju šta ima u njemu, a još im nije došlo ni tumačenje njegovo!"*¹⁹

Nakon okončanja ove prve razumsko-prirodne faze, koja bijaše neophodna, Poslanik čini drugi korak, ulazi u drugu, konačnu fazu, pa veli: *"Ja vas opominjem pred dolaskom žestoke kazne!"* **Opominje ih pred stalnom i istinskom opasnošću koja im prijeti i koja je u samoj prirodi života kakvim žive, u vjerovanjima kojima su odani, u kipovima kojima se klanjaju, u mračnim običajima i džahilijjskom moralu kog se pridržavaju; ukratko: opasnost bijaše u tom potpunom džahilijetu u kom su živjeli bez vjere, znanja, pravde, bez bogobožnosti.**

U prirodi ovakvog života je potpuni nered u društvu, tegobno življenje, duševni očaj i unutrašnja patnja na ovom svijetu: *"Zbog onoga što ljudi rade, pojavio se metež i na kopnu i na moru, da im On da da iskuse kaznu zbog onoga što rade, ne bi li se popravili".*²⁰ *"I Mi ćemo učiniti da blažu kaznu iskuse, prije one najveće, ne bi li se pokajali."*²¹ A poslije ovog života dolazi stalna patnja u poređenju sa kojom su neznatni svaka patnja i bol: *"...ali će patnja na onom svijetu sigurno teža biti."*²² *"A patnja na onom svijetu biće, uistinu, bolnija i vječna"*²³ *"A patnja na onom svijetu biće, zaista, još sramnija."*²⁴ Naučnici i istraživači su otkrili osobenosti mnogih lijekova, saznali dosta o prirodi pojedinih stvari i snagama pohranjenim u mnogim stvorenjima, zasnovali nauke i saznanja koja su od koristi ljudima, i ljudi su im zato zahvalni i odaju im priznanje. Poslanici se, opet, izdvajaju poznavanjem Božijeg Bića, Njegovih svojstava, propisa i onoga čime se postiže Njegovo zadovoljstvo. Oni poznaju osobenosti vjerovanja, djela i moralnih normi, sa njihovim dobrim i lošim stranama, poznaju ono čime se stiče patnja ili sreća na ovom i kazna ili nagrada, džehennem ili džennet na budućem svijetu. Allah ih je izdvojio, u mjeri u kojoj je to htio, znanjem onoga što će biti poslije ovog života, bilo da se radi o proživljenju, iskupljanju, blagodatima ili patnjama: *"On tajne zna i On tajne svoje ne otkriva nikome, osim onome koga On za poslanika odabere."*²⁵

Svi poslanici su stajali na *Brijegu poslanstva*, sagledavajući, koliko to Allah hoće, svijet nedokučivog i vidljivog svijet, izvještavajući o onome što će napasti ljudski rod i ovu civilizaciju u bližoj ili daljoj budućnosti, o opasnostima i štetama koje ih u zasjedi čekaju. Upozoravali su iz samilosti, ljubavi i odanosti. A kad bi se neko suprostavio ovoj razumskoj i prirodnoj istini i ovaj očitosti, sumnjajući ili sijući sumnju u njihovu poziciju, rekli bi, savjetujući, iskreno, sažaljivo i rastuženo: *“Reci: “Ja vam savjetujem samo jedno: ustanite iskreno prema Allahu, dvojica po dvojica, ili jedan po jedan, pa zatim porazmislite da vaš drug nije lud. On vas samo prije teške patnje opominje.”*²⁶

JEDINI PUT KA ISPRAVNOM UPOZNAVANJU I POTPUNOJ UPUTI

Zbog toga Kur'an ustrajava u tvrdnji da su poslanici oni koji upućuju na Božije Biće i Njegova istinska svojstva, da su jedino sredstvo za ispravno upoznavanje Allaha, upoznavanje nepomućeno neznanjem, zabudjelošću i lošim shvatanjem. Nema puta za ispravno upoznavanje Allaha osim njihovog. Razum ne može da se u tom izdvoji, inteligentnost ne pomaže; nije dovoljna neiskvarenost prirode, oštrina uma ili udubljivanje u analogiju ili pak bogata iskustva. Ovu očitu istinu Uzvišeni Allah spominje riječima žitelja dženneta, iskrenih i iskusnih, riječima izrečenim na mjestu iskrenosti: *“Hvaljen neka je Allah, koji nas je na pravi put uputio; mi ne bismo na pravom putu bili da nas Allah nije uputio. Poslanici Gospodara našeg su zaista istinu donosili.”*²⁷ Oni su posredstvom poslanika upoznali Uzvišenog Allaha, saznali čime se postiže Njegovo zadovoljstvo, razumjeli njegove propise i bili u stanju djelovati u skladu sa njima, te na taj način ući u džennet i stići u Kuću blagodati. Završavajući jedno od veličanstvenih Kur'anskih poglavlja, poglavlje Es-Sâffât, u kome odbacuje zablude idolopoklonika i iskrivljenost njihovog vjerovanja i njihovo pripisivanje Njegovom uzvišenom Biću onoga od čega je On čist, Uzvišeni Allah veli: *“Veličanstven je*

Gospodar tvoj, Dostojanstveni, i daleko od onoga kako ga predstavljaju oni! I mir poslanicima, i hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova."²⁸ Ova tri ajeta su tri nerazdvojive karike. Nakon što svoje uzvišeno Biće uzdiže ponad tvrdnji idolopoklonika, Allah spominje poslanike uz potpuno uvažavanje i poštovanje, rječitim i istinitim opisom, prizivajući na njih mir, zahvaljujući im tako, jer njima pripada zasluga za upoznavanje stvorenja sa Stvoriteljem. Njihovo slanje bijaše dobročinstvo prema stvorenjima, blagodat čovječanstvu, jedan od zahtjeva mudrog i milostivog gospodstva. Sve se to završava riječima: *"I hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova."*

ZABLUDJELOST GRČKE FILOZOFIJE I TAJNA NJENE BIJEDE I PROPASTI

Zabludio je, umara se bespotrebno i bori se gdje to nije potrebno svaki onaj ko hoće da ispravno upozna Allaha, Njegova svojstva i lijepa imena, ko hoće da shvati vezu između Njega i ovog svijeta, način na koji se ona ostvaruje, Njegovu moć i uticaj Njegovih propisa koji se ostvaruju u svijetu, ali to čini van puta poslanstva, oslanjajući se na svoj razum, nauku, inteligenciju i upućenost u neke nauke i umijeća, na uspjeh u nekim naučnim pokušajima i na svoju skromnu ili veliku produkciju u nekim domenima nauke. Njihovu situaciju predočavaju riječi Uzvišenog: *"Vi raspravljate o onome o čemu nešto i znate, a zašto raspravljate o onome o čemu ništa ne znate? Allah zna a vi ne znate!"*²⁹

To je tajna zabludjelosti grčke filozofije i njenih velikana i genija. Njihova inteligencija, znanosti, književnosti, bogata i plodna poezija, veličanstveni epovi koje spjevaše, njihova nepri-kosnovenost u matematici, arhitekturi, fizici, astronomiji i astrologiji - sve to ih je obmanulo, pa su zabrazdili i u teološke probleme, u pitanje bića, svojstava, stvaranja, odakle su izašli sa bijednim i ništavnim rezultatima, ispreturanim i kontradiktornim stavovima, proizvoljnostima i nagađanjima, što vjerno opisuje Autoritet islama El-Gazzâli, Allah mu se smilovao, veleći: *"Tmina preko tmine! Kad*

bi to čovjek ispričao kao nešto što je sanjao, to bi se uzelo kao dokaz njegovog lošeg karaktera. Kad bi, pak, nešto slično naveo u nekom fikshskom djelu gdje su potrebna barem nagađanja bilo bi rečeno da su to bulaznjenja koja se ne mogu prihvatiti ni kao nagađanja."³⁰ Na drugom mjestu kaže: "Ne znam kako bi ludak ubijedio sebe u nešto slično, da ne govorimo o razumnim ljudima, kako su oni mogli da budu uvjereni u te neosnovane tvrdnje u pogledu sasvim razumnih stvari."³¹

Šejhul-Islam Ibnu Tejmije, komentarišući riječi mudraca i filozofa, veli: "Neka svako ko je razuman razmotri govor onih koji tvrde da posjeduju razboritost i moć utvrđivanja istine uolikoj mjeri da su u stanju njima potisnuti ono sa čim dodoše poslanici. Vidjeće da oni na vrhuncu svoga filozofiranja i koncu mudrovanja izgovaraju nešto što više liči govoru ludaka i mužno saznatljivu istinu odbacuju kao takvu, a neistinu mužno poznatu kao takvu čine prihvatljivom, služeći se govorom punim obmana."³²

Na njih se odnose riječi uzvišenog: "Zar su oni prisustvovali stvaranju njihovu? - njihova tvrđenja će biti zapisana i oni će odgovarati!"³³ "Ja nisam uzimao njih za svjedoke prilikom stvaranja nebesa i Zemlje ni neke od njih prilikom stvaranja drugih i za pomagače nisam uzimao one koji na krvi put upućuju."³⁴

POSRTAJ FILOZOFIJE ZAČETE U ISLAMSKOM PERIODU

Nažalost, naša islamska filozofija, nastala da bi se borila protiv uticaja grčke bezbožničke filozofije, pala je pod uticaj istih tendencija, otjelovljenih u analitičkom istraživanju problema čije elemente i pretpostavke čovjek ne posjeduje. U nju se uvukao drski duh filozofije koji prekoračuje granice a ne poznaje svoju moć, te se sa pedantnošću i sitničavošću upustila u pitanja Bića, tumačenje imenâ i svojstava, secirajući ih, dijeleći i analizirajući, kao u hemijskom laboratoriju. A Allah je visoko iznad svega toga!

POSEBNOST POSLANIKA I NJIHOVO ODLIKOVANJE POZNAVANJEM KORISNOG I SPASONOSNOG ZNANJA

Poslanicima je zagaranтовано korisno znanje, izdvojeni su znanjem bez koga nema sreće čovjeku, niti spasa sa nekim drugim. To je znanje kroz koje čovjek upoznaje svog Stvoritelja i Tvorca svemira, Ravnatelja postojećim, Njegova uzvišena svojstva, vezu između Njega i roba mu, čovjekovo mjesto u ovom svijetu i njegovo mjesto naspram Gospodara, čovjekov početak i kraj, upoznaje ono čime se postiže zadovoljstvo Uzvišenoga a čime Njegova srdžba, šta unesrećuje čovjeka u vječnosti, a šta mu sreću donosi. Kroz to znanje čovjek saznaje odlike vjerovanja, postupaka i morala i njihove posljedice. To je znanje koje zasluđuje da se nazove "*Nauka o spasenju*".

Poslanici se, unatoč vanrednim sposobnostima shvatanja, prefinjenosti osjećaja i visokom stupnju prirodne pronicljivosti i nadarenosti ne upliću u nauke koje su prevladavale u njihovom dobu, niti nastoje da steknu primat u nekoj od njih. Oni se predaju i posvećuju onome radi čega su poslani i što im je naređeno i na čemu se zasniva sreća čovječanstva, a nauke prepuštaju kompetentnima.

SUDBINA VISOKOCIVILIZIRANIH NARODA KOJI SE ODREKOŠE POSLANIČKOG NAUKA

Razvijenim i civilizovanim narodima koji su dostizali vrhunac u kulturi, inteligenciji i naučnoj produkciji u svom dobu bijaše potrebno znanje čiji nosioci bijahu poslanici, koji se njime isticaoše nad drugim stvorenjima, kao što je davljeniku potreban spasilački čamac, kao što je bolesniku na rubu stradanja potreban eliksir izlječenja. Pripadnici tih naroda, ma koliko visoko kotirali u nauci i kulturi, bijahu nepismeni, siromašci i bankroti, dječica, kada je u pitanju ovo znanje. Narodi bijahu u opasnosti, uprkos svim naučnim dostignućima i kulturnom procvatu, ukoliko ne upoznaju ili ako odbiju to znanje. Mnogi narodi, visokorazvijeni i civilizirani, sa naukom i kulturom uzimanom za primjer inteligencije i genijalnosti,

pali su kao žrtve nijekanja, oholosti, samozadovoljstva i prevelikog pouzdanja u svoje nauke i umijeća, gledajući na ono sa čim su dolazili poslanici sa omalovažavanjem i podsmjehom, odričući ga se i nipodaštavajući ga, postavši tako žrtvom umišljenosti i gluposti zaodjevene razboritošću, te tako *“pogubnost postupaka svojih iskusili i propast bijaše njihov kraj.”**

UPOREDBA ZNANJA S KOJIM SU DOLAZILI POSLANCI SA LJUDSKIM NAUKAMA I UMIJEĆIMA

Razlika između znanja poslanika i ljudskih nauka jasno se očituje kroz jednu priču koju ste vi vjerovatno čuli, ali niste možda pokušali da je primjenite u ove svrhe i iz nje izvedete ovu divnu mudrost. A mnogo mudrih primjera i priča sa dubokom poukom propada neiskorišćeno! Vas studente i učenike molim da mi ne zamjerite, jer je priča u vezi sa vašom družinom.

Priča se da se ta družina učenika ukrcala u lađu da se provozaju morem ili da se prevezu na kopno. Bijahu raspoloženi, a imali su i dosta vremena. Nepismeni lađar bijaše kao poručen objekat za nestašluke i pošalice, najbolje sredstvo za razonodu. Jedan oštroomni i odvažni đak ga upita: “Striče, koje si sve nauke izučavao?” “Nikoju, sinko” - reče lađar. Đak reče: “Zar nisi izučavao prirodne nauke?” “Nisam ni čuo za njih!” U razgovor se umiješao drugi đak: “Ali si svakako izučavao aritmetiku, algebru i jednadžbe?!” “To je još čudnije. Vjerujte mi da prvi put čujem ta čudna i zastrašujuća imena.” - reče lađar. U razgovor upade i treći “dovitljivac”: “Uvjeren sam da si studirao geografiju i istoriju?” Lađar reče: “Da li su to imena gradova ili dvije osobe?” Tu se mladići ne mogoše obuzdati. Razliježe se silan smijeh. Upitaše ga: “Koliko ti je godina, striče?” “Četrdeset mi je.” “Upropastio si pola života” - rekoše mu. A nepismeni lađar je ćutao, kao na iglama, čekajući svoj trenutak. Ustalasalo se i uzburkalo more, lađa se zaljuljala, a talasi razjapili čeljusti da je progutaju. Uzbuniše se mladići - bijaše to njihovo prvo

* Et-Talak, 9. (Kod Korkuta: “Oni će pogubnost postupaka svojih iskusiti i propast će njihov kraj biti”)

pomorsko iskustvo. Lađa skoro bi potopljena. Bio je to trenutak koji je iščekivalo nepismeni lađar. On im reče, mrimo i dostojanstveno: "Koje ste ono nauke izučavali, omladino?" Na to oni počese deklamovati dugačku listu predmeta što su ih učili u školi, ne dosjećajući se šta smjera mudri mornar - neznalica. Kada završise nabranjanje nauka sa zastrašujućim imenima, lađar sa dostojanstvom pomiješanim sa opijenošću pobjedom reče: "Izučavali ste mnoge nauke, a da li ste učili plivanje? Znae li kako ćete, ako se lađa, ne daj Bože, prevrne, plivati i stići na kopno?!" "Ne, tako nam Boga, striče, to je jedina nauka koju nismo izučavali i u koju nismo upućeni" - rekoše.

Tu se lađar nasmija i reče: "Ako sam ja upropastio pola života, vi ste upropastili čitav, jer sve te nauke vam ne pomažu u ovom potopu, pomogla bi vam samo jedna - plivanje, koje vi ne poznajete."

Ovo je priča o visokorazvijenim i civiliziranim narodima koji bijahu svojevrсна enciklopedija nauke i kulture, koji imadoše vodeću ulogu u svemu što je čovjek proizveo i do čega je stigao u domenu nauke i filozofije otkrivajući ovaj neizmjerni svemir i riznice pohranjene u njemu. Ali, nisu poznavali samo jednu nauku - onu koja povezuje sa Tvorcem i upoznaje sa Njim, nauku kojom se postiže spasenje, to kopno spasa i žuđena obala, nauku koja regulira postupke i htijenja, obuzdava hirove i strasti, uređuje moral i odgaja duše, odvraća od zla i podstiče na dobro, nadahnjuje bogobojaznošću bez koje nema sreenosti u društvu, niti postojanosti u kulturi. To znanje podstrekava čovjeka da se pripravi za budućnost, za ahiret, ono umanjuje prekomjernu sebičnost i samoljublje, umanjuje lakomost za prolaznim dobrima ovosvjetskim, potiče na umjerenost i sprečava čovjeka da se bori tamo gdje borba nije potrebna.

Pričajući o narodima kod kojih je prevladala oholost i zabludjelost i koji su nipodaštavali poslate im poslanike, koji ne bijahu čuveni po briljantnosti u nekoj od raširenih nauka, Allah veli: *"Kad su im poslanici njihovi jasne dokaze donosili, oni su se znanjem koje su imali dičili, i snašlo ih je ono čemu su se stalno rugali."*³⁵

ODRICANJA I OHOLOSTI NAKON POSLANSTVA NE SMIJE BITI

Isti slučaj je sa svakim narodom koji dostigne vrhunac u nauci i kulturi, umijeću i mudrosti nakon poslanja najvećeg Poslanika a njegova oholost i umišljenost, njegovo pretjerano pouzdanje u nauku i kulturu i u svoje velikane i genije ga spriječe da se okoristi obiljem znanja sa kojim je došao Muhammed a.s. i da ga se pridržava i slijedi ga. To je slučaj svakog savremenog naroda koji je u mogućnosti da se okoristi vječnom i blještavom svjetlošću. Sve njih će stići kazna za oholost, zadesiće ih posljedice nijekanja i odricanja, u vidu truhljenja kulture i pada civilizacije.

ISLAMSKJE I ARAPSKJE ZEMLJE U VELIKOJ OPASNOSTI

Još čudnije je to da se islamske i arapske zemlje okreću od ovih smjernica, od ovog obilnog znanja, ustežući se od okorišćavanja njime, oduševljavajući se zapadnom kulturom, materijalnim vrijednostima, džahilijjskim pozicijama i filozofijom nacionalizma ili socijalizma. Njima prijete velika i neotkloniva opasnost. Kao kazna ih zadesavaju razdor i nesuglasice, anarhija i pobune, međusobna zavist i mržnja, odsustvo saradnje i zajedništva, slabljenje moći i čvrstine i klonulost pred neprijateljem.

SKUPINE NAUČNIKA I ISTRAŽIVAČA U NOVOM GRADU

Kao primjer odnosa poslanika i drugih skupina može poslužiti jedan naseljeni grad, lijep i uređen, u koji ulaze različite grupe, različitih specijalnosti i usmjerenja. Skupina čija je specijalnost istorija ulazi i istražuje povijest tog grada: ko ga je osnovao, kada je osnovan i nastanjen, šta ga je sve zadesilo, ko je sve njime vladao. Grupa arheologa ispitiva ploče, iskopine i zapise pronađene u

iskopinama, precizirajući vrijeme njihovog nastanka i upućujući na drevne civilizacije i kulture, na stare običaje.

Skupina čija je specijalnost geografija izučava granice grada i geografski plošaj, planine koje ga okružuju, rijeke koje kroz njega protiču i njihova izvorišta.

Književnike i pjesnike očarava čarobna ljepota prirode i prelijepi vidici, lahki i blagi jutarnji povjetarci, ruže i bosiljci što ispunjavaju bašte grada i sve to razbuktava njihov umjetnički dar, čineći da poteče poezija, nježna i bistra, sa prefinjenim značenjima, sa vanrednom uobraziljom.

Lingvisti će proučavati jezik kojim govore stanovnici grada, istraživati njegov nastanak i razvoj, njegove veze sa drugim jezicima, tražeći izgubljene karike, sastavljajući rječnike i gramatike, regulišući način pisanja.

Sve ove skupine imaju svoju vrijednost koju ne treba potcjenjivati i umanjivati, jer *"svako ima pravac kuda se okreće"*, ali su sve one u opasnosti ako ne znaju ko vlada tim gradom, kakav je sistem vlasti, koji su to važeći zakoni kojima se svi oni, bez obzira na lične sklonosti, moraju potčiniti, šta za sobom povlači podanički status i državljanstvo ovog grada, koje su to pristojbe koje građani moraju plaćati, kakvi su saobraćajni propisi, propisi o boravku u gradu i drugi propisi vezani za časno i legalno življenje u uređenom gradu.

FUNKCIJA POSLANIKA U TOM GRADU

U grad stupa skupina kompletnih sposobnosti, istinski snažna, istančana osjećaja i prefinjenog ukusa, kojoj ne nedostaje ništa što krase čovjeka. Ta skupina smjera nešto što ni jedna druga nije učinila, njen poziv i program se razlikuju od poziva i programa drugih. Upućuje se, tačnije - upućuje ju nadstojnik tog grada, u centar tog grada, u ishodište života, snage i reda u ovom organizovanom kraljevstvu, sa kojim odmah stupa u kontakt i prima propise i upute, da bi ih potom dostavila svim grupama, vršeći tako

*El-Bekare, 148. (Kod Korkuta: "Svako se okreće prema svojoj Kibli")

misiju posrednika između uprave grada i stanovništva u dostavljanju i pozivanju.

Nema sumnje da sve skupine duguju priznanje ovoj skupini, jer im ona omogućuje da se mirno bave svojim naukama i istraživanjima. Sve njihove nauke nastaju i doživljavaju procvat u okrilju znanja što ga pronosi i širi ta posvećena skupina, da bi ostale poslije živjele pod njegovim okriljem. Da nije tog znanja i da nije te skupine sve ostale bi pale kao žrtva nepoznavanja i kršenja zakona, bile bi uhapšene i strpane u tamnice, a njihove nauke, nastojanja i dostignuća postala bi opsjene i tlapnje ili, u najmanju ruku, lakrdije i igrarije. Osnova svih nauka i otkrića i sistem koji ih povezuje je poznavanje Projektanta i Upravljača ovog velikog grada, osovine oko koje se okreće točak života. Tim znanjem se odlikuju samo poslanici: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao."*³⁶

NAJVAŽNIJI ZADACI I NAJSVETIJE FUNKCIJE

Stvar postaje značajnija kada znamo da Vladar i Upravljač tog grada koji smo uzeli za primjer nije samo vladar i upravljač, on je i Stvoritelj tog grada, onaj koji ga je iz ništavla uveo u postojanje, udahnuo mu život i dao mu sve što mu je potrebno. On je Opskrbitelj, Plemeniti Darovatelj. On je opraštač, Milostivi: *"On je Allah - nema drugog boga osim Njega -, On je poznavalac nevidljivog svijeta, On je Milostivi, Samilosni! On je Allah - nema drugog boga osim Njega -, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostatka, Onaj koji svakoga obezbjeđuje, Onaj koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi. Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim. On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničeg stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri."*³⁷

Stoga: upoznati ga svim umom, zavoljeti svim srcem, pokoriti mu se svim bićem, napregnuti sve snage da bi se dostiglo njegovo zadovoljstvo, približiti mu se - najvažniji su zadaci,

najsvetije funkcije i najviši zahtjevi čovječnosti, nešto što zdravi razum i neiskvarena priroda traže.

To je pozicija poslanstva i poslanika i mjesto njihove misije i funkcije među ljudskim skupinama, misijama i funkcijama. Oni su za njih poput duše za tijelo, razuma za djelovanje, poput oka za čovjeka. Svijet bez njih, sa svim naukama, književnošću, kulturom i umijećem, samo je silni mrak, *"sve tmine jedne iznad drugih, prst se pred okom ne vidi, - a onaj kome Allah ne da svjetlo neće svjetla ni imati."*³⁸

NAJVEĆI I OSNOVNI FAKTOR ISPRAVNE ORJENTISANOSTI ČOVJEČANSTVA I NAPRETKA CIVILIZACIJE

Poslanici nisu samo izvor ispravnog saznanja i postojanog znanja; oni ljudskim pokoljenjima daruju i drugo bogatstvo, kom pripada zasluga za pravilnu orjentisanost čovječanstva i procvat cjelokupne civilizacije. To je snaga odvratnosti prema zlu i ljubavi prema svemu dobrom, snaga pobune protiv sila zla, snaga usmjerenosti ka dobru i borba na njegovom putu. Ova snaga je najveći i osnovni faktor u svim slavnim i herojskim djelima čovječanstva. Sredstva, materijalna dobra i ustanove su bili i ostali potčinjeni ljudskom htijenju i čvrstoj riješenosti. Svo dobro počiva u čovjekovom htijenju dobra. Izvor tog dobra oduvijek bijahu instrukcije i smjernice poslanika, oni bijahu ti koji u svakom dobu svoje misije u svom narodu bude prirodenu ljubav prema dobru i mržnju prema zlu, ljubav za potpomaganje istine i obračun sa neistinom i pokvarenošću. Kada god bi taj prirodni osjećaj slabio i ljudska priroda se izvrtala u životinjsku, kao što to vidimo u kazivanjima o narodima o kojima nam Kur'an govori, oni bi liječili tu prirodu i vraćali joj ljudskost, plemenitost i tankoćutnost. Zahvaljujući njihovim vrijednim podukama, kontinuiranoj borbi, samoprijegoru, zaboravljanju uživanja i kockanju vlastitim životom i ponosom, u stoci i krvoločnim

zvijerima pronalazili bi ljude čija bi duša svojim mirisom ispunila čitav svijet i uljepšala povijest čovječanstva, ljude koji bi svojom veličanstvenošću i superiornošću poimanja nadilazili meleke i zahvaljujući kojima bi čovječanstvo živjelo, pravda bivala uspostavljena, slabi dobijao zadovoljenje od jačega, vuci čuvali stoku. Milost bi se raširila, ljubav razlila, tržište dobra prosperiralo, pirnuli povjetarci imana. Duše bi se oslobodile omče prohtjeva i strasti, srca bivala privučena dobru kao što željezo biva magnetom privučeno.

OSTACI POSLANSTVA I TRAGOVI NJEGOVOG POZIVA I BORBE

Čovječanstvo nikom ne duguje koliko ovaj skupini. Ono joj duguje za svoj život i opstanak, za svoju čast i dostojanstvo, za svoju ispravnu umjerenost. **Da nije poslanika, lađa čovječanstva bi potonula sa svim naukama, kulturnim nasljeđima i filozofijom, a ljudska pokoljenja bi se pretvorila u stada stoke i čopore zvijeri, ne poznajući Gospodara, vjeru i moral, ne znajući za milost i ljubav i nemajući višeg cilja od vode i ispaše. Za sva humana i plemenita značenja u ovom svijetu, za sve prefinjene osjećaje, sve moralne vrline i korisne znanosti, za snagu suprotstavljanja neistini i pokvarenosti, za sve to zasluga pripada smjernicama poslanika, njihovom dostavljanju, pozivanju i borbi. Zasluga pripada i njihovim drugovima i onima koji ih na najljepši način slijediše. Svijet se još napaja iz onoga što mu oni darovaše, idući u njihovom svjetlu i živeći u skladnoj građevini što je oni sazdaše.**

BILJEŠKE:

¹ En-Nahl, 120-123. (Prevod svih ajeta preuzet iz "Prevoda značenja Kur'ana" Besima Korkuta, izuzev gdje je naznačeno drugačije)

² El-En'am, 83-89.

³ El-En'am, 124.

⁴ El-Enbija', 51.

⁵ En-Nisa', 125.

⁶ Es-Saffat, 108-111.

-
- ⁷ Hud, 75.
- ⁸ Merjem, 55.
- ⁹ Tâ-Ilâ, 41.
- ¹⁰ Tâ-Ilâ, 39.
- ¹¹ El-E'raf, 144.
- ¹² Sâd, 17.
- ¹³ Sâd, 30.
- ¹⁴ Sâd, 45-48.
- ¹⁵ Ovaj opis arapskog džahilijjetskog društva u kome je poslat Božji poslanik preuzet je iz govora Dža'fer b. Ebi Taliba pred vijećem abesinskog vladara. U originalu: "U džahilijjetu obožavamo kipove..."
- ¹⁶ Ibnu Kesir, El-Bidaje vennihaje, III, str. 38.
- ¹⁷ El-Kehf, 110.
- ¹⁸ El-En'am, 80.
- ¹⁹ Junus, 39.
- ²⁰ Er-Rum, 41.
- ²¹ Es-Sedžde, 21.
- ²² Er-Ra'd, 34.
- ²³ Tâ-Hâ, 127.
- ²⁴ Fussilet, 16.
- ²⁵ El-Džinn, 26-27.
- ²⁶ Sebe', 46.
- ²⁷ El-E'raf, 43.
- ²⁸ Es-Saffat, 180-182.
- ²⁹ Alu 'Imran, 66.
- ³⁰ "Tehâfutul-felâsifeh", str. 105.
- ³¹ Nav. djelo, str. 124.
- ³² "Minhâdžussunneh", III (Bejânu muvâfekatî sarihil-ma'kuli lisahihil-menkul, na margini, str. 272)
- ³³ Ez-Zuhruf, 19.
- ³⁴ El-Kehf, 51.
- ³⁵ El-Mu'min (Gafir), 83.
- ³⁶ El-En'am, 75.
- ³⁷ El-Haşr, 22-24.
- ³⁸ En-Nur, 40.

II

Obilježja poslanstva

I OSOBENOSTI POSLANIKÂ

U predhodnom predavanju sam vam govorio o poslanstvu, o potrebi čovječanstva za njim, o njegovim zaslugama za civilizaciju, njegovoj funkciji i misiji u svijetu. Ovoga puta bih želio da vam govorim o prirodi poslanstva i njegovom posebnom karakteru, o osobenostima poslanika i onome čime se odlikuju od idejnih vođa i lidera reforme u ljudskom društvu.

POGUBAN UTICAJ VJEŠTAČKIH METODA I POLITIČKE TERMINOLOGIJE NA RAZUMIJEVANJE POSLANSTVA I POSLANIKA

Vještački metodi i politički programi, savremeni metodi upravljanja i organizovanja, oblici odgoja i obrazovanja koji još vrše svoju funkciju u opismenjavanju, povišenju životnog standarda, borbi protiv pokvarenosti i borbi za oslobođenje učinili su mnogo toga vrijednog spomena, za što im treba biti zahvalan, ali su učinili i ogromnu nepravdu i okrutnost. Zavladaše umom i dušom. Mentalitet njihovih nosilaca i zagovornika, njihov način života, ishodišta snage i odlučnosti, motivisanosti, način borbe, misaoni stilovi, njihova mjerila uspjeha - sve se to utisnulo u ljudske psihe, tako da su oni počeli i na poslanstvo i poslanike gledati isključivo iz te perspektive, kroz isti objektiv. Neki islamski autori su u posljednje doba počeli da se, u manjoj ili većoj mjeri, potčinjavaju ovim i ovakvim shvatanjima i pojavama, tumačeći poslanički poziv i djelovanje modernom političkom i sociološkom terminologijom, što onemogućava savremeniciima da na pravi način pojme poziciju poslanstva, prirodu poslanika i misije koja im je povjerena, da pojme program njihovog djelovanja, te ih tako sprečava da ih slijede i

ispune se njihovim duhom, a cjelokupnu misao usmjeravaju na stazu za koju se u najmanju ruku može reći da nije staza poslanstva.

POTREBA ZA PROUČAVANJEM KUR'ANA OSLOBOĐENIM IZVANJSKIH UTICAJA

Zbog toga se osjeća silna potreba za dubokim i slobodnim proučavanjem svega što o ovoj temi kaže Kur'an, proučavanjem oslobođenim izvanjskih uticaja i stranih kultura, oslobođenim takođe od svega što lično priželjkujemo i za čim žudimo, a što zna ponekad biti i dobro i nije za odbaciti.

Nije dopušteno da Kur'an i životopis poslanika potčinjavamo svemu za što mislimo da je dobro, a da se ne osvrnemo na tradiciju i primjenjivanost tog što smatramo dobrim. Jer, vremena se mijenjaju, vrijednost i stepen pojedinih stvari se mijenjaju i izmjenjuju, rastu ili opadaju. Neka teorija ili stvar opšteprihvaćena u jednom vremenu ne smije biti uzeta kao mjerodavna za doba ili generaciju koja je predhodila. **Kur'an, vječna nebeska knjiga, ne podliježe vremenu ili misli, ideologiji i politici ili ljudskim naukama čije postavke su zasnovane na pješčanom tlu što se stalno mijenja i koje nije pogodan teren za gradnju, te nije dopušteno da se na njega spušta Kur'an sa svoje uzvišene nebeske pozicije i skladnog i iskonskog temelja.**

OSNOVNA RAZLIKA IZMEĐU POSLANIKA I VJEROVIJESNIKA I MUDRACA I REFORMATORA

Prvo i osnovno čime se poslanici odlikuju je činjenica da znanje koje šire među ljudima, vjerovanje kom pozivaju i misija koju vrše ne izviru iz njihove oštroumnosti, revnosti ili dimutosti ponižavajućim položajem u kom žive, ili pak iz njihove tankočutnosti, nježnog srca ili širokog i mudrog iskustva. Ništa od toga. Njihovo ishodište je Objava i Misija za koju su odabrani i počašćeni njome. Stoga se oni ne mogu nikako porediti sa mudracima, liderima ili reformatormima i svim mogućim

predvodnicima koje su čovječanstvo, povijest reforme i duga borba prokušali, a koji su rezultat sredine, zasad njene mudrosti, odjek okruženja i reakcija na nered i rasulo kojima bijahu preplavljena njihova društva.

Presudna je u tom pogledu riječ Kur'ana, koji jezikom Glavara poslanika veli: *"Reci: "Da Allah nije htio, ja vam ga ne bih kazivao niti bi vas On s njim upoznao. Ta ja sam prije poslanstva dugo među vama boravio, - zar ne shvaćate?"*¹

Uzvišeni Allah veli: *"Na takav način Mi i tebi objavljujemo ono što ti se objavljuje. Ti nisi znao šta je Knjiga niti si poznavao vjerske propise, ali smo je Mi učinili svjetlom pomoću kojeg upućujemo one robove Naše koje želimo. A Ti, zaista, upućuješ na pravi put"*².

*"Ti nisi očekivao da će ti Knjiga biti objavljena, ali, ona ti je objavljena kao milost Gospodara tvoga; zato nikako ne budi nevjernicima saučesnik."*³ *"Ti nisi bio pored brda kada smo Musaa pozvali, ali Mi smo te poslali kao milost Gospodara tvoga da opominješ ljude kojima prije tebe nije došao niko ko bi ih opomenuo, da bi se opametili."*⁴

O prirodi misije za koju bivaju odabrani poslanici i njenom ishodištu Kur'an veli: *"On šalje meleke s Objavom, po volji svojoj, onim robovima svojim kojima hoće: "Opominjite da nema boga osim Mene i bojte Me se."*⁵ Zbog svega toga, poslanik se ne pokorava unutrašnjim faktorima ili vanjskim i privremenim pojavama, ne okreće svoju misiju onamo kamo se okreće situacija i trenutno stanje ili kako to hoće društvo. Allah o svom časnom Poslaniku veli: *"On ne govori po hiru svome - to je samo Objava koju mu se obznanjuje."*⁶ Poslanik nije u stanju da učini izmjenu ili promjenu, prilagodbu ili korekciju u svojoj misiji i Allahovim odredbama. Allah veli svom Poslaniku: *"Reci: "Nezamislivo je da ga ja sam od sebe mijenjam, ja slijedim samo ono što mi se objavljuje, ja se bojim, - ako budem neposlušan svome Gospodaru -, patnje na Velikom danu."*⁷ Allah negira mogućnost ulagivanja i podilaženja kod svog Poslanika, veleći: *"Oni bi jedva dočekali da ti popustiš, pa bi i oni popustili."*⁸ Opominje ga bolnom i ponižavajućom kaznom ukoliko bi ga oklevetao ili rekao ono što On nije rekao ili pak dodao ili

oduzeo nešto Njegovoj Objavi i govoru kazavši: *"Objava je on od Gospodara svjetova! A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio, Mi bismo ga za desnu ruku uhvatili, a onda mu žilu kucavicu presjekli i niko ga između vas ne bi mogao od toga odbraniti."*⁹ Naređuje mu da Njegovu Poruku dostavi doslovno i potpuno: *"O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga! - ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu - a Allah će te od ljudi štiti. Allah zaista neće ukazati na pravi put narodu koji neće da vjeruje."*¹⁰

Ovo je osnovno i odlučujuće obilježje koje poslanika odlikuje od vođa druge vrste, čija misija i borba bivaju inspirisani sredinom, kulturom, osjećanjima, i dolaze kao odziv nemiru koji obuzme društvo, nemiru koji obuzme svjesne pojedince, od vođa koji stalno promatraju sredinu, društvo, okolnosti i situacije, uvažavajući interes i politiku, povinujući joj se često i praveći mnoge ustupke, nagađajući se sa strankama, razmjenjujući interes, vođa čijoj većini je geslo: "Okreni se kako vjetar puše!"

MUDROST I OLAKŠAVANJE U POZIVU POSLANIKA I VJEROZAKONU

Sve naprijed navedeno ne znači da poslanici uopšte ne uvažavaju svrsishodnost i interes, da ne uvažavaju ljudske naravi i sposobnosti, da za svoj poziv ne odabiru pravo mjesto i vrijeme, da ne uvažavaju postupnost i olakšavanje. Naprotiv! Upravo sve to iziskuju dobrostiva priroda vjere, Allahova beskrajna mudrost i mudra priroda poslanika. O svemu tome govore tragovi, sve to svjedoče događaji, time obiluje povijest vjerozakona i Poslanikov životopis. Kur'an veli: *"I kao Kur'an, sve dio po dio ga objavljujemo da bi ga ti ljudima malo pomalo kazivao, i prema potrebi ga objavljujemo."*¹¹ *"Oni koji ne vjeruju govore: 'Trebalo je da mu Kur'an bude objavljen čitav, i to odjednom!'" A tako se objavljuje da bismo njime srce tvoje učvrstili, i mi ga sve ajet po*

ajet objavljujemo."¹² *"Allah želi da vam okakša, a ne da poteškoće imate."*¹³ *"I u vjeri vam nije ništa teško propisao."*¹⁴

Poslanik je ashabima naređivao da olakšavaju i obveseljavaju. Šaljući Mu'azu i Ebu Musa-a u Jemen, Poslanik im je rekao: *"Olakšavajte a ne otežavajte! Obveseljajte a ne izazivajte odvratnost i ne plašite!"*¹⁵ Drugom prilikom je rekao ashabima: *"Vi ste poslani da olakšavate, niste poslani da otežavate."*¹⁶ Odbađao je primjenu neke stvari u kojoj je sadržan djelimičan interes zbog opšteg interesa koji je veći i važniji pa je rekao hazreti Aiši: *"Da tvoj narod nije bio donedavno u nevjerovanju (tj. da se iman u njima učvrstio) srušio bih Hram, a zatim ga sagradio na temeljima Ibrahimovim a.s."* Ibnu Mes'ud veli: *"Poslanik nas je savjetovao u određenim danima, ne želeći da nam dosadi."*¹⁷ Od Džabir b. Abdillaha se prenosi: *"Muaz b. Džebel bi klanjao sa Poslanikom, a potom se vraćao i bio imam svom komšiluku. Jednom prilikom je, klanjajući jaciju učio poglavlje El-Bekare, pa se jedan čovjek udaljio (ne klanjajući u džematu), zbog čega ga je Mu'az izgrdio. To je doprlo do Poslanika, pa je rekao: "Fettân (onaj koji dovodi u zabludu, sije smutnju)!" - tri puta."*¹⁸

Od Ibni Mes'uda se prenosi: *"Neki čovjek je rekao: "Božiji Poslaniče, ja izostajem sa sabaha jer taj i taj odluji klanjajući nam". Rasrdio se Božji Poslanik, nisam ga vidio srditijeg kada nas savjetuje nego što je bio tog dana, pa nam je rekao: "Ljudi, ima među vama onih koji plaše i rastjeruju! Ko od vas bude imam ljudima, neka skрати, jer iza njega su nemoćni, stari i onaj koji ima druge potrebe."*¹⁹

Tekstovi i dokazi o tome su mnogobrojni,²⁰ a to su, uglavnom, potpuno vjerodostojne predaje iz Poslanikovog života. To je bilo nužno i kod predhodnih poslanika, zbog mudrosti kojom ih je Allah

* U doba kada Muhannedu a.s. bijaše 35 godina bujica je oštetila Kabu, te su Mekkelije srušili ostatke i odlučili da je ponovo sazidaju, ali samo halal imetkom. Pošto im nije doteklo sredstava, smanjili su je, te tako odstupili od prvobitnih temelja, ostavivši samo niski zid koji obilježava prave temelje u dijelu poznatom kao Hidžru Isma'il.

odlikovao: *"I dali smo mu mudrost i sposobnost da rasuđuje".²¹*
"To su oni kojima smo Mi knjige i mudrost i vjerovjesništvo dali".²²

Međutim, svo ovo olakšavanje, sva postupnost, uvažavanje mudrosti i interesa i gledanje na individualne sposobnosti, sve je to u domenu podučavanja, odgajanja i pojedinačnih problema i u onome što nije u direktnoj vezi sa vjerovanjem i principima vjere. Vjerovanja, principa, dužnosti i izričitih tekstualnih odredbi što se tiče, te stvari koje odvajaju vjerovanje od nevjerovanja, monoteizam od idolopoklonstva, bilo da se radi o obredima ili sankcijama, poslanici u svim vremenima bijahu čvršći od čelika, postojaniji od planina, i ne znadoše za ustupke i poštedu, ne zadovoljavaše se nagodbama.

ISKRENA ODANOST ALLAHU I SLUŽENJE SAMO NJEMU

Drugo obilježje: Prvi poziv i najveći cilj poslanika u svim vremenima i sredinama bilo je korigovanje vjerovanja u uzvišenog Allaha, ispravljanje veze između roba i Gospodara, pozivanje na iskrenu odanost Allahu i služenje samo Njemu, koji je jedini u stanju da donese korist ili štetu i koji je jedini dostojan da mu se bude pokorno, da bude prizivan, da se kod njega traži utočište i da mu se iskazuje odanost kroz vršenje obreda.

Njihova ofanziva bijaše sasređena i usmjerena na idolopoklonstvo prisutno u tom dobu, oličeno u obožavanju kipova, idola, dobrih i svetaca, bilo živih ili mrtvih, za koje su pagani vjerovali *"da ih je Allah zaodjemio odjećom dostojanstva i božanstvenosti, davši im moć upravljanja u nekim posebnim stvarima, apsolutno prihvatajući njihovo zagovaranje, kao što vrhovni vladar u svaku provinciju šalje namjesnika, povjeravajući mu njeno upravljanje u svemu izuzev u najkrupnijim pitanjima."*²³

Svako ko je vezan za Kur'an - a on je knjiga koja bdije nad prethodnim - nužno i neopozivo će pojmiti da je iskorijenjivanje idolopoklonstva, njegovo odbacivanje, borba protiv njega i spasavanje čovječanstva iz njegovih kandži

osnovni cilj poslanstva, svrha slanja poslanika i osnova njihovog poziva, vrhunac djelovanja, krajnji cilj njihove borbe, osovina cjelokupnog življenja i zadaće, osovina oko koje kruže, od koje polaze i kojoj se vraćaju, kod koje počinju i završavaju. Kur'an ponekad uopšteno govori: *"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato se meni klanjajte."*²⁴ Ponekad, opet, govori podrobno, imenujući poslanika po poslanika, spominjući da je zadaća svakog od njih počinjala pozivanjem jednoći, pa veli: *"I Nuhu poslasmu narodu njegovu." "Ja sam tu" - govorio je on - "da vas otvoreno opominjem, da se ne klanjate nikom drugom osim Allahu, ja se, zaista, plašim za vas patnje na Nesnosnom danu."*²⁵ *"I Adu - brata njihova Huda. "O narode moj," - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate, vi samo neistine iznosite."*²⁶ *"I Semudu - brata njihova Saliha. "O, narode moj," - govorio je on - klanjajte se samo Allahu, vi drugog boga osim Njega nemate! On vas od zemlje stvara i daje vam da živite na njoj! Zato ga molite da vam oprost, i pokajte Mu se, jer Gospodar moj je, zaista, blizu i odaziva se."*²⁷ *I Medjemu - brata njihova Šuajba. "O, narode moj," - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate, i krivo ni na litru ni na kantaru ne mjerite. Vidim da u izobilju živite i hojim se da vas jednog dana ne zadesi kazna, pa da svi nastradate."*²⁸

Ibrahima a.s. što se tiče, njegovo pozivanje pokornosti Jedinom i odbacivanju kipova bijaše jasnije i izričitije. U poglavlju "El-Enbija": *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali. Kad on ocu svome i narodu svome reče: "Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?" Oni odgovoriše: "I naši preci su im se klanjali." I vi ste a i vaši preci su bili u očitaj zabludi" - reče."*²⁹ U poglavlju Eš-Šu'ara": *"I kaži im vijest o Ibrahimu kad je oca svoga i narod svoj upitao: "Čemu se vi klanjate?" a oni odgovorili: "Klanjamo se kumirima i povazdan im se molimo", on je rekao: "Da li vas oni čuju kad se molite, ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?" "Ne" -, odgovoriše, - "ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju." "A da li ste*

razmišljali" - upita on - "da su oni kojima se klanjate vi i kojima su se klanjali davni preci vaši doista neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova, koji me je stvorio i na pravi put uputio, i koji me hrani i poji, i koji me, kad se razholim, liječi, i koji će mi život oduzeti, i koji će me poslije oživjeti, i koji će mi nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti."³⁰ U poglavlju "Merjem": "Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik. Kad je rekao ocu svome: "O oče moj, zašto se klanjaš onome koji niti čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?"³¹ U poglavlju "El-'Ankebut": "A i Ibrahima. "Allahu se jedino klanjajte" - govorio je on narodu svome - "i Njega se bojte, to vam je bolje, da znate."³² U istom poglavlju: "Vi ste" - reče on - "mimo Allaha kumire prihvatili da biste u životu na ovom svijetu međusobno prijateljske odnose održavali, a poslije, na Sudnjem danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati, vatra će vaše boravište biti, i niko vam u pomoć neće moći priteći."³³

Isti je slučaj i sa Jusufom a.s., čiju rječitu i mudru besjedu izrečenu u zatvoru donosi Kur'an: "Nijedan obrok hrane neće vam donesen biti a da vam ja prije ne kažem što ćete dobiti", - reče Jusuf. "To je samo dio onoga čemu me naučio Gospodar moj, ja se klonem vjere naroda koji u Allaha ne vjeruje i koji i onaj svijet ne priznaje i ispovjedam vjeru predaka svojih, Ibrahima i Ishaka i Jakuha; nama ne priliči da ikoga Allahu smatramo ravnim. To je Allahova milost prema nama i ostalim ljudima, ali većina ljudi nije zahvalna. O drugovi moji u tamnici, ili su bolji raznorazni bogovi ili Allah, Jedini i Svemogući? Oni kojima se, mimo Njega, klanjate samo su imena koja ste im nadjemuli vi i preci vaši. - Allah o njima nikakva dokaza nije objavio. Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da se klanjate samo njemu. To je jedina prava vjera, ali većina ljudi ne zna."³⁴

Bijaše to i poziv Musaov, upućen faraonu koji je tvrdio da je utjelovljenje Raa, boga Sunca i vrhovnog božanstva starih Egipćana, te je govorio: "Ja sam gospodar vaš najveći!" Čuvši Musaov poziv, faraon veli: "O velikaši," - reče faraon - "ja ne znam da vi

* En-Nazi'ât, 24

imate drugog boga osim mene, a ti, o Hamane, peci mi opeke i sagradi mi toranj da se popnem k Musaovu Bogu, jer ja mislim da je on zaista lažac.”³⁵ Takode: *“Ako budeš kao boga osim mene nekoga drugog prizivao, sigurno ću te u tamnicu baciti.*”³⁶

Kur'an obožavanje idola imenuje najvećim širkom, gnusobom (*ridžs*) i laži, najžešće se obrušavajući na njega, pa u poglavlju “El-Hadždž” veli: *“Eto toliko! A ko poštuje Allahove svetinje, uživaće milost Gospodara svoga, - a dozvoljena vam je stoka, osim one o kojoj vam je rečeno, - pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti, budite iskreno Allahu odani, ne smatrajte nikoga Njemu ravnim! A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan - biće kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio.*”³⁷

VJEČITI SVJETSKI DŽAHILIJET I NJEGOV ZLOČIN PREMA ČOVJEČANSTVU

Idolopoklonstvo, u vidu obožavanja nekoga ili nečega mimo Allaha, u vidu pokornosti, klanjanja, upućivanja molbi, traženja pomoći, činjenja zavjeta i prinošenja žrtve nekome ili nečemu mimo Allaha, najstarija je bolest čovječanstva, najstarije ishodište slabosti i padova. Ono izaziva srdžbu Allahovu i ispriječava se između Njegovog roba i njegovog duhovnog, moralnog i kulturnog napretka, srozavajući ga sa najviših stepena u najniže nizine: *“Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem, zatim ćemo ga u najniže nizine vratiti.*”³⁸ Idolopoklonstvo obara čovjeka sa stepena onoga kome su meleki učinili sedždu na stepen onoga što čini sedždu nejakim stvorenjima i bijednim stvarima. Ono je džahilijet koji ugušuje snage, ubija nadarenost, uništava pouzdanje u Allaha i samopouzdanje, odvraća čovjeka od traženja utočišta kod Allaha, Moćnog Znalca koji sve čuje i vidi, Plemenitog Darovatelja, od korišćenja njegovih neiscrpnih riznica, da bi potražio utočište nemoćnog i siromašnog, nejakog i bijednog koji ne posjeduje ništa, a Allah *“uvodi noć u dan i uvodi dan u noć. On je potčinio Sunce i*

Mjesec - svakô plovi do roka određenog, to vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, carstvo je Njegovo! A oni, kojima se, pored Njega, klanjate ne posjeduju ništa. Ako im se molite ne čuju vašu molbu, a da i čuju ne bi vam se odazvali, na Sudnjem danu će poreći da ste ih Njemu ravnim smatrali. I niko te neće obavijestiti kao Onaj koji zna. O ljudi, vi ste siromašni, vi trebate Allaha, a Allah je nezavisan i hvale dostojan.”³⁹

ASHABI I ONOVREMENI ARAPI I NJIHOVO POIMANJE KUR'ANSKIH RIJEČI I TERMINA

Ovo idolopoklonstvo (njegova metafizička dimenzija) sa svim jasnim i suptilnim oblicima ispoljavanja bijaše objekat prema kom je usmjerena borba poslanika u svakom dobu, svakoj sredini i društvu, borba koja je izazivala srdžbu svih ogrezlih u džahilijet, te su govorili: *“Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je, zaista, nešto veoma čudno!” I oni ugledni između njih krenuše: “Idite i ostanite pri klanjanju bogovima svojim, ovima se, uistinu, nešto veliko hoće! Za ovo nismo čuli u vjeri predaka naših, ovo nije ništa drugo već namještena laž”*.”⁴⁰

Svaki razborit pojedinac koji izučava povijest Poslanikovog doba i stekne uvid u predaje u vezi ashaba, neće ni na trenutak posumnati da su ashabi iz ovih ajeta koje smo naveli razumjeli upravo ovo očito idolopoklonstvo, obožavanje kipova i idola, priznavanje svetosti pojedinim osobama koje su živjele ili još žive i klanjanje istima, upućivanje molbi, prinošenje žrtava ili zavjetovanje u ime njih, zaklinjanje u ime njih, zaklinjanje njihovim imenom, nastojanje da se približi Allahu putem njihovog obožavanja i posredstvom njihovog apsolutnog zagovaranja koje ne može biti odbijeno. Isto tako, pojmove *El-Ilâh* (Bog), *Er-Rahh* (Gospodar), *El-'Ithadeh* (klânanje, robovanje), *Ed-Din* (vjera) shvatali su u onom značenju u kom su oni i danas prisutni u vjeri. Sve to je nepobitno ustanovljeno na osnovu informacija o njihovom životu i načinu izražavanja i u tome nema razmimoilaženja.

POLAZNA OSNOVA ZA SVAKO POZIVANJE U VJERU

Sve to ostaje polazna osnova za svako pozivanje u vjeru i svaki reformatorski pokret sve do Sudnjeg dana. To je vječno nasljeđe poslanstva, *"On (Ibrahim a.s.) učini riječi Tevhida trajnim za potomstvo svoje, da bi se dozvali"*⁴¹, znak raspoznavanja svih koji pozivaju Allahu, svih reformatora - boraca.

Što se tiče drugih vidova džahilijjeta kao što su pokornost nekome mimo Allaha, prihvatanje odredbi mimo božanskih, pokornost vlasti koja nije utemeljena na Allahovom namjesništvu i njegovim propisima, sve to slijedi idolopoklonstvo i dolazi poslije njega. Zato nije dopušteno da se umanjuje veličina i važnost tog naprijed spomenutog očitog širka, da se potiskuje na marginu programa pozivanja i borbe ili da se izjednačava sa političkim značenjima pokornosti i vlasti i podvodi pod isti sud. Nije dopušteno da se vjeruje da je širk karakteristika starog, ograničenog i zaostalog džahilijjeta čije je vrijeme prošlo i čija je uloga privedena kraju. Time bismo nanijeli štetu i nepravdu pozivu i borbi poslanika i posumnjali u to da je Kur'an vječan i da je posljednja i trajna Knjiga, posumnjali bismo time da je program poslanstva ispravan program koji je Uzvišeni Allah odabrao, određivši da uspije, da bude plodonosan i plodotvoran, što nije odredio nijednom programu reforme.

SAVJET OMLADINI, ISLAMSKIM RADNICIMA I INTELEKTUALCIMA

Draga omladino! Vi ćete završiti vaše školovanje na ovom Univerzitetu i izaći kao intelektualci, islamski radnici i reformatori, kao predvodnici i usmjerivači. Stoga želim da vam dam savjet koji je sažetak iskustva i dugotrajnog studiranja, savjet čiju vrijednost i značaj ćete razumjeti tek nakon dugog iskustva. **Pazite da vaše pisanje i predstavljanje islama, njegovih istina i principa ne stvori utisak da su muslimani sva ova duga stoljeća bili u kontinuiranom neshvatanju ove vjere, koja je vjera za sva vremena i generacije, da nisu razumjeli Kur'an i njegovu**

terminologiji, njegove osnovne izraze⁴². Time biste ustvrdili da je za ovo drugo razdoblje ostala neshvaćena suština ove Knjige, a sama Knjiga krila svoje blago i da je ubrzo nakon njene objave prestalo korišćenje njome, što je, bez sumnje, u suprotnosti sa riječima Uzvišenog: *"Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njime bdjeti."*⁴³

Obećanje o bdijenju podrazumijeva razumijevanje, tumačenje i primjenu. Nema nikakvog dobra u knjizi koja bi bila neshvaćena i neprimijenjena. Allah svom Poslaniku veli: *"Mi smo dužni da ga saheremo da bi ga ti čitao. A kada ga čitamo, ti prati čitanje njegovo, a poslije, Mi smo dužni da ga objasnimo."*⁴⁴

Ovakav način razmišljanja, kome su skloni neki ovovremeni autori i mislioci, ovaj vječni i plodonosni ummet potvaraju trajnom misaonom neplodnošću. A stablo koje duži period svog postojanja ne bude davalo plodova nije dostojno pouzdanja i pažnje, od njega ne možemo očekivati nikakvo dobro.

Sve je to, bez sumnje, rezultat važnosti koju su stekli politički pojmovi, ustanove i sistemi u ovom našem dobu, zahvaljujući modernim sistemima i kulturama⁴⁵.

Svako ko radi na tome da muslimanima vrati staru slavu i gospodstvo, da poboljša njihove prilike, ko želi da zavlada islamski sistem i bude uspostavljena islamska vlast u svim islamskim zemljama, može pasti u pretjeranost ili previđanje. Sigurno je da su sve to plemeniti ciljevi kojima muslimani, islamski radnici i mislioci posebno, trebaju posvetiti svoje sposobnosti, snage i pera. Međutim, oni ne smiju Kur'an podređivati tim ciljevima, jer on ionako sadrži dovoljno tekstova koji pozivaju na njihovo ostvarenje, tekstova kojima nisu potrebna takva tumačenja.

VJEROVANJE U AHIRET I PAŽNJA KOJA MU JE POSVEĆENA U ŽIVOTU I POZIVU POSLANIKA

Treće od osnovnih obilježja, karakternih crta i znamenja poslaničkog poziva je naglašavanje onosvjetskog aspekta, insistiranje na njemu i njegovo stalno spominjanje, uz skretanje pažnje na

njegov značaj koji ga čini jednom od osnovnih tačaka u pozivu. Svako ko se saživi sa događajima i kazivanjima iz života poslanika, naslađujući se time, osjetiće da im ahiret uvijek bijaše pred očima, sa svim uživanjima i patnjama, sa srećom i nesrećom, osjetiće da su neprestano i silno čeznuli za džennetom, silno se bojeći džehennema. Za njih to bijaše prirodno, to im je obuzimalo osjećanja, vladalo njihovim mislima. Dovoljno je da pročitamo riječi Ibrahimove u trenucima uzbuđenja pri spomenu ahireta: *"I koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti. Gospodaru moj, podari mi znanje i uvrsti me među one koji su dobri i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći, i učini me jednim od onih kojima ćeš džennetske blagodati darovati, - i ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih - i ne osramoti me na Dan kada neće nikakvo blago a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti. I džennet će se čestitima približiti, a džehenem zalutalima ukazati."*⁴⁶

Na isti način na ahiret gleda i Jusuf u časovima kada bijaše na vrhuncu raskoši i gospodstva, kada je njegova riječ slušana i kada se pokoravalo njegovoj zapovijedi u Egiptu, najrazvijenijoj i najbogatijoj zemlji tog doba. Bijahu to riječi koje je izgovorio nakon što ga je Allah oraspoložio i utješio susretom sa njegovim starim ocem i dragom porodicom. U svemu tome bilo je sadržano zadovoljenje težnji i udovoljenje najvišim i najdalekosežnijim ambicijama. Ali, misao o ahiretu i sretnom okončanju ovozemnog života, koja je gospodarila Jusufom, čini da on, zahvaljujući i moleći i izražavajući zadovoljstvo i strepnju veli: *"Gospodaru moj, Ti si mi dao dio vlasti i naučio me tumačenju nekih snova. O stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti si Zaštitnik moj i na ovom i na onom svijetu, dad da umrem kao musliman i pridruži me onima koji su dobri."*⁴⁷

ISTINSKI POTICAJ NA POZIVANJE I SAVJETOVANJE

Vjerovanje u ahiret, sa vječnom srećom ili patnjom, sa nagradom koju je Allah pripremio svojim pokornim robovima i kaznom nepokornima, istinski je poticaj poslanicima na

pozivanje i savjetovanje. Ahiret ih brine, tjera im san i pomućuje životnu vedrinu, ne dâ im da se smire. Taj poticaj je jači i ima veći uticaj na njihove duše od poticaja što ga pružaju sva narušenost sistema i nered koji je prisutan, sve opasnosti koje okružuju društvo u kom se raširi opasnost a koje oni osjećaju. To vjerovanje je motiv njihovog poziva, razlog opominjanja i uzrok njihove zabrinutosti i sažaljenja. O Nuhu, prvom poslaniku kog opširno spominje, Kur'an veli: *"I Nuha poslasmo narodu njegovu. "Ja sam tu" - govorio je on - "da vas otvoreno opominjem, da se ne klanjate nikome drugom osim Allahu, ja se, zaista, plašim za vas patnje na nesnosnom danu."*⁴⁸ Hud, jedan od najstarijih poslanika, poslat narodu koji je imao najpovoljnije životne uslove, narodu koji je živio neobično lagodno, veli: *"Bojte se onoga koji vam daruje ono što znate: daruje vam stoku i sinove, i bašče i izvore. Ja se doista za vas bojim na Velikom danu patnje."*⁴⁹ Obraćajući se svom narodu, koji je takođe živio u izobilju, Šu'ajb veli: *"Vidim da u obilju živite i bojim se da vas jednog dana ne zadesi kazna pa da svi nastradate."*⁵⁰

UTICAJ OVOG VJEROVANJA NA SLJEDBENIKE POSLANIKA

Snagom poslaničkog uticaja ova ideja i ovo vjerovanje su se prenijeli i zahvatili i njihove sljedbenike i vjernike. Zahvaljujući tome, obznanila im se kratkotrajnost i neznatnost ovozemnog i veličina i vječnost budućeg života. Shvatili su da je ahiret ono istinski vrijedno za što se treba boriti, za što treba djelati i natjecati se. Stoga vjernik iz porodice faraonove veli: *"O narode moj, život na ovom svijetu samo je prolazno uživanje, a onaj svijet je, zaista, Kuća vječna. Ko učini zlo, biće prema njemu kažnjen, a ko učini dobro - bio muškarac ili žena a vjernik je - , u džennet će, u njemu će imati u obilju svega, bez računa."*⁵¹ Zato i faraonovi čarobnjaci, neposredno nakon što su povjerovali Musau, a faraon im zaprijetio bolnom kaznom - odsijecanjem ruku i nogu unakrst i raspinjanjem na stablima palmi, vele: *"Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza*

*koji su nam došli, tako nam Onoga koji nas je stvorio" - odgovoriše oni - , "pa čini što hoćeš, to možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu! Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijehe naše oprostio i vladžbine na koje si nas ti primorao. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije. Onoga koji pred Gospodara svoga kao nevjernik izade čeka džehennem, u njemu neće ni umrijeti ni živjeti, a one koji pred njega izađu kao vjernici a koji su dobra djela činili - njih sve čekaju visoki stepeni, edenski vrtovi kroz koje će rijeke teći, u njima će oni vječno ostati, i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili."*⁵²

NAJVIŠI I JEDINI ZAHTJEV - NAGRADA NA AHIRETU

Poslanici do kraja izbjegavaju da kod svojih sljedbenika izazovu želju za vlašću, gospodstvom ili ovosvjetskom koristi. To je cijena koja se plaća za vjerovanje, protuvrijednost prihvatanju poziva. Naprotiv, osuđuju ljubav za isticanjem, uzdizanjem ili dominacijom nad ljudima, izazvanu častohlepljem, individualnim ili nacionalnim ambicijama. U Kur'anu se kaže: *"Taj drugi svijet daćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha hoje čeka srećan kraj"*.⁵³ Kod svojih sljedbenika poslanici bude želju za Allahovom milošću i strah od Njegove kazne, čine da njihov jedini zahtjev bude nagrada na ahiretu, pominjući da iman, pokornost i traženje oprosta donose Allahovu milost, čine opskrbu obilnom i čine da pada kiša, otklanjajući sušu i oskudicu. Stoga Nuh veli: *"Pa sam govorio: "Tražite od Gospodara svoga oprosta jer On, doista, mnogo prašta, On će vam kišu obilatu slati i pomoći vas imanjinima i sinovima, i daće vam bašče, i rijeke će vam dati."*⁵⁴

I Hud veli: *"O narode moj, molite Gospodara svoga da vam oprost, i pokajte Mu se, a On će vam slati kišu obilnu i daće vam još veću snagu, uz onu koju imate, i ne odlazite kao mnogobošci!"*⁵⁵

To je priroda Imana i traženja oprosta i njihov neodvojivi karakter, poput onoga što ga imaju ljekovita sredstva i prirodne zakonitosti.

UMJERENOST POSLANIKA I NJIHOVIH DRUGOVA I NJIHOVO DAVANJE PREDNOSTI AHIRETU

Poslanici nisu samo riječima pozivali ahiretu, davali mu prednost nad ovim svijetom i nipodaštavali ovosvjetske vrijednosti i uživanja, niti su taj poziv upućivali samo sljedbenicima. Naprotiv, bijaše to njihov životni princip i program, oni bijahu prvi koji u to povjerovali i primjenili ga u svom životu i životu svojih bližnjih. Su'ajb, govoreći o čitavoj svojoj zajednici, veli: *"Ja ne želim da činim ono što vama zabranjujem."*⁵⁶

Poslanici bijahu umjereni u pogledu ovosvjetskih zahtjeva, posvećujući se ahiretu, ne želeći visoke položaje i istaknute funkcije, žrtvujući ih na putu svog poziva, propuštajući prilike. A pred većinom njih stajala je svijetla budućnost i obezbjeđena sutrašnjica, jer bijahu među onima koji u društvu blistaju oštroumnosti i nadarenošću, plemenitim porijeklom i vezama sa dvorom i vladajućom porodicom. To potvrđuju i riječi Salihovog naroda: *"O, Salihu," - govorili su oni - "ti si među nama prije ovoga cijenjen bio."*⁵⁷

Sve što su sami činili, poslanici su tražili i od svoje kućne čeljadi i rodbine. Tako se naređuje Poslaniku: *"O, Vjerovjesniče, reci ženama svojim: 'Ako želite život na ovom svijetu i njegov sjaj, onda se odlučite, daću vam pristojnu otpremu i lijepo ću vas otpustiti. A ako želite Allaha, i Poslanika Njegova, i onaj svijet, - pa, Allah je doista onima među vama koje čine dobra djela pripremio nagradu veliku.'"*⁵⁸ Njegove supruge su odabrale njegovo društvo, uz siromaštvo i oskudicu, dajući mu prednost nad izobiljem i lagodnim življenjem sa drugim.

Poslanikov način života i način života njegove čeljadi, poznat nam iz povijesti i iz njegova životopisa, izaziva čuđenje i očarava, ispunjava srca poštovanjem, tvoreći radnicima na polju islama i onima koji hode stazom poslanstva visoki svjetionik od svjetla sazdan. Njegov moto uvijek bijaše: *"Bože*

moj, nema života izuzev ahiretskog!”⁵⁹, a uvijek uslišana molba: “Bože moj, učini da Muhammedova porodica ima opskrbe koliko je potrebno za prehranu.”⁶⁰

RAZLIKA IZMEĐU PROGRAMA POSLANIČKIH MISIJA I REFORMATORSKIH POKRETA

Poslaničko pozivanje vjerovanju u ahiret i njegovo naglašavanje nisu bili moralna nužnost ili zahtjev reforme bez kog nije moguće uspostaviti zdravo društvo i kulturu. Ma koliko sve to zasluživalo priznanje i divljenje, ono se očito razlikuje od programa poslanika, od njihovog življenja i puta njihovih nasljednika. Razlika je u tome što je program poslanika u isto vrijeme vjerovanje i svijest, osjećaj i emocija, vjerovanje koje osvaja osjećaje, misli i postupke, dok je kod reformatorskih pokreta u pitanju priznavanje i potvrđivanje, zacrtan zakon. Dok prvi o ahiretu govore sa zanosom i naslađivanjem i pozivaju vjerovanju u njega oduševljeno i snažno, drugi to čine u mjeri u kojoj to zahtijeva moralna nužnost i društvena potreba, potaknuti ciljevima reforme i moralnog sređivanja. A velika je razlika između osjećaja i emocije i potčinjenosti logici i društvenim interesima.⁶¹

ZAHTJEVANJE VJEROVANJA U GAJB

Jedno od obilježja i izrazitih crta poslaničkog poziva i njihovih poslanica je insistiranje na vjerovanje u *gajb*.⁶² Oni ga čine osnovnim uvjetom upućenosti i svrsishodnosti vjerovanja, obilježjem upućenih i bogobojažnih: “*Elif Lam Mim. Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali, onima koju u nevidljivi svijet (gajb) budu vjerovali i molitvu obavljali i učljivali dio od onoga što im Mi budemo davali, i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali. Njima će Gospodar njihov na pravi put ukazati i oni će ono što žele ostvariti.*”⁶³

Poslanici ovo vjerovanje traže čvrsto i ustrajno, traže od onih koji povjeruju u Allaha i prihvate islam, koji je vjera svih poslanika, da prihvate kao istinita Allahova uzvišena svojstva i neizmjernu moć, Njegova čudesna djela koja nadilaze slabašni razum, ograničeno znanje i manjkavo iskustvo, da povjeruju u njihovu iskrenost u svemu što prenose i pripisuju Allahu, a u što ne može povjerovati osjet i na šta nije naviknut razum, da povjeruju u sve to samo na osnovu izvješća poslanika.

Poslanici traže da vjernik povjeruje da je Allah svemoćan, da stvara i čini šta hoće, da mu nisu potrebne stvari koje je stvorio, da nije obavezan da se pridržava zakona koje je sam postavio, jer je On stvorio stvari i postavio zakone, ali je bio i ostao njihov Stvoritelj, Vlasnik, Upravljač i Vladar i nisu mu izmakli ispod kontrole, nisu se osamostalili sa svojim postojanjem i htijenjem, niti se njegova zapovijed zasniva na preduvjetima i sredstvima: *"Ako nešto hoćemo, Mi samo za to reknemo: "Budi!" - i ono bude."*

Kur'an i ostale nebeske knjige obiluju opisima čudesnih Allahovih djela, nadnaravnih djela u koja je moguće povjerovati i prihvatiti ih samo zahvaljujući vjerovanju u gajb, vjerovanju u apsolutnu Allahovu moć i nenadvladivo htijenje i potpunim oslanjanjem na ispravnost ovih knjiga, uz vjerovanje poslanicima kojima su one objavljene. Vjerovanje koje počiva samo na osjetilnom i iskustvenom, na onom što je u skladu sa razumom i sa knjiškim znanjem ili odbija sve to ili ga prihvata sa kolebanjem ili ga obrazlaže i tumači na način koji je u skladu sa uobičajenim. Stoga je rečeno: *"Zar oni o onom svijetu da što znaju! Ništa! - oni u nj sumnjaju, oni su slijepi prema njemu."*⁶⁴ Kur'an precizno prikazuje razliku između te dvije grupe, između grupe koju je Allah počastio potpunim imanom i raširio joj grudi za prihvatanje islama i grupe koja teško prihvata mnogo toga što dolazi od Allaha: *"Onome koga Allah želi da uputi - On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi da u zabludi ostavi - On srce njegovo stegne i umornim učini kao kad čini napor da na neho uzleti. Eto, tako Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi."*⁶⁵

* En-Nahl, 40.

Kur'an spominje neka Allahova svojstva i djela koja je moguće prihvatiti i povjerovati u njih samo zahvaljujući vjerovanju u gajb. Sve su to stvari koje ne podnose razumsko obrazloženje, niti usaglašavanje sa prirodnim zakonitostima izuzev uz silnu i zasmijavajuću izvještačenost, narušavanje pravila arapskog jezika, prkošenje Allahu, zločin prema jeziku i onima koji njime govore i neizmjernu bestidnost⁶⁶. Takva nadnaravna djela su, npr: razdvajanje mora pred Musaom i njegovim narodom, izviranje 12 izvora iz kamena nakon Musaova udarca, podizanje brda poput oblaka nad grupom Israilićana, njihovo oživljavanje nakon smrti, oživljavanje ubijenog čiji je ubojica nepoznat udaranjem dijelom zaklane krave, postanak vatre hladnom i spasonosnom za Ibrahima, jezik ptica koji je znao Sulejman, njegovo razumijevanje govora mrava, pokoravanje vjetrova njegovom naredenju, prenošenje prijestolja kraljice od Sabe u treptaju oka, kazivanje o Zun-Nunu (Junus a.s.) i njegovom neuobičajenom izlasku iz utrobe kita, Isaovo neuobičajeno rođenje, uništenje vlasnikâ slonova kamenjem od pečene gline, noćno putovanje Poslanikovo od El-mesidžidul-Harâma do El-Mesdžidul-Aksa⁶⁷ a odatle na nebo i niz drugih stvari kojima obiluje Kur'an i nebeske knjige, a koje možemo prihvatiti samo ako vjerujemo u gajb, ako vjerujemo u Allahovu sveobuhvatnu moć.

Iman koji je zasnovan na osjetu i iskustvu i teži da uvijek bude u skladu sa opštepoznatim i opšteprihvaćenim, iman koji se pridržava strogih okvira prirodnih zakona i povijesnih događaja, koji uvijek pribjegava svjedočenju razuma i osjetila, nauke i očevidnosti ograničen je, sputan i omeđen i nije podesan da bude oslonac. Takav iman nije u skladu sa duhom vjere i pozivom poslanika, sa potpunim povjerenjem, stalnim pouzdanjem, brzim prihvatanjem, pokornošću i samopožrtvovnošću koju oni traže. Takvo vjerovanje u stvari i ne zasluđuje da se nazove imanom, to je znanje i primjena i potčinjenost logici, pokornost čulima i iskustvu i kao takvo nema vrijednosti i nije svojstveno vjeri, jer svako ko je razuman u svom životu vjeruje u

svoje iskustvo i rezultate sopstvenog ispitivanja i u ono čemu ga vode osjetila i čemu ga upućuje razum.

Onome ko posjeduje ovakav "prirodni" iman teškoće i nevolje dolaze od strane nebeskih knjiga i objavljenih vjera, on je u stalnom sukobu sa duhom i zahtjevima tih vjera. To vjerovanje je, kako reče jedan od upućenih⁶⁸, *"drvena noga koja se ne pokorava svom sopstveniku ako želi da brže ide, da slobodno pruži korak i da se mnogo kreće i na sve strane upravlja"*. Takav vjernik ili pribjegava iskrivljavanju i tumačenju dalekom od pravog smisla ili biva prinuđen na nijekanje i otpadništvo, a sve zbog dubokog ponora između ovog novog znanja i istina sa kojima dođoše poslanici i o kojima govore knjige, na jednoj, i osjetilnih i materijalnih činjenica zasnovanih na ograničenom ispitivanju, na drugoj strani: *"Oni poriču prije nego temeljito saznaju šta ima u njemu, a još im nije došlo ni tumačenje njegovo."*⁶⁹

Onaj ko vjeruje u gajb, ko vjeruje u apsolutnu Allahovu moć i neograničeno htijenje, onaj ko vjeruje poslanicima u svemu sa čim dođoše i što rekoše stalno je miran i spokojan i u suglasju sa duhom vjera i onim što one navještaju. On se jedanput potrudio i razmislio, a potom se smirio. Potrudio se i razmislio o vjerovanju u Allaha i priznavanju poslanikove iskrenosti i sačuvanosti od pogreške u onom što govori: *"On ne govori po hiru svome - to je samo objava koja mu se obznanijuje."*⁷⁰ Razmislio je, a potom povjerovao, smirio se i posvjedočio istinitost svega sa čim dođe poslanik. Tako on sa lahkoćom ulazi u vjeru, kao da je sve to unaprijed utanačeno i kao da se odavno potpuno pripremio.

Allah spominje razliku između dvaju mentaliteta: mentaliteta vjernika koji potčinjava svoj razum autentičnom prenesenom od Poslanika i mentaliteta koji pokušava da Knjigu i ono sa čim je došao Poslanik potčini svome razumu i svom manjkavom znanju, tumačeći ga proizvoljno i daleko od stvarnog značenja: *"On tebi objavljuje Knjigu u kojoj su ajeti jasni, oni su glavnina Kur'ana, a drugi su manje jasni. A tumačenje njihovo zna samo Allah. Oni koji su dobro u nauku upućeni govore: 'Mi vjerujemo u njih, sve je od Gospodara našeg!'" - A samo razumom obdareni shvaćaju.*

*"Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kad si nam već na pravi put ukazao, i daruj nam svoju milost. Ti si uistinu, onaj koji mnogo daruje."*⁷¹ Kur'an spominje i mentalitet čovjeka naviklog da vjeruje i živi samo u skladu sa opštepoznatim i onim što je u skladu sa njegovim površnim razumom i prohtjevima i interesima: *"Ima ljudi koji se Allahu klanjaju, ali bez pravog uvjerenja: ako ga prati sreća, on je smiren, a ako zapadne i u najmanje iskušenje, vraća se nevjerstvu, pa tako izgubi i ovaj i onaj svijet. To je uistinu očiti gubitak."*⁷²

Nažalost, naša islamska literatura, sistem vjerskog obrazovanja i metodika islamskog rada ispoljavaju velike nedostatke u pozivanju vjerovanju u gajb sa uvjerenjem i oduševljenošću, odnoseći se sa nemarom prema učvršćenju tog vjerovanja, njegovom pothranjivanju i ustrajavanju u njemu. Neki naši savremeni autori - uz svu zaslugu koja im pripada za prezentiranje prednosti islama i za njegovo približavanje svijesti - usmjeravaju svoja nastojanja prema tvorenju novog vjerskog mentaliteta koji bi bio saglasan sa savremenom znanošću i mentalitetom, što je donekle naštetilo duhu vjerovanja u gajb. Mladi islamski intelektualci su tako navikli da se oduševljavaju i zalažu samo za opšteprihvaćeno i potvrđeno, za opetovanu realnost u normalnom načinu života. Sve ono što odstupa od toga ili mu protivrjuje i za čije je prihvatanje potreban širi i dublji iman i oslanjanje na iskrenost izvjestitelja prihvataju nevoljko i sa naporom, ne oduševljavajući se za njega i ne izražavajući mu dobrodošlicu. U svemu tome oni vide suprotnost onome što su čuli i povjerovali o islamu kao vjeri razuma i znanja. Nema sumnje da islam i jeste vjera razuma i znanja i da *"prenešene istine ne protivrjuje zdravom razumu"*, kako to reče Ibnu Tejmije. Samo, ima razlika u nivou ljudskog uma. Um jednog nomada zanijekaće sve čudesne naprave i sve tekovine civilizacije kojima obiluju metropole našega doba. Um pučanina zanijekaće sve savremene izume i otkrića, zanijekaće mogućnost korišćenja atomske energije, vještačkih satelita i sl. Zatim, i najgeneralniji um ima svoje granice kod kojih staje i misiju na čije izvršenje se

ograničava i ne biva opterećen iznad svojih mogućnosti. **Neobično mi se sviđaju riječi arapskog i svjetskog genija u filozofiji povijesti i sociologiji, erudite Ibni Halduna, neka mu se Allah smiluje, koji veli:** *“Nemoj prihvatati tvrdnje svog razuma da je u stanju da dokuči sve postojeće i njegove uzorke, da je u stanju da do pojedinosti obuhvati svo postojanje, već odbaci takvo nešto. Znaj da je onome ko spoznaje u samom početku svo postojanje svedeno u okvire njegovih osjetila i ne nadilazi ih. Ustvari, sasvim je suprotno, istina je na drugoj strani. Zar ne vidiš da je kod gluhog svo postojanje svedeno u okvire četiri čula. Za njega je nepostojeće sve iz domena čulnog. Isti je slučaj i sa slijepim, za njega ne postoje vidljive stvari. I bilo bi tako da nije podražavanja očeva, učitelja i savremenika, oni to ne bi priznavali. Ali, oni slijede većinu u potvrđivanju tih kategorija i ne potvrđuju ih jer to njihova priroda ili priroda njihovog saznanja iziskuje. Kad bi nerazumna životinja mogla govoriti i bila upitana, vidjeli bismo da nijeće sve razumsko koje za nju apsolutno ne postoji. Ako znaš sve to, onda je moguće da ima sredstava spoznavanja mimo naših, jer su naša stvorena i postala, a Allahovo stvaranje obuhvata ne samo čovjeka, nego mnogo više toga. Zato smatraj svoje saznanje i instrumentarij saznanja ograničenim i slijedi ono što ti Zakonodavac naređuje u pogledu vjerovanja i djelovanja. On najviše želi tvoju sreću i najbolje zna šta ti koristi, a to nadilazi tvoje sumnje, obimnije je od dosega tvog razuma. Sve to ne znači odbacivanje razuma, jer je on ipak ispravno mjerilo i njegovi sudovi su neosporni. To opet ne znači da njime možeš vagati stvari što se odnose na jednoću i budući svijet, na suštinu poslanstva i Božijih svojstava i svega što ga nadilazi, jer bi to bilo žuđenje za iluzornim. To bi bilo kao kad bi neko vidio zlatarsku vagu, pa poželio da njome vaga hrda, što je neizvodivo. Razum ima granice kod kojih staje i ne nadilazi ih da bi mogao dokučiti Allaha i njegova svojstva, jer je i sam jedan od atoma koje je On stvorio.”*⁷³

IZBJEGAVANJE VJEŠTAČKIH METODA I OSLANJANJE NA NEISKVARENU PRIRODU

Jedno od obilježja poslanstva i karakteristika poslanika je i izbjegavanje vještačkih metoda i pretvaranja i izvještačenosti u životu i ponašanju uopšte, a u pozivu, obraćanju i ubjeđivanju posebno. Riječi posljednjeg od poslanika oslikavaju situaciju svih predhodnih: *"Reci: 'Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen, Kur'an je, doista, svijetu cijelom opomena!'"*⁷⁴

Oni se uvijek obraćaju neiskvarenoj prirodi i zdravom razumu na prirodan način za čije shvatanje nisu nužni izuzetna inteligentnost i učenost, vanredna razboritost i široko izučavanje nauka, vladanje naučnim terminima, poznavanje logike, filozofije, matematike, astronomije i drugih nauka. Taj način razumiju i mase, kao što se njime naslađuju izuzetni pojedinci, od njega imaju koristi i neznalice kao i učenici, svako u skladu sa vlastitim poimanjem i sposobnošću. On odgovara narodima koji žive primitivnim načinom života kao i onima na visokom kulturnom nivou. Poslanici ne pokreću niti nameću suptilna pitanja. Njihov govor je kao pitka tekuća voda koja godi i treba svakome.

Na tu činjenicu je divno ukazao Šejhul-islam Ahmed b. Abdurrahim Ed-Dehlevi u svom vanrednom djelu "Hudždžetullâhil-bâligah": *"Jedna od značajki njihova (poslaničkog) životopisa je da su se ljudima obraćali samo u skladu sa njihovim prirođenim umnim sposobnostima, u skladu sa znanjem koje im je prirodno podareno, jer čovjek samim rođenjem posjeduje moć saznanja veću od one kod životinja. Ta moć saznanja ima svoj vrhunac koji je moguće dostići samo nadnaravnim putem, poput poslanika i bogougodnika (evlijâ), ili teškim vježbama koje osposobljavaju dušu za saznavanje onoga što nije ni slutila.*

Poslanici su se obraćali ljudima samo u skladu sa prostim mogućnostima saznanja pohranjenim u njima samim stvaranjem. Nisu se osvrćali na izuzetne, rijetko postojeće izuzetke. Stoga nisu obavezivali ljude da upoznaju svoga Gospodara jasno i viđenjem,

nit i dokazima i analogijom, niti da ga upoznaju izdvojeno od svih pravaca. Poslanici nisu upućivali svoje sljedbenike u metode dedukcije i argumentacije, u razlikovanje sličnog i istog preciznim premisama, niti u druge stvari kojima se pristalice mišljenja (ehlur-re'j) uznose nad pristalicama hadisa.

Poslanici se takođe nisu bavili nečim što nije u vezi sa odgajanjem duša i predvođenjem ummeta, kao što je, npr. objašnjavije vremenskih pojava (kiše, pomračenja i sl), čudesnih biljaka i životinja, putanja Sunca i Mjeseca, kazivanja o poslanicima, vladarima, zemljama i sl., izuzev, normalno, u rijetkim prilikama i u mjeri u kojoj su to njihovi sljedbenici navikli i u kojoj to prihvata njihov razum, i to opet sa ciljem da opomenu na Allahovu kaznu i podsjetu na Njegove blagodati, a sve to u jednoj uopštenoj formi u kojoj su dopuštene metafore.

U skladu sa ovim pravilom, kada su pitali Poslanika o umanjivanju i povećavanju Mjeseca, Allah ih odvraća od toga i objašnjava im svrhu toga, pa veli: "Pitaju te o mladacima. Reci: "Oni su ljudima oznaka o vremenu i za hadžiluk.""⁷⁵

Objašnjavajući uzroke olakšavanja u ovoj knjizi, veli: "Jedan od njih je i to da se Allah obraća ljudima u skladu sa razumom pohranjenim u njima samim stvaranjem, prije nego što se počnu baviti filozofijom i teologijom. Tako određujući sebi mjesto, veli: "Milostivi, na Aršu se uzdigao"⁷⁶ Poslanik je jednom prilikom rekao jednoj crnkinji: "Gdje je Allah?". Na to je ona pokazala prema nebu, pa je on rekao: "Ona je vjernica!" Poslanik nije opterećivao svoje sljedbenike preciznim određivanjem pravca Kible, nastupa pojedinih namaskih vremena ili vremena pojedinih praznika i poznavanjem astronomije, već je riječima: "Kibla je sve između istoka i zapada, ako se okrenete prema Ka'bi", ukazao na srž problema."⁷⁷ Spominjući premoć kur'anskog stila nad ilmul-kelamskim i razliku između njih, Autoritet islama El-Gazali, veli: "Kur'anski dokazi su poput hrane koja koristi svim ljudima, a dokazi mutekellima su kao lijek koji koristi samo pojedincima, a većini šteti. Kur'anski dokazi su kao voda koja koristi djetetu i dojenčetu i snažnom čovjeku, a ostali dokazi su poput jela koja

ponekad koriste jakima, a ponekad kod njih izazivaju oboljenja, dok se djeca ne mogu uopšte njima okoristiti."⁷⁸

Ibnu Tejmije na više mjesta u svojim djelima prenosi riječi Imama Er-Razija: *"Razmatrao sam kelamističke i filozofske metode, pa sam vidio da ne mogu izlječiti bolesnoga niti napojiti žeđnoga. Shvatio sam da je najbliži put kur'anski put i način. Ko pokuša isto što i ja, saznaće ono što saznadoh."*⁷⁹

Prepustio sam se ovoj temi u ovolikoj mjeri stoga što su ovovremena narav i um daleko od poimanja poslanstva i njegovih obilježja, daleko od poslaničkog puta i načina pozivanja i objašnjavanja, njihovog načina privatnog života i ophođenja sa ljudima. Razlog te udaljenosti je dominacija vještačkih metoda i savremenih načina pozivanja i organizovanja, pod čijim uticajem ljudi zanemaruju ili čak omalovažavaju poslanički put i način življenja. Zbog toga im je otežano poimanje Kur'ana i kušanje njegovog mudrog stila, te pribjegavaju tumačenjima i natezanjima. Poslanički način pozivanja je bio i ostao idealan, a Kur'anski stil prirodni, jeciti i mudri stil koji uvjerava umove i otvara srca u svim vremenima i u kom svako pokoljenje i kategorija nalaze dostatno objašnjenje i djelotvoran lijek, jer je Kur'an *"objava od Mudrog i hvale Dostojnog."*^{*}

BILJEŠKE:

¹ Junus, 1

² Eš-Šura, 52.

³ El-Kasas, 86.

⁴ El-Kasas, 46.

⁵ En-Nahl, 2.

⁶ En-Nedžm, 3-4.

⁷ Junus, 15.

⁸ El-Kalem, 9.

⁹ El-Hakka, 43-47.

¹⁰ El-Maide, 67.

¹¹ El-Isra', 106.

¹² El-Furkan, 32.

¹³ El-Bekare, 185.

^{*} Fussilet, 42.

¹⁴ El-Hadždž, 78.

¹⁵ Sahihul-Buharij, II, str. 622.

¹⁶ Sahihul-Buharij, I, str. 35.

¹⁷ Sahihul-Buharij

¹⁸ Sahihul-Buharij

¹⁹ Sahihul-Buharij

²⁰ Vidjeti dragocjeno "Poglavlje o olakšavanju" u djelu "Iudždžetullahil-bâligah" (Znameniti dokaz Allahov), od Šejhul-islama Velijjullah Ahmed b. Aburrahim Ed-Dehlevija (Idio).

²¹ Sad, 20.

²² El-En'am, 89.

²³ Velijjullah Ed-Dehlevi: "Iudždžetullahil-bâligah" (Šejhul-islam Velijjullah Ahmed b. Abdurrahim Ed-Dehlevi /rod. 1702, u. 1762/, istaknuti vjerski učenjak i poznavalac hadisa. - op. prev.)

²⁴ El-Enbija', 25.

²⁵ Hud, 25 - 26.

²⁶ Hud, 50.

²⁷ Hud, 61.

²⁸ Hud, 84.

²⁹ El-Enbija', 51-54.

³⁰ Eš-Šu'ara', 69-92.

³¹ Merjem, 41-42.

³² El-'Ankebut, 16.

³³ El-'Ankebut, 25.

³⁴ Jusuf, 37-40.

³⁵ El-Kasas, 38.

³⁶ Eš-Šu'ara', 29.

³⁷ El-Hadždž, 30-31.

³⁸ Et-Tin, 4-5. (Kod Korkuta: "...u najnakazniji lik vratiti")

³⁹ Fatir, 13-15.

⁴⁰ Sad, 5-7.

⁴¹ Ez-Zuhruf, 28.

⁴² U nekim djelima istaknutih islamskih autora i savremenih propagatora islama, koja su naišla na dobar prijem kod mnogih intelektualaca i izvjesnog broja učenjaka i mislilaca, ima i takvih tvrdnji iz kojih možemo shvatiti da su nuno naučavanja Kur'ana ostala skrivena ljudima, čak da im je ostao skriven njegov uzvišeni duh i njegova centralna ideja i to samo stoga što su neki osnovni kur'anski termini (kao što su El-Ilah, Er-Rabb, Ed-Din i El-'Ibadeh) bili prekriveni velom neznanja. Historijat te skrivenosti i nejasnoće vraćaju u drevno doba islamske povijesti, da bi se cjelokupno sljedbeništvo islama zaglibilo u njih u vremenima koja su slijedila to blistavo doba. Muslimani su počeli zamjenjivati prvobitna autentična značenja tih riječi sa značenjem raširenim u doba objave Kur'ana, zbog čega je svaka od te četiri riječi postajala tješnja, gubila širinu i obuhvatnost koju je ranije posjedovala, te su na koncu svedene na uska i ograničena značenja svojstvena zagonetnim i nejasnim simbolima.

Nije nemoguće da čitalac koji nije najbolje upućen u nauku i čiji iman nije ojačan Vječnom Knjigom iz prethodnog shvati da je Kur'an svo ovo dugo razdoblje bio nejasan njegovim sljedbenicima ili većini njih, da su prošla stoljeća i generacije a da oni nisu mogli razjasniti suštinu riječi oko kojih se okreće i na kojima počiva njegov nauk i poziv sve do nedavno, dok Allah nije poslao neke islamske autore da ih shvate i dignu zavjesu sa njih.

Ovakvo shvatanje, ma koliko se činilo bezopasnim, može imati dalekosežne posljedice u islamskoj misli, jer su sunniju u vrijednost ovog ummeta i njegovu idejnu i vodeću poziciju. Ono unosi smutnju u razumijevanje Kur'ana od strane ummeta i u postupanje u skladu sa njim u njegovoj dugoj povjesti. Jer, knjiga koja nije ispravno shvaćena u najdužem i najplodotvornijem periodu, u teorijskom i praktičnom pogledu, sunnjati je u mogućnost njenog razjašnjenja i konšćenja njome, sunnjati je u sve što se o njoj kaže i čime se ona protumači u ovom dobu. Sve to otvara vrata ekspanziji različitih tumačenja koja ne počivaju na shvatanju svojstvenom ovom ummetu, da ne govorimo o tome da su oprečna jasnoći kojom Uzvišeni Allah na više mjesta opisuje ovu Knjigu:

"Elif Lam Râ. Ovo su ajeti knjige jasne! Objavljujemo je kao Kur'an na arapskom jeziku da biste razumjeli." (Jusuf, 1-2) "I Kur'an je sigurno objava Gospodara svjetova, donosi ga povjerljivi Džibril na stze tvoje, da opominješ na jasnem arapskom jeziku." (Eš-Su'ara, 129-195) "Elif Lam Râ. Ovo je Knjiga čiji se ajeti pomno nižu i od vremena do vremena objavljuju, od Mudrog i Sveznajućeg." (Hud, 1)

⁴³ El-Hidžr, 9.

⁴⁴ El-Kijameh, 17-19.

⁴⁵ Pod uticajem političkih sistema i političke misli, koja uveliko dominira umom i načinom izražavanja, neki propagatori islama i istaknuti autori u svojim djelima favoriziraju političke termine koji su vezani uz posebna značenja i stvaraju dojmove od kojih su neodvojivi. Povrh svega, to su ograničeni izrazi kojima se ne postiže željeni cilj, niti vjerno i rječitno izražavaju zadaću poslanika. Takvi su, naprimjer, termini: prevrat, revolucija, demokratija, socijalizam, sistem... Svaki od tih pojmova je ponikao i uobličio se u posebnim uvjetima, pod uticajem posebnih činilaca. Izrazima koje sam Kur'an upotrebljava treba dati prednost, jer se time unanjuje mogućnost pogrešnog shvatanja i mogućnost da se u vjeru unese nešto strano njenom karakteru.

⁴⁶ Eš-Su'ara', 82-91.

⁴⁷ Jusuf, 101.

⁴⁸ Hud, 25-26.

⁴⁹ Eš-Su'ara', 132-135.

⁵⁰ Hud, 84.

⁵¹ El-Mu'min, 39-40.

⁵² Tâ-Hâ, 72-76.

⁵³ El-Kasas, 83.

⁵⁴ Nuh, 10-12.

⁵⁵ Hud, 52.

⁵⁶ Hud, 88.

⁵⁷ Hud, 62.

⁵⁸ El-Ahzab, 28-29.

⁵⁹ Sahihul-Buharij (Zabilježeno je da je Muhammed a.s. sa ashabima učestvovao u gradnji meinske džamije i radeći zajedno sa njima, skandirao: "Bože moj, nema življenja osim ahiretskog, pomози Emsarijama i Muhadžirima!") Takođe se prenosi da se to dogodilo u vrijeme kopanja rovova oko Medine, u bici na Hendeku /Sahihul-Buharij, 3 tom, V, str. 45. i 2. tom., IV, str. 266, izdanje El-Mektebetul-islamijeh, Istanbul 1970/- op. prev.)

⁶⁰ Sahihul-Buharij

⁶¹ Iz autorovog djela "Razmišljanja o poglavlju 'El-Kehf'".

⁶² Ebus-Su'ud u svom "Tefsiru" veli: "Gajb je sve ono što potpuno izmüče osjetu i umu i nije ga uopće moguće dosegnuti ni jednim od njih. Dijeli se na dva dijela: prvi je onaj za čije postojanje nemarno dokaza. To je onaj na koji se odnose riječi Uzvišenog: "U Njega su ključevi gajba, ne zna ih niko osim On" (Kod Korkuta: "U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna). Drugi dio je onaj za koji postoje dokazi, kao što su Tvorac i njegova svojstva, poslanstva i odredbe i propisi u vezi sa njima, Sudnji dan i proživljenje, polaganje računa i nagrađivanje."

⁶³ El-Bekare, 1-5.

⁶⁴ En-Neml, 66.

⁶⁵ El-En'am, 125.

⁶⁶ Očiti primjeri su sadržani u tefsirima Sejjid Ahmed Hana i Muhammed Ali El-Lahurija.

⁶⁷ Sve je to u Kur'anu spomenuto izričito, u mnogim poglavljima i na brojnim mjestima.

⁶⁸ Šejh Dželaluddin Er-Rumi

⁶⁹ Junus, 39.

⁷⁰ En-Nedžm, 3-4.

⁷¹ Alu 'Imran, 7-8.

⁷² El-Hadždž, 11.

⁷³ "Mukaddima", poglavlje o 'ilmul-kelamu, str. 322-323. (str. 824-825. u izdanju "Darul-kitabillubnanijj" i "Mektebetul-medresch", Bejrut, 1986. - op. prev.)

⁷⁴ Sad, 86-87.

⁷⁵ "Hudždžetullahil-bāligah", I, str. 86. (Ajet iz poglavlja El-Bekare, 189. - op. prev.)

⁷⁶ Tâ-Hâ, 5. (Kod Korkuta prevod ajeta glasi: "Milostivi, koji upravlja svemirom svim", što je prilično daleko od onoga što Ed-Dehlevi smjera ovim ajetom. Kod Čauševića prevod glasi: "Sveopći Dobročinitelj (Allah) vlada Aršom" - op. prev.)

⁷⁷ "Hudždžetullahil-bāligah", I, str. 13.

⁷⁸ "Ildžâmul-'avamm 'an 'ilmil-kelam" (Odvraćanje puka od bavljenja ilmul-kelamom), izdanje "El-Mejmenijeh", str. 20.

⁷⁹ Ibnu Tejmiye, "Kitabunnubuvvat", str. 147-148.

III

Predvodnici upute I VOĐE ČOVJEČANSTVA

POIGRAVANJE VOĐA I GLAVARA SA ČOVJEČANSTVOM

Ljudski rod je u svojoj dugoj povijesti bio predmet poigravanja vođa i glavara, objekat za vršenje opita za špekulante zakonodavce i vladare. Svi oni su se poigrali svojim sunarodnjacima, njihovim imenom i civilizacijom, kao što se dijete poigrava listom papira¹, skupljajući ga i šireći, razmotavajući i smotavajući, cijepajući ga ako hoće ili spaljujući. Za njih ljudski život i sposobnosti, svojina, nadarenosti i priroda pokornosti, slijeđenja, požrtvovanosti i oslanjanja na vođe koju je Allah pohranio u čovjeka nisu predstavljali ništa. Nisu se bojali Allaha, niti su se obzirali na prava drugih i njihovu nepovredivost. Sve su to uzeli kao sredstvo za zadovoljenje svojih potreba i sklonosti, kao danak svom gospodstvu i vlasti, potreban za ostvarenje njihovih ciljeva. Ponekad bi neznanje tih vođa, a ponekad opet njihova neočuvanost od pogreške, zablude, pogrešnog shvatanja i izražavanja ili njihovi prohtjevi kojima su se odavali, sebične sklonosti, individualne ili nacionalne, rasna ili nacionalna isključivost navlačili na jedno čovječanstvo dugotrajne nesreće i velike patnje, čineći da izgubi povjerenje u svoje vodstvo i unoseći veliku sumnju u njihovu iskrenost, upućenost, dobronamjernost i u mogućnost usrećenja čovječanstva pod njihovim vodstvom i upravom. Ljudska povijest puna je ovih i ovakvih tragedija, komedija i tragikomedija. Još uvijek su mnogi narodi Istoka i Zapada prepušteni milosti tih vođa, koji se igraju i poigravaju njima kao loptom i izvode na njima brojne nove operacije i eksperimente. Ponekad bi ubrzo priznavali grešku ili neuspjeh, a nekad bi ih raskrinkavali oni koji od njih preuzmu vodeće pozicije i naslijede ih ili bi to povijest registrovala, a generacije koje dolaze osjećale njegove posljedice.

POTREBA ZA POSLANICIMA SAČUVANIM OD GREŠKE

Najgori od ovih neuspjelih eksperimenata i pogrešnih rezultata su oni u domenu vjerovanja na kom počiva sudbina, na kom počiva ovosvjetska sreća i spas na ahiretu, vjerovanja koje obrazuje ispravne moralne norme i stvara zdravu civilizaciju i oni u domenu obredoslovlja, putem kog se čovjek približava svom Gospodaru i zakonodavstva koje uređuje njegov život. Spoticaji u svemu tome su neizrecivi, lomovi nepopravljivi. Stoga se osjetila krajnja potreba za pouzdanim vođama, sačuvanim od zabludjelosti, obmane i pogreške, oslobođenim od svake žudnje, cjenkanja i traženja nadoknade, protuvrijednosti i materijalne dobiti, za vođama kojima neće ovladati strasti, niti na njih uticati različita stremljenja. Osjećala se potreba za vođama koji neće postupati po svom nahodaњу i ograničenom znanju, na osnovu svog manjkavog iskustva i ličnih interesa, koje će, ako kojim slučajem i počine grešku u slobodnom rasuđivanju i procjeni, Allah upozoriti na to, pa neće ostati i ustrajati u tome.

POUZDANOST I ODANOST

Zbog toga u poglavlju "Eš-Šu'ara" vidimo kako svaki poslanik koji biva poslat svom narodu potvrđuje svoju pouzdanost i odanost. Pogledajmo zajedno sljedeće ajete:

1. *"I Nuhov narod je smatrao lažnim poslanike. Kad im brat njihov Nuh reče: "Kako to da se Allaha ne bojite? Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi."*²

2. *"I Ad je smatrao lažnim poslanike. Kad im brat njihov Hud reče: "Kako to da se Allaha ne bojite? Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi."*³

3. *"I Semud je smatrao lažnim poslanike. Kad im brat njihov Salih reče: "Kako to da se Allaha ne bojite? Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi."*⁴

4. *"I Lutov narod je smatrao lažnim poslanike. Kad im njihov brat Lut reče: "Kako to da se ne bojite? Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi."*⁵

5. *"I stanovnici Ejke su u laž ugonili poslanike. Kad im Šu'ajb reče: "Kako to da se ne bojite? Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi."*⁶

Ovo jedinstvo koje povezuje poslanike poslate različitim narodima u različitim vremenima ima svoje duboko značenje, jer riječ **"emanet"** obuhvata značenje iskrenosti i autentičnosti primanja odozgo, primanja od Sveznajućeg i Mudrog, i tačnosti prenošenja naniže, narodu kome je poslanik poslat. To značenje je osnova za shvatanje poslanstva i vjerovijesništva i njihovog ustrojstva. U jeziku Arapa nema obuhvatnije i izražajnije riječi za ova značenja od riječi **"emanet."** Božanska mudrost je htjela da tom rječju bude opisan Arapski poslanik prije nego što mu je povjerena misija, ona je nadahnula neprosvijecene stanovnike Meke da ga prozovu *"Īs-Sâdikul-Emin"*, Iskreni i Pouzdani.

Isti je slučaj i sa odanošću, čistotom i udaljenošću od svake žudnje, odricanjem svake lične koristi ili koristi porodici, rodbini ili potomstvu. Zdrave prirode i čisti umovi su složni u svojoj ljubavi prema takvom odanom propagatoru, pouzdanom savjetodavcu. Zbog toga Salih sa žaljenjem i čuđenjem kaže: *"(O) narode moj, prenio sam vam poslanicu Gospodara svoga i opominjao sam vas, ali vi ne volite one koje opominju."*⁷ I plemeniti usmjerivač koji

⁴ Neka od značenja riječi **"emanet"** (Muftić, I, str. 107): sigurnost, pouzdanost, bezbjednost, vjernost, poštenje, povjerenje.

žureći dođe s kraja grada veli: *"O narode moj, slijedi one koji su poslani, slijedite one koji od vas ne traže nikakvu nagradu, a na pravom su putu."*⁸ To značenje potvrđuje i Musa faraonu: *"I Musa reče: 'O faraone, ja sam poslanik Gospodara svjetova! Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem. Donio sam vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pusti da idu sa mnom sinovi Israilovi'."*⁹

SIGURNOST I JAMSTVO ZA SLJEDBENIKE

U ovoj očuvanosti od greške, u pouzdanosti i čistoti kojima su se odlikovali poslanici bijaše sadržano jamstvo za ispravnost vjerovanja i djela kod njihovih sljedbenika, sigurnost od padanja u propast, u sumnje i od zbunjenosti u pogledu onoga što im naređuju kao vođe i sigurnost u pogledu ishoda njihovog sljedeñja.

SUŠTINA SAČUVANOSTI OD GRIJEHA I VIDOVI NJENOG OČITOVANJA

Šejhul-islam Ahmed b. Abdurrahim Ed-Dehlevi u svom djelu "Hudždžetullâhil-bâligah", spominjući osobine kojima se moraju odlikovati upućivači na pravi put i uspostavitelji vjera, to jest poslanici, veli: *"Potom, neophodno je da taj znalac dokaže pred pouzdanim svjedocima da poznaje ispravan zakon i da je očuvan u svemu što govori od greške i zablude, da nije od onih koji postižu nešto u svojoj reformi a ostavljaju stvari koje su itekako potrebne... Sve u svemu, ljudima je potreban sačuvan čovjek u pogledu kog će svi biti saglasni ili će biti sačuvana predaja koja to potvrđuje, čovjek koji će poznavati način vođenja, izvore pojedinih zakona, njihovu korist, poznavati grijehe i njihovu štetnost. Sve to nije moguće postići dokazima niti razumom ili osjetilima, to su stvari čiju suštinu otkriva samo duboko čuvstvo. Kao što je glad, žeđ i djelovanje nekog lijeka moguće saznati samo osjećajem koji izazivaju, tako je samo neiskvarenim osjećajem moguće saznati šta odgovara duši a šta ne..."*

Da bi sam pred sobom bio siguran od greške, Allah mu stvara nužno znanje da je sve što shvati i sazna istina odgovarajuća stvarnosti, kao što je slučaj sa onim koji gleda - kada vidi nešto mora znati da mu je oko zdravo i da je to što vidi stvarno. Isti je slučaj sa poznavanjem jezičkih sadržaja. Tako Arap, npr. ne sumnja da riječ "mâ' " (voda) podrazumijeva taj elemenat, iako za to ne traži dokaz, jer je u njemu stvoreno nužno znanje.

Da bi ljudi bili sigurni u njega on treba različitim dokazima dokazati da je ono što govori istina, treba učiniti da ljudi shvate da je njegov život besprijekoran, bez laži, da kod njega vide tragove (božanske) blizine, kao što su to nadnaravna djela i uslišavanje molbi, da nakon toga ne bi posumnjali da on kod Višnjega zauzima visok položaj i da je njegova duša od onih visokih, bliskih melekima. Ljudi treba da shvate da neko poput njega sigurno ne laže na Allaha i ne griješi. Nakon svega toga dešavaju se stvari koje ih privlače njemu i čine da im postane draži od njihovih imetaka i potomstva, draži nego pitka voda žednome. Bez svega ovoga nije moguće ostvariti željeno stanje kod jednog naroda. Stoga svi oni koji se have sličnim poslovima prepuštaju vodstvo onima koji ispunjavaju ove uvjete."¹⁰

DOSTOJNI POKORNOSTI I SLIJEĐENJA

Ovakva družina koja posjeduje sačuvanost od grijeha i ispravno znanje, koja posjeduje ovaliki stepen pouzdanosti, odanosti i čistote, koje je Allah izručio u kalup uravnoteženosti i umjerenosti, družina koju je on uzgajao i divno uzgojio, vaspitavao i divno vaspitao ("i da rasteš pod okom Mojim"¹¹), "Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek na umu onaj svijet, i oni su zaista u Nas od onih odabranih dobrih ljudi".¹² dostojna je i vrijedna po sudu razuma, ukusa i logike da joj se bude pokorno, da se slijedi i oponaša. Stoga Allah, nakon što spominje skupinu svojih časnih poslanika, nakon što spominje njihovu superiornost, odabranost, darovanost Knjigom i poslanstvom, veli: "Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov pravi put."¹³

PREDMET PAŽNJE I BLAGONAKLONOSTI

Božanska pažnja i naklonost Milosti okruživali su duše poslanika, život kojim su živjeli, obuhvatali njihovo ćudoređe, običaje i način života. Allah je njihov način života i njihov moral odabrao između morala i života drugih ljudi, njihove običaje nad onima na koje su navikli drugi ljudi. Kada bi oni hodili jednim klancem ili dolinom, a ljudi drugim, njihov klanac i dolina bijahu miliji Allahu. U njima samima, u svemu što su odabirali i što je postajalo njihovim obilježjem i karakteristikom očitovala se Allahova ljubav i zadovoljstvo. Tako je njihovo oponašanje, slijeđenje, uzimanje njihovih obilježja i obreda, ukrašavanje njihovim moralnim osobinama i prisposobljavanje njima postalo najbliži i najlakši put za zadobijanje Allahove ljubavi. To je postala osnova i nepromjenljivi i neizmjenljivi zakon bez obzira na vrijeme i mjesto. Taj poziv je postao opšti i javni, jer Allah kroz riječi Pečata poslanika obznanjuje: *"Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehе vam oprostiti' - a Allah prašta i samilostan je."*¹⁴

Suprotno tome, naklonjenost silnicima i nevjernicima, davanje prednosti njihovom načinu življenja i njegovo praktično sprovođenje izazivaju Allahovu srdžbu i udaljenost od Njega: *"I ne držite stranu onih koji nepravедno postupaju, pa da vas vatra prži; vi nemate drugih zaštitnika osim Allaha, inače, nema vam pomoći"*.¹⁵

TAJNA DAVANJA PREDNOSTI POJEDINIM OBIČAJIMA I POSTUPCIMA NAD DRUGIM

To je i tajna Allahovog odabiranja običaja nad običajem, morala nad moralom, postupka nad postupkom, forme nad formom. To je tajna znaka raspoznavanja što ga šeri'at propisuje vjernicima, to je zakon saglasan sa prirodom. Njemu suprotan i protivan je obilježje devijacije, znak raspoznavanja neupućenih i nerazboritih, sljedbenika džahilijeta i nevjerništva. Prvi bijaše znakom raspoznavanja poslanika, sastavnim dijelom njihove prakse i izbora i

njime se izražava prisposobljavanje njima. Drugi je znak raspoznavanja nevjernika i džahilijjske prakse, znak raspoznavanja šejtana i njegovih sljedbenika i prisposobljavanje njima. Pod ovo osnovno pravilo podvode se mnogi propisi o jedenju, pijenju, odijevanju i ukrašavanju, o spavanju, druženju i saobraćanju koji sačinjavaju obimno poglavlje u Sunnetu i vjerskim znanostima.

Zašto je desna ruka vrijednija od lijeve i zašto je rezervisana za dobre i vrijedne poslove, kao što su jedenje, pijenje, pokazivanje, uzimanje i davanje svega vrijednog pažnje, a lijeva za *istihra'* (čišćenje poslije obavljanja nužde) i za sve prljavo i prezreno, a obje ih je Allah stvorio? Zašto ih mnogi džahilijjski narodi i narodi stasali daleko od poslaničkog odgoja i pouka ne razlikuju, ne pridržavajući se ovih pravila i koristeći se jednom rukom ondje gdje se ostali koriste drugom? Jedini uzrok tome je što su poslanici općenito, naš poslanik posebno, to činili inspirisani od Allaha ili potaknuti svojom čistom prirodom, koja uvijek bijaše u vezi i skladu sa moralom, običajima i postupcima kojima je Allah zadovoljan. Zašto je davanje prednosti desnoj strani pohvalno i odgovarajuće čistoj prirodi i jedan od znakova raspoznavanja islamske kulture? Zato što je bilo praksa poslanikâ i običaj Poslanika. Hazreti Aiša r.a. veli: *"Poslanik je u svemu volio počinjanje zdesna, ukoliko je to moguće: u čišćenju, hodu i obuvanju."*¹⁶

U skladu sa tim treba posmatrati i sva svojstva čišćenja i svojstva prirode koja se u hadisu pripisuju Ibrahimu a.s.

OSNIVAČI KULTURE I POSEBNOG STILA ŽIVLJENJA

Poslanici nisu samo pozivali vjerovanju i vjerozakonu, nisu samo donosili novu vjeru - islam. Oni bijahu osnivači nove i specifične kulture i civilizacije, zajednice, društva, novog i osobenog načina življenja, dostojnog da bude nazvana božanskom kulturom. Ova kultura ima svoje temelje, obilježja i simbole kojima se odlikuje od drugih kultura, kultura koje se nazivaju džahilijjskom, odlikuje se od njih jasno, u samim osnovama, po duhu, formi i detaljima.

IBRAHIMOVSKO-MUHAMMEDOVSKA KULTURA

Ibrahim, Allahov prijatelj, pravovjerni, bijaše glavar ove pravovjerne kulture zasnovane na Allahovoj jednoći, vjeri u Njega i Njegovom spomenu, zasnovane na stidu i pristojnom odnosu prema Allahu, na ukazivanju pažnje i milosti istovrsnicima, na istančanosti osjećanja. Njegov moral je duboko prodro u ovu kulturu i način života: *"Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan."*¹⁷ *"Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv."*¹⁸ Ibrahim je bio i ostao osnivač ove kulture, a naš Poslanik a njegov potomak njen je obnovitelj i upotpunitelj, on je u njoj oživio duh, ispunio je vječnošću, utvrdio joj temelje, učvrstio konstrukciju i učinio je vječnom, vječitom i univerzalnom.

KARAKTERISTIKE I OBILJEŽJA OVE KULTURE

"Ova ibrahimovsko-muhammedovska kultura ne zna za idolopoklonstvo i mnogoboštvo, niti ga dopušta u bilo kom vidu, mjestu i vremenu. Stoga je najveća Ibrahimova molba i želja bila: *"I sačuvaj i mene i sinove moje da se klanjamo kumirima."*¹⁹, a najveća oporuka i poziv svim narodima i pojedincima: *"Pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti, budite iskreno Allahu odani, ne smatrajte nikoga Njemu ravnim!"*²⁰ Ova kultura ne zna za potpunu predanost udovoljenju prohtjeva, otimačinu za prolazna dobra ovog svijeta, grabež za materijom, međusobnu borbu zbog vlasti i funkcije. To je poziv čije je vjerovanje bilo i ostalo: *"Taj drugi svijet daćemo onima koji ne žele da se na zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka srećan kraj."*²¹

Ta kultura ne zna za podjelu među ljudima, razlike po boji i naciji. Jer, *"svi ljudi potiču od Adema, a Adem od prašine. Nema prednosti Arap nad ne-Arapom, osim po bogobožnosti: *"(O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha**

je onaj koji Ga se najviše boji."²² Pečat poslanika veli: *"Nama ne pripada ko poziva na netrpeljivost, ko se bori zbog nje i ko pogine pri tome."*²³ Onima koji su dozivali Ensarje i onima koji su dozivali muhadžire rekao je: *"Ostavite to, to je smrdljivo!"*²⁴

To je kultura koja se u vjerovanju izdvaja jednoćom, u društvu poštovanjem humanosti i jednakošću svojih pripadnika, u moralnom i programskom domenu bogobojažnošću, stidom i skromnošću. To je kultura koja djeluje za budući svijet, bori se u ime Allaha, raspoznajući se u ratu milošću i ljudskim osjećanjem, u upravljanju davanjem prednosti upućivanju (*hidâje*) nad prikupljanjem poreza (*džibâje*), korišćenju nad iskorišćavanjem. Ta kultura je u povijesti poznata po privrženom služenju čovječanstvu, po njegovom izbavljanju iz kandži džahilijeta. U svijetu je poznata po svom blistavom nasljeđu i stalnim i posvuda rasprostranjenim dobrima.

To je kultura zamiješena sa Allahovim imenom i pod Njegovim nadzorom, formirana kako je On htio, zasnovana na osnovama imana pa je nije moguće odvojiti od vjerskog karaktera, božanske obojenosti i imanskog duha."²⁵

KUR'ANSKO POZIVANJE SLIJEĐENJU POSLANIKA I PODSTICANJE NA NJHOVO OPONAŠANJE

Kur'an poziva slijeđenju poslanika, prihvatanju njihovog načina života i prisposodbljenju njima koliko je to moguće, pa veli: *"Vi u Allahovom poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu, i koji često Allaha spominje."*²⁶ Takođe naređuje muslimanima da uvijek mole riječima: *"Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si blagodati svoje darovao a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!"* Nema sumnje da se na čelu onih kojima su darovane blagodati nalaze poslanici i vjerovjesnici. Ova molba je prisutna u svakom namazu. Slijedeći sve više i više Poslanikov sunnet, ukrašavajući se njegovim vrlinama i prisposodbljavajući mu se čovjek postaje sve bliži Allahu i zauzima viši položaj kod Njega.

POŠTOVANJE I LJUBAV IZ DUBINE SRCA

Kur'an traži da se poslanicima ukazuje poštovanje iz dubine srca, duboko uvažavanje, odavanje počasti i ljubavi i ne zadovoljava se pokornošću lišenom svake emocije, ljubavi i poštovanja, poput one koju podanici i mase iskazuju vladarima, vojskovođama i stranačkim liderima, niti se zadovoljava plaćanjem dažbina i sprovođenjem propisa, već veli: *"Da u Allaha i u Poslanika Njegova vjerujete i da ga potpomognete i da ga poštujete"*²⁷ *"oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu poštovali..."*²⁸ Stoga Kur'an naređuje sve što štiti njihovu nepovredivost i poštovanje, a zabranjuje sve što unižava njihov položaj, vrijeđa njihovu čast i umanjuje ugled, pa veli: *"O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikovog glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela a da vi i ne primijetite. One koji utišaju glasove svoje pred Allahovim poslanikom - a to su oni čija je srca Allah prekalio u čestitosti - čeka oprost i nagrada velika."*²⁹ Takođe veli: *"Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete."*³⁰ Zbog toga zabranjuje ženidbu Poslanikovim ženama poslije njegove smrti: *"Vama nije dopušteno da Allahova poslanika uznemirujete niti da se ženama njegovim poslije smrti njegove ikada oženite. To bi, uistinu, kod Allaha, bio veliki grijeh."*³¹

Postoje mnogi izričiti tekstovi koji zahtijevaju ljubav prema Poslaniku i njegovo favoriziranje nad samim sobom, porodicom i potomstvom. U Buharijevom i Muslimovom *"Sahihu"* nalazi se sljedeći hadis: *"Neće upotpuniti svoje vjerovanje niko od vas dok mu ja ne budem draži od njegovog oca, sina i od svih ljudi!"* Takođe: *"Kod koga budu postojala tri svojstva sa njima će naći slast istinskog imana: da mu Allah i Njegov poslanik budu draži od svega drugog..."*^{*}

^{*} Dopuna hadisa: "...da voli čovjeka isključivo u ime Allaha, i da mrzi povratak u nevjerovanje kao što mrzi da bude bačen u vatru".

UTICAJ LJUBAVI I TAJNA POŽRTVOVANOSTI ASHABA U POKORNOSTI POSLANIKU

Potpuna i iskrena pokornost, samoformiranje u skladu sa Poslanikovim moralom, poprimanje njegove naravi, favoriziranje njegovog šeri'ata i njegovog zadovoljstva nad vlastitim prohtjevima, požrtvovanje i žrtvovanje svega dragocjenog na putu njegova poziva - sve to skupa nije moguće ostvarti bez poštovanja iz dubine srca i duboke ljubavi koja obuzima čitavo čovjekovo biće i osvaja srce. Stoga Kur'an veli: *"Reci : "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate - miliji od Allaha i Njegova poslanika i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte dok Allah svoju odluku ne donese. Allah neće grijешnicima ukazati na pravi put."*³²

Zato su ashabi najveću pažnju posvećivali pokornosti Poslaniku, žureći da je iskažu, djelujući u cilju njenog potvrđivanja i ustrajavajući u tome. U svemu tome oni su prednjačili i ostaće nedostižni do Sudnjeg dana. Njihov izraziti predstavnik je Ebu Beker Es-Siddik kome je Poslanik bio dragocjeniji i draži od njega samog, a njegov život i zdravlje važniji od vlastitog života i zdravlja. Jednom prilikom ga je 'Utbe b. Rebi'ah (jedan od idolopokloničkih prvaka) izudarao poplaćenim papučama okrećući poplatu prema licu i skaćući mu na stomak. Izobličio mu je lice tako da se nije razaznao nos od obraza. Njegovi suplemenici ga odnesoše ni ne sumnjajući u njegovu skorbu smrt. Kada je krajem dana progovorio, rekao je: "Šta je sa Božijim Poslanikom?" Kada mu je rečeno da je zdrav i netaknut, rekao je: "Zavjetujem se da neću ništa okusiti ili popiti dok ne odem kod njega."³³

Tu je i primjer jedne Ensarijke koju su ljudi poslije bitke na Uhudu obavještavali o pogibiji njenih najdražih: oca, brata i muža, da bi ona rekla: "Šta je sa Božijim poslanikom?" Rekli su joj: "On je, hvala

Allahu, kako bi samo poželjela!" Kada ga je vidjela rekla je: *"Svaka nevolja je, nakon što te vidjeh živog, beznačajna!"*³⁴

Navedimo i primjer Abdullaha, sina Abdullah b. Ubejja (vođe munafika), koji je čuo da je njegov otac rekao: *"Ako se vratimo u Medinu, jači će iz nje istjerati slabijega!"* Kad su stigli u Medinu, Abdullah-sin je stao na gradsku kapiju ispred oca i rekao mu: *"Ti li si onaj što veli: 'Ako se vratimo u Medinu jači će istjerati slabijega!'" Tako mi Allaha, zapamtićeš kome pripada snaga-tebi ili Božijem poslaniku. Tako mi Allaha, nećeš nikada ući na ova vrata, izuzev ako ti Allah i Poslanik dopuste!"* I nije mu dozvolio da uđe sve dok mu Poslanik nije poručio da ga pusti.³⁵

Zahvaljujući svemu tome, ashabi su bili u stanju da svoje živote i sve dragocjeno punude na dlanu. Život im je izgledao beznačajan, bijaše im lahko napustiti zavičaj i porodicu, pogibija na Allahovom putu im bijaše privlačna, te su bili u stanju reći u bici na Bedru: *"Mi te u svemu slijedimo. Tako mi Allaha, kad bi išao dok ne stigneš do Berkul-Gamdana (mjesto u Jememu) i mi ćemo ići s tobom."*³⁶

REZULTATI POMANJKANJA LJUBAVI U ISLAMSKOM SVIJETU I NJIHOV ODRAZ U ŽIVOTU

Slabost današnjeg islamskog svijeta u djelovanju u skladu sa šeri'atom, ispoljavanje lijenosti u izvršavanju vjerskih propisa, izbjegavanje svega što u sebi sadrži poteškoću, te potcjenjivanje Poslanikovog sunneta od strane mnogih učenjaka i intelektualaca sa širokom vjerskom naobrazbom rezultat su slabosti tog uvažavanja na kome Kur'an tako mnogo insistira i slabosti ili gubitka ljubavi, emocije koja je bila i ostala izvorom snaga bez premca i ishodištem čudesnih podviga u povijesti. To je praznina koja se ne može popuniti razumom, odlučnošću i sistemom, ma koliki oni bili, šteta je to koja se ničim ne može nadoknaditi.

³⁴ El-Munafikun, 8.

JEDINI SPAS ZA NAROD KOME JE UPUĆEN POSLANIK JE U NJEGOVOU SLIJEĐENJU I FAVORIZIRANJU

Konačno, sudbina naroda kojima bivaju upućeni poslanici povezana je sa njihovim slijeđenjem, okupljanjem pod njihovom zastavom, prihvatanjem svega sa čim dodoše, ponosnim koraćanjem u njihovoj povorci i potčinjavanjem njihovoj zapovijesti. Ma kolika bila bogatstva jednog naroda i duhovni i materijalni potencijali, ma koliko uznapredovala njegova kultura, ma koliko se razgranala njegova filozofija i izmijenili uvjeti življenja, on neće biti izbaavljen izuzev ako bude sa ljubavlju slijedio poslanika, djelovao u cilju pobjede onoga čemu poziva, bez obzira svidalo mu se to ili ne. **Svaki narod koji pokušava da postigne moć, gospodstvo, ugled ili istinsku snagu na drugi način, oslanjajući se na svoju razboritu politiku ili na pristupanje nekom moćnom savezu kao posljedicu će, prije ili kasnije, imati poniženje ili sramni slom, unutrašnji raskol ili propast.**

DANAŠNJE STANJE ISLAMSKOG I ARAPSKOG SVIJETA I NJEGOVI UZROCI

Islamski svijet uopšte, a arapski posebno, najbolji su svjedok toga. Postalo im je preteško slijeđenje Poslanika i davanje prednosti onome što je naredio i tražio da se čini nad onim što naređuju raznorazni vođe. Ustežu se da očituju svoju pripadnost njemu, da se ponose njime i da se pred drugim narodima i sistemima pojave u obličju koje im daje njegova vjera. Ova dva svijeta su povjerovala u “nužnost pranja ruku” od njegove vjere i njenih propisa i kulture. Mnoge od tih zemalja su ispoljile svoju privrženost nacionalizmu, patriotizmu i drugim savremenim filozofijama. I pored svega toga, do sada nisu postigle svoje ciljeve, niti porazili neprijatelje. Arapski svijet, bez pardona!, podijeljen međusobno, nije uspio da riješi problem Palestine u ovako dugačkom razdoblju, niti da zauzme poziciju koja mu priliči u vodstvu islamskog svijeta i predvođenju

čovječanstva. Svaki dan se ponavljaju isti nesporazumi i pojavljuju novi problemi.

Veliku istinu je rekao vladar pravovjernih Omer b. El-Hattâb, obraćajući se svojim drugovima-Arapima u Šamu, uglednim ashabima i vojskovođama u islamskim osvajanjima, koji su ga koristili zbog nekog njegovog postupka koji ne priliči vladaru velike sile: ***“Bijaste najniži od svih naroda, pa vas je Allah uzvisio islamom. Ukoliko budete tražili moć mimo Njega, Allah će vas uniziti!”***³⁷

BILJEŠKE:

¹ Preuzeto od Buhturija (Ibnu ‘Ubade El-Buhturi 820-897/, dvorski pjesnik - panegiričar - op. prev.):

Nedaće su me savijale i širile,
kao što se dijete poigrava listom papira.

² Eš-Šu‘ara, 105-109.

³ Eš-Šu‘ara, 123-127.

⁴ Eš-Šu‘ara, 141-145.

⁵ Eš-Šu‘ara, 160-164.

⁶ Eš-Šu‘ara, 176-180.

⁷ El-A‘raf, 79.

⁸ Jasin, 20-21.

⁹ El-A‘raf, 104-105.

¹⁰ “Hudždžatullahlil-baligah”, I, str. 83-84.

¹¹ Ta-Ha, 39.

¹² Sad, 46-47.

¹³ El-En‘am, 90.

¹⁴ Alu Imran, 31.

¹⁵ Hud, 113.

¹⁶ Sahihul-Buharijj

¹⁷ Hud, 75.

¹⁸ Et-Tevbe, 114.

¹⁹ Ibrahim, 35.

²⁰ El-İladždž, 30-31.

²¹ El-Kasas, 83.

²² “Siretu İbni Hişam” (Riječi izgovorene na Oproštajnom hadžu. Ajet iz poglavlja “El-Hudžurat”, 13 -op. prev.)

²³ Ebu Davud

²⁴ Sahihul-Buharijj (III-tom, VI knjiga, str. 65-66/izdanje “El-Mektebetul-islamijjeh”, Istanbul, 1979 / Događaj se zbio u vrijeme pohoda protiv plemena Benu Mustalik, pete god po H. -op. prev.)

²⁵ “Milletu İbrahim'e ve hadaretul-islam” od autora sa neznatnim izmjenama, str. 13-15.

²⁶ El-Ahzab, 21.

²⁷ El-Fethi, 9. (Kod Korkuta: "Da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomognete, i da ga veličate" - op. prev.)

²⁸ El-A'raf, 157.

²⁹ El-Hudžurat, 2-3.

³⁰ En-Nur, 63.

³¹ El-Ahzab, 53.

³² El-Tevbe, 24.

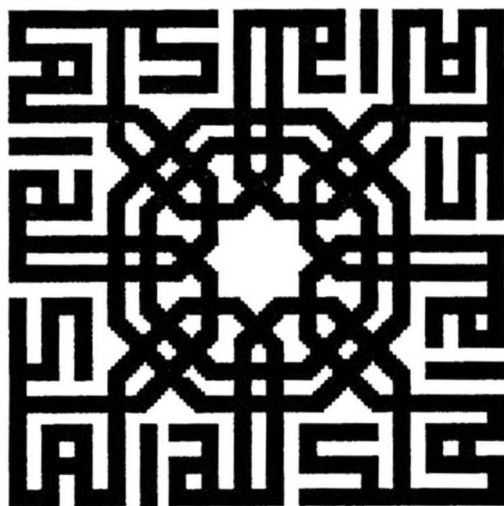
³³ "El-Bidajeh ven-nihajeh", III, str. 30.

³⁴ Ibnu Ishak i El-Bejhckijj.

³⁵ Tel'sirut-Taberi, 28. džuz.

³⁶ Riječi Sa'd b. Mu'aza. Preuzeto iz autorove knjige "Šta je svijet izgubio dekadencijom muslimana?"

³⁷ "El-Bidajeh ven-nihajeh", VII, str. 60.

IV

Ismeđu božanskog htijenja **I MATERIJALNIH POTENCIJALA**

NEJEDNAKOST POSLANIKA I NJIHOVIH PROTIVNIKA U MATERIJALNIM MOGUĆNOSTIMA

Čitalac Kur'ana - jedine knjige koja je sačuvala povijest poslanika, događaje iz njihovog života i izvješća o njihovoj misiji - opaža konstantno i jasno da su poslanici slati u mračnoj i zagušljivoj sredini koja se protivi njihovom pozivu i buni protiv njih. Slati su u žestokoj oskudici ili potpunom odsustvu materijalnih mogućnosti. Svo bogatstvo, vlast i podrška kojima se može ponositi čovjek, svi materijalni potencijali bijahu na strani njihovih neprijatelja, u njihovom vlasništvu i pod njihovom kontrolom. Poslanici na svojoj strani ne imadoše ništa izuzev čvrstog i nepokolebljivog vjerovanja, pouzdanja u Allaha, skrušene molitve i padanja ničice na pragu robovanja samo Njemu, dobrog djela, bogobojznosti, besprijekornog življenja i čudorednosti. Povrh svega toga, kao nešto čija se vrijednost ne smije omalovažiti, imali su autentični poziv u vjeru kome je Allah zagarantovao pomoć: *"Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše i vjernike u životu na ovom svijetu, a i na Dan kada se dignu svjedoci"*¹. "Allah je zapisao: *"Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti!"* - Allah je, zaista, moćan i silan."² *"A riječ Naša je davno rečena o robovima Našim, o poslanicima: "Oni će biti, doista, potpomognuti i vojska naša zacijelo će pobijediti!"*³

SMJERANA I KONTINUIRANA STVAR

Čitaocu Kur'ana se čini da je sve što uzvišeni Allah pripovijeda o poslanicima i njihovoj misiji, o suprostavljanjima, protivljenjima, o zavjerama i grupisanju njihovih naroda u cilju borbe protiv njih, o njihovom bijesu i jednodušnom istupanju protiv njih, o bjesomučnom ratu vođenom uvijek između slabog, siromašnog i usamljenog pojedinca na jednoj, i bogate, jake i silne skupine koja posjeduje sve potencijale, ili vladara-tiranina na drugoj strani, o ratu koji je uvijek imao jedan ishod - pobjedu poslaničkog poziva i njegovih pristalica unatoč njihovoj slabosti i siromaštvu, i poraz bogatih i moćnih i vladara-silnika uprkos njihovoj snazi i sili, ili njihovo potčinjavanje ovom pozivu i njegovo prihvatanje; čitaocu Kur'ana biva jasno da je sve to smjerana stvar a ne slučajnost - Allahova sveobuhvatna moć ne poznaje slučajnost, ne zna za sreću i podudarnost, jer je to logika slabića i neznalica. To je kontinuirana i smjerana stvar, to je poziv vjerovanju u potpunu Moć koja je stvorila materijalne potencijale i koja ih posjeduje i ravna njima kako hoće, aktivirajući ih kada hoće i isključujući ih kada to hoće i koja, kako smo to naglasili u prethodnom predavanju, nije stavljena van stroja niti pak oslabila nakon njihovog stvaranja, niti ih se odrekla nakon što ih je dala u posjed kome hoće. To je moć kojoj za stvaranje i tvorenje, za pobjedu i pomoć nisu potrebna sredstva. I sve to što nam Uzvišeni pripovijeda u Kur'anu samo je poziv vjerovanju u snagu istine i njenu opstojnost i u slabost neistine, njenu bijedu i podložnost raspadu i propasti: *"Reci: 'Došla je Istina, a laži je nestalo!'"*⁴ *"...Nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane; a teško vama zbog onoga što o Njemu iznosite!"*⁵ *"On spušta s neba kišu, pa rijeke teku koritima s mjerom, i bujica nosi otpatke koji plivaju po površini. I ono što ljudi tope na vatri u želji da dobiju nakit ili oruđe ima takođe otpatke, slične onima. - Tako Allah navodi primjer za istinu i*

*neistinu: otpaci se odhacuju, dok ono što koristi ljudima ostaje na zemlji. Tako, eto, Allah objašnjava primjere”.*⁶

PODSTICAJ NA KUŠANJE I BUĐENJE NADE U ALLAHOVU MILOST

Ova vrsta kur’anskih kazivanja je svojevrstan poziv na pouzdanje u Uzvišenog Allaha i Njegovu pomoć, bez obzira na vrijeme i okolnosti, poziv na oslanjanje na besprijeekornost življenja i djelovanja. Ma kakva bila tmina i ma kako okrutno vrijeme bilo, čuda pomoći i božanske svemoći se ponavljaju. Spominjući pomoć i pobjedu kojima je Allah odlikovao poslanike i prihvatanje njihova poziva ili pobjedu nad neprijateljima Kur’an uvijek spominje i nešto što podstiče njihove sljedbenike i nosioce njihove poruke na taj opit i budi im nadu u Allahovu milost.

Nakon spomena onoga čime je Allah odlikovao svoga poslanika Ejyuba, a.s., Kur’an kaže: *“Odazvasmo mu se i nevolju koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, čeljad njegovu i uz njih još toliko i da bude pouka onima koji se Nama klanjaju”.*⁷

O Junusu veli: *“Odazvasmo mu se i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spasavamo vjernike”.*⁸

Nakon kazivanja o Lutu, Kur’an veli: *“...Iz milosti naše. Eto, tako mi nagrađujemo one koji zahvaljuju”.*⁹

Zbog svega toga, ova kazivanja koja sačinjavaju veliki dio Kur’ana nisu priče za zabavu i razonodu, niti izvor istorijskih podataka, već su pouka i opomena, podsticanje i pozivanje, upućivanje i usmjeravanje, ojačavanje i hrabrenje: *“U kazivanjima o njima je pouka za one koji su razumom obdareni. Kur’an nije izmišljena besjeda, on priznaje da su istinite knjige prije njega objavljene, i objašnjava sve, i putokaz je i milost narodu koji vjeruje”.*¹⁰ *“A sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima tvoje srce*

*učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena".*¹¹

ALLAHOV ZAKON PRIMIJETAN KOD SVIH POSLANIKA

Sve to bijaše Allahov zakon izražen kod svih poslanika. Nuhu njegov narod veli: *"Kako da te poslušamo kad te najniži sloj ljudi slijedi?"*¹² A on, usrdno moleći Allaha i tražeći pomoći svojoj slabosti, veli: *"Ja sam nadvladan, pomози!"*¹³

Lut veli svome narodu: *"Ah, da ja samo imam moć ili da se mogu osloniti na nekog snažnog!"*¹⁴

Šu'ajbov narod veli Šu'ajbu: *"O Šu'ajbe, mi ne razumijemo mnogo toga što ti govoriš, a vidimo da si ti među nama jedan; da nije roda tvoga, mi bismo te kamenovali, ti nisi nama drag".*¹⁵

Faraon govoreći o sebi i Musau otvoreno i besramno veli: *"O narode moj, zar meni ne pripada carstvo u Misiru i ovi rukavi rijeke koji ispred mene teku, - shvaćate li? I zar nisam ja holji od ovoga bijednika koji jedva umije da govori? Zašto mu nisu stavljene narukvice od zlata ili zašto zajedno s njim nisu došli meleki?"*¹⁶

Što se tiče naroda kojima bijahu poslati, bijahu bogati i moćni. Već smo vidjeli šta Hud veli svom narodu: *"Bojte se onoga koji vam daruje ono što znate: daruje vam stoku i sinove, i bašče i izvore".*¹⁷

A Salih veli: *"Zar mislite da ćete ovdje biti ostavljeni bezbjedni, u vrtovima i među izvorima, u usjevima i među palmama sa plodovima zrelim, i da u brdima vrlo spretno kuće klešete?"*¹⁸

Šu'ajb veli svome narodu: *"Vidim da u izobilju živite i bojim se da vas jednoga dana ne zadesi kazna, pa da svi nastradate".*¹⁹

Kakav bijaše rezultat? Vidimo ga sažetog u riječima Uzvišenog: *"Zar oni ne znaju koliko smo mi narodâ prije njih uništili, kojima smo na Zemlji mogućnosti davali kakve vama nismo dali i kojima smo obilatu kišu slali i učinili da rijeke pored njih teku,*

*pa smo ih, zbog grijeha njihovih, uništavali, i druga pokoljenja, poslije njih, stvarali”.*²⁰

NAJVELIČANSTVENIJI IZAZOV PRETJERANOM MATERIJALIZMU I NAJVEĆA POBUNA PROTIV ROBOVANJA SREDSTVIMA

U Kur'anu često ponavljano kazivanje o Ibrahimu najveličanstveniji je izazov uticaju materijalnih sredstava i njihovoj autonomnosti, ono je najveći primjer omalovažavanja njihove moći i onih koji ih posjeduju, najveći dokaz njihove slabosti i beskorisnosti za njihove posjednike. **Kao da je Ibrahimu bilo naređeno da omalovaži ta sredstva i njihove posjednike koji se u njih pouzdaju, smatraju ih svetim i iskazuju im pokornost. Kao da je njemu, poslaniku jednosti i predvodniku vjernih svoga doba, predstavljalo užitek, utjehu i lijek i hranu za dušu izrugivanje tim sredstvima, nemarenje za njih i njihovo nadvladavanje uz Allahovu pomoć i obesnaživanje njihove osobine i karakteristike pohranjene u njima. Kao da je sebi stavio u zadatak da na svakom koraku svog dugačkog i uspješnog imanskog putešestvija gazi i izvrgava podsmijehu materijalna sredstva, bilježeći nove pobjede imana nad sumnjom, duha nad materijom, jednosti nad širkom. Čitav život je proživio buneći se protiv sile i moći, protiv robovanja materiji, lažnim božanstvima i zastrašujućim snagama.**

Tajna svega toga krije se u činjenici da je “svijet u doba Ibrahimovo, mir neka je s njim, bio žestoko potčinjen materijalnim sredstvima i isuviše se oslanjao na njih, do te mjere da su im date pozicije božanstava mimo Allaha... Ibrahimov život bijaše neprestana buna protiv idolopoklonika i poziv čistoj i nepomućenoj jednoći, bijaše ostvarenje Allahove neizmjerne i sveobuhvatne moći, moći Onoga što stvara iz ničega, koji stvara i posjeduje i koji odvaja uzroke od posljedica, oduzimajući

stvarima osobnosti i karakteristike a dajući im suprotne i potčinjava ih kome i kada hoće.

Ljudi mu raspališe vatru i rekoše: *"Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta da učinite!"*²¹ Ibrahim vjerova da je vatra potčinjena Allahovom htijenju i da spaljivanje nije njena stalna i neodvojiva osobina, već je samo pohranjena u vatru i kada Allah hoće obuzda je i učini hladnom i spasonosnom. Zato se u nju zaputio smireno i pouzdano. I bilo je kako je i vjerovao: *"O vatro, - rekosmo Mi, - postani hladna i spas Ibrahimu!" I oni htjedoše da mu postave zamku, ali ih mi onemogućismo*".²²

Ljudi vjerovali su da nema života bez obradive zemlje, zalihe namirnica i izobilja vode. Stoga kretahu u potragu za plodnom zemljom sa izobiljem vode, u kojoj postoje uvjeti za trgovinu i zanatstvo, da bi se u njoj nastanili ili nastanili svoju porodicu. Ibrahim se pobunio protiv tog ustaljenog i raširenog vjerovanja i oslanjanja na sredstva, te je svojoj maloj porodici, sačinjenoj od majke i sina, izabrao neplodnu dolinu u kojoj ne bijaše zemljoradnje niti trgovine, dolinu odijeljenu od svijeta, trgovačkih centara, od oblasti što plivaju u izobilju i bogatstvu. Pri tom je zamolio Allaha da im dâ izobilje, da učini da im ljudska srca budu naklonjena i podari plodove bez poznatog uzroka i načina, rekavši: *"Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, molitvu obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili"*.²³

Allah je uslišao ovu molbu i zagarantovao im opskrbu i sigurnost, učinivši to područje stjecištem raznovrsnih dobara: *"Zar im Mi ne pružamo priliku da borave u svetom i bezbjednom mjestu gdje se, kao Naš dar, slivaju plodovi svakovrsni"*.²⁴ *"Neka se oni Gospodaru ovoga Hrama klanjaju, koji ih gladne hrani i od straha hrani"*.²⁵

Ibrahim ostavi svoju porodicu u kraju u kome ne bijaše ni traga nečemu što bi utolilo glad ili ugasilo žeđ - i provri voda

iz pijeska i poteče bez prekida, voda koju ljudi neprestano piju i nose u svoje zemlje. Ostavi ih u pustom i negostoljubivom kraju - i on postade mjestom kojem ljudi odasvuda hrle.

I tako Ibrahimov život bijaše izazov prekomjernom materijalizmu raširenom u njegovo doba i robovanju materijalnim sredstvima; bijaše primjer imana u Allaha i Njegovu apsolutnu moć, u činjenicu da je Njegovo htijenje ponad svega. Tako je Allahov zakon potčinjavao Ibrahimu sredstva i stvarao mu ono pred čime umovi zbunjeno zastaju.”²⁶

IZAZOV KAZIVANJA O MUSAU OGRANIČENOM MATERIJALNOM UMOVANJU

Ovo kazivanje o Ibrahimu slijedi ono o Musau, kao svojevrstan izazov materijalnom umu koji na uzroke i dešavanja gleda kao na stalne i nepromjenljive prirodne zakone nad kojima niko nema moć i silne snage koje vladaju a koje se ne mogu nadvladati. Ovo kazivanje dolazi kao kušnja onima čije je razmišljanje skućeno i čiji vid je preslab da bi vidio ono što je iza tih uzroka, da bi vidio Onoga ko je ponad njih. Ovdje ću pozajmiti ono što sam napisao u jednom svom ranijem članku u kom sam izložio kur’ansko kazivanje o Musau i pouke i opomene koje ono sadrži.

“Musa biva rođen u Egiptu, u mračnoj i zagušljivoj sredini koja je potpuno poklopila Jevreje, zatvorivši pred njima svaki izlaz. Sadašnjost nesretna, budućnost mračna. Malobrojnost, oskudica, bijeda. Neprijatelj silan, kuluk nesnošljiv. Nema moći da odbrani, niti države da zaštiti. Narod čija je sudbina poznata - stvoren da pati i nestane.

Musa bi rođen. I njegovo rođenje i čitav život bijahu izazov filozofiji uzroka i logici stvari. Faraon htjede da ne bude rođen, on bi rođen, htjede da ne živi - on živi. Živi u zatvorenom drvenom sanduku, u nabujalim vodama Nila. Odraste u okrilju neprijatelja i šticieništvu ubojice. Potom učini šta učini, umaće i spasi se. Skloni se u hlad stabla,

nujan kao svaki tuđinac, našavši potom gostoprimstvo i srećnu ženidbu. Vraća se sa porodicom. Obavija ga tamna noć. A put pust. Žena mu osjeti porođajne bolove, te on kreće u potragu za vatrom i nalazi svjetlost kojom bivaju usrećeni sinovi Israilovi. Traži pomoć i potporu za jednu ženu, pa ih nalazi za čitavo čovječanstvo. Biva počašćen poslanstvom i vjerovjesništvom.

Pristupa faraonu okruženom sjajem i moći, doglavinicima i svitom, on, sa smetnjom u govoru i sa slabošću na svojoj strani i nadvaladava faraona i njegovu svitu svojim pozivom i imanom, svojim argumentom i očitim dokazom. Faraon pribjegava angažovanju egipatskih opsjenara da bi njihovim umijećem nadvladao Musaovu mu'džizu koju smatra vještinom i čarolijom, kad ono - oni skrušeno i pokorno izjavlju: *"Mi vjerujemo u Gospodara svjetova, Gospodara Musaova i Harunova!"*²⁷

Biva mu naređeno da izađe sa Israelićanima i da noću otputuje iz predjela tame u predjele spasa. Slijedi ga faraon sa vojskom. Osviće Musa. More pred njim, a neprijatelj iza njega. Zagazi u more, a ono se razdvaja *"i svaki bok naliči ogromnom brijegu"*. Prolazi Musa i narod mu. Slijedi ih faraon sa vojskom - guta ih uzburkano more!

I tako propade faraon i njegov narod, bogati i moćni, a slabi i siromašni Israelićani zagospodariše: *"...A potlačenom narodu dadosmo u nasljeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, i lijepo obećanje Gospodara tvoga sinovima Israilovim bilo je ispunjeno - zato što su trpjeli, a sa zemljom spravismo ono što su faraon i narod njegov sagradili i ono što su podigli"*.²⁸

OPREČNOST KAZIVANJA O JUSUFU UOBIČAJENOM I POZNATOM

Kazivanje o Jusufu nije nimalo manje neuobičajeno i oprečno poznatom toku događaja u skladu sa prirodnim zakonitostima potčinjenim zakonu uzroka i posljedice. Zavist

²⁷ Eš-Šu'ara', 63

braće i njihovo spletkarenje, njegovo ostavljanje u šumi, odvođenje sa karavanom i ropstvo, sve to se sastalo kod Jusufa i u svemu bijaše jamstvo izloženosti propasti, neprilici i bijedi. Ali, on iz svega izlazi zdrav i čitav i preživljava. Pada u različite situacije koje predstavljaju žestoku kušnju njegovoj čednosti, čistoti, vjernosti i časti. Biva od svega toga sačuvan i pored mnoštva jakih motiva i silnih primamljivosti i draži: mladosti, ljepote, traženja i upornog navaljivanja od strane one što posjedova ugled, moć i očaravajuću privlačnost. Potom mu biva "prišivena" gnusna optužba. Biva zatvoren zbog sumnje u počinjenje moralnog prestupa, biva zatvoren u vremenu kada zatvor bijaše simbol zločina i mjesto samo za nesrećnike. Usljeđuju potom priče i naklapanja. Povrh svega, on bijaše stranac u Egiptu, za koji ga ne veza ni nacionalna niti teritorijalna pripadnost. Pripadaše narodu na koji Egipćani gledahu sa prezirom i omalovažavanjem. Israelićanin bješe posljednji za koga bi se pomislilo da će zadobiti ugled ili vlast. Sve to bilo je garancija da će ugasnuti njegov spomen i da će postati beznačajan i omražen i izgubiti povjerenje i čast. Bijaše daleko od svakog položaja na koji bi se u egipatskom društvu gledalo sa poštovanjem i uvažavanjem, da ne govorimo o vlasti i gospodstvu ili obavljanju istaknute funkcije koja biva povjerena samo plemiću, povjerljivom i učenom, a kamo li da će postati gospodar Egipta kome se pokorava i koji naređuje i zabranjuje i koji se respektuje. Sve se to ipak dešava na očigled naroda, i Jusuf zaposijeda prijesto, uzimajući vlast u svoje ruke: *"I tako Mi Jusufu dadosmo vlast u zemlji, boravio je ondje gdje je htio; milost svoju Mi dajemo onome kome hoćemo i ne dopuštamo da propadne nagrada onima koji dobra djela čine"*.²⁹

SLIČNOST KAZIVANJA O JUSUFU ŽIVOTU MUHAMMEDA a.s.

Posljednji poslanik i oni što mu povjerovalaše i prisegoše na vjernost moradoše se suočiti sa sličnom mračnom

atmosferom, sa sličnim problemima. Malobrojnost, slabost, oskudica u sredstvima, kinjenje od strane bližnjih, žestoki otpor sunarodnika, bojkot i okruženje, stešnjavanje i odvracanje od Allahova puta, žestoko kažnjavanje upućenih, koje zvaše "otpadnicima" i "glupacima", te urota u cilju ubojstva Poslanika. Stalni strah i strepnja. Kur'an to najrječitije, najtanahnije i najvjerodostojnije slika: *"I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na zemlji bili potlačeni, — bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i svojom pomoći vas pomogao i lijepim stvarima vas opskrbio da biste bili zahvalni"*.
30

OBVESELJAVANJE POSLANIKA POBJEDOM I VELIČANSTVENOM BUDUĆNOŠĆU

U toj mračnoj atmosferi koja ne daje nadu niti raduje budućnošću, u atmosferi u kojoj se ne nazire ni tračak svjetlosti, Allah kazuje svome Poslaniku priču o Jusufu, čijem životopisu ponajviše liči njegov životopis. Ono što ga je snašlo od njegovog plemena, Kurejša, liči na ono što se dogodilo Jusufu sa braćom mu. Zavist i suprostavljanje na početku, i priznanje, poštovanje i kajanje na kraju. Prvo nijekanje i okrutnost, a kasnije pokornost, traženje utočišta, pomirljivost i preklinjanje. Šuma u Jusufovoj kušnji — špilja Sevr na Muhammedovom a.s. putovanju. Tamnica u priči Sina Jakubovog, a Ebu Talibov klanac u priči Sina Abdul-Muttalibova. A potom priznanje od strane neprijatelja svakog od njih dvojice: *"Allaha nam, Allah te je nad nama uzvisio, mi smo zaista zgriješili!"*³¹ i plemeniti i dobrotivni odgovor obojice: *"Ja vas sada neću koriti, Allah će vam oprostiti, od milostivih On je najmilostiviji!"*³²

* Ši'bu Ebi Talib - klanac ili jaruga u Mekki u koju su iseljeni pristalice i simpatizeri Božjeg poslanika u vrijeme bojkota od strane idolopoklonika, koji je potrajao tri godine.

Kur'an ovo veličanstveno kazivanje počinje riječima: *"Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo iako prije njega nisi doista ništa znao",*³³ a završava riječima: *"U kazivanjima o njima je pouka za one koji su razumom obdareni. Kur'an nije izmišljena besjeda, on priznaje da su istinite knjige prije njega objavljene, i objašnjava sve, i putokaz je i milost narodu koji vjeruje"*³⁴.

I tako ovo poglavlje biva objavljeno u teškoj i tmurnoj atmosferi Mekke, da bi obveselilo Poslanika veličanstvenom i blistavom budućnošću. I kao da je priča o Jusufu priča o njemu. A u neprijateljski raspoloženoj sredini aluzija je uvijek rječitija od direktnog obraćanja.

POBJEDA SJEDINJENA SA POBJEDOM UMMETA

Potom Allah kazuje poslaniku priču iz poglavlja "Kasas" o Musau i faraonu i njegovoj sviti, priču o Musaovoj pobjedi i njegovu izbavljenju od faraona i njegovih spletki i počašćavanju veličanstvenom misijom i poslanstvom kada on ne žudje do li da nađe vatru kojom bi se zgrijala njegova družica. Kazuje mu priču o propasti neprijatelja i spasu Israelićana i njihovom gospodstvu. Priča biva započeta veličanstvenim i potresnim uvodom prikladnim da uzdrma srca neprijatelja - Kurejšija i uzdrma ih strahom i stravom pred budućnošću male i nejake skupine vjernika kojoj oni nisu pridavali važnost i koju nastojaše progutati: *"Tā-sin-mim. Ovo su ajeti knjige jasne! Mi ćemo ti kazati neke vijesti o Musau i faraonu, onako kako je bilo, i to za one ljude koji vjeruju. Faraon se u zemlji bio ponio i stanovnike njene na stranke izdijelio; jedne je tlačio, mušku im djecu klao, a žensku u životu ostavljao, doista je smutljivac bio. A mi smo htjeli da one koji su na Zemlji tlačeni, milošću obaspemo i da ih vođama i nasljednicima učinimo, i da im na Zemlji vlast darujemo, a da faraonu i Hâmânu i vojskama njihovim damo da dožive baš ono zbog čega su od njih strahovali"*³⁵.

ISHODIŠTE SNAGE, POUZDANJA I NADE ZA DA'IJE I VJERNIKE UOPĆE

Ova snažna i rječita kazivanja ne bijahu samo utjeha i bodrenje Poslanika. Uzvišeni veli: *"A sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena"*³⁶.

Ta autentična kazivanja su bila i ostala izvorišta snage, nepokolebljivosti i postojane i blistave nade, čvrstog pouzdanja u uspjeh, spas i pobjedu nad oponentima za sve one koji djeluju na stazi poslanstva i pozivaju vjerovanju, činjenju dobra i bogobožnosti i koji podnose neugodnosti i ustrajavaju u borbi. U kazivanju o Musau, Uzvišeni Allah veli: *"...A potlačenom narodu dadasmo u nasljeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, i lijepo obećanje Gospodara tvoga sinovima Israilovim bilo je ispunjeno — zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i narod njegov sagradili i ono što su podigli"*³⁷.

Cilj svega ovoga je stvaranje saznanja da je to Allahov neizostavni zakon, i da su pozivanje i borba na stazi poslanikâ, iman, činjenje dobra i pokornost, strpljivost i besprijekorno življenje stablo koje *"neprestano daje plodove, uz dopuštenje Gospodara svoga"*^{*}, stvaranje saznanja da je slabi pojedinac sa ovim svojstvima jak i da malobrojna grupa sa ovim moralom sačinjava mnoštvo: *"Koliko su puta malobrojne čete, Allahovom voljom, nadjačale mnogobrojne čete! A Allah je na strani izdržljivih"*³⁸. *"I ne gubite hrabrost i ne žalostite se; vi ćete pobijediti ako budete pravi vjernici"*³⁹.

Ova kazivanja samo zahvaljujući svojoj jakoj imanskoj osobenosti bijahu izvorište snage i pouke za niz pokoljenja. Bijahu to zahvaljujući tome što predstavljaju dokaz da pobjeda i procvat bivaju određeni misiji poslanika i da spas i izbavljenje bivaju predodređeni vrlinama kojima je Allah zadovoljan, ma

^{*} Ibrahim, 25.

koliko im se suprostavljali materijalni uslovi i ma koliko se udruživale protiv njih različite snage, ma koliko materijalno slabo stajali pristalice poslaničkog poziva: *"Imate pouku u dvjema vojskama koje su se sukobile: jednoj, koja se borila na Allahovu putu, i drugoj, nevjerničkoj, kojoj se činilo da pred sobom ima dva puta više protivnika. Allah svojom pomoći čini moćnim onoga koga On hoće. To je, zaista, dalekovidnim pouka"*⁴⁰.

ILI VJEROVANJE U POSLANIČKI POZIV ILI PROPAST I UNIŠTENJE

Životopise poslanika koje Uzvišeni Allah kazuje u svojoj Knjizi, nekada uopšteno a nekada opširno i sa ponavljanjima, vezuje jedan zajednički momenat. To je pobjeda njihovog poziva nad svim suprostavljanjima i nadvladavanje protivnika, bilo time što oni povjeruju i prihvate poziv iskreno i sa požrtvovnošću na njegovom putu, bilo njihovim uništenjem i propašću: *"I zameo bi se trag narodu koji je činio zlo, i neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova!"*⁴¹ "

POGREŠNO VLADAJUĆE MIŠLJENJE

Nažalost, vladajuće mšljenje među muslimanskim narodima i islamskim zemljama i prihvaćena logika kojoj se potčinjavaju sve kategorije i nepokolebljivo vjeruju u nju je shvatanje da je materijalna moć odlučujuće mjerilo uz bilo kakvu moralnost, ideologiju ili način življenja. Kredo svih poslenika, pa čak i propagatora vjere i njihov poklič postao je "Materija prije svega!"

To je princip koji su obezvrijedili i opovrgli životopisi poslanika i svi događaji i čudesna djela koja počinise, pomoć i pobjeda kojom ih je Allah odlikovao i sve ono što je zadesilo njihove neprijatelje.

Ponovo ću navesti odlomak iz moje rasprave "Revolucija u mišljenju": "Već odavno mjerimo sebe, svoju vrijednost i svoj

položaj na mapi svijeta tim “snagama” i “mogućnostima” i sredstvima koja posjedujemo, sirovinama, prinosima i proizvodima, brojnošću i vojnom moći. Tako vidimo da u jednom regionu naš “tas” preteže, u drugom ne, u jednom na trenutak pretegne, da bi u drugom olakšao. Odavno već vjerujemo u gospodstvo i vodeću ulogu Zapada kao u nešto konačno i neizbježno, vjerujemo da je to položaj koji ne dopušta promjenu ili preokret. Ponavlja se stara izreka: “Ako ti kažu da su Tataři poraženi, ne vjeruj!”

Okanismo se pomisli o suprostavljanju Zapadu i preispitivanju njegova gospodstva i njegove doraslosti tom gospodstvu. Ako i pomislimo o tom - u nedostatku znanosti, studioznosti, razboritosti i umješnosti - preispitamo svoje snage i sredstva, vojnu moć svojih zemalja, naš udio u dostignućima na polju ratne industrije i atomske energije, pa nas obuzme očaj i pesimizam, te povjerujemo da nismo stvoreni nizašto drugo do li za pokornost i poniznost, za življenje na margini života i na teret Zapada, vezani uz jedan od suparničkih blokova.⁴²”

VJERNIKOVO ORUŽJE I KLJUČ USPJEHA, IMANA I POKORNOSTI

Ali, sve ono što nam Allah saopštava o životu poslanika i sudbini njihovih neprijatelja u Kur'anu, a u ovom predavanju smo izložili nekoliko divnih primjera, suprostavlja se ovom pravolinijskom razmišljanju, čineći jasnom činjenicu da su iman, pokornost i pozivanje Allahu bili tajna njihove pobjede i oružje kojim su se suočili sa neprijateljem i zahvaljujući kom je pobijedila njihova mala zajednica potlačenih i preuzela vodeću ulogu u svijetu: “Između njih smo mi vode određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na pravi put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali”⁴³. “O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti”⁴⁴. “I

ne budite kukavice i ne mudite primirje kad ste jači, jer Allah je s vama , On vas neće nagrada za djela vaša lišiti ”⁴⁵ .

NEMA BUDUĆNOSTI ISLAMSKOM UMMETU IZUZEV NA PUTU POSLANIKA

To je funkcija ovih autentičnih, rječitih i mudrih kazivanja, to je mudra lekcija koju nam saopštava život poslanika i njihovo uzorno življenje. To je ispravan put kojim su kročili svi poslanici bez izuzetka. Nema nade za slabe narode, niti ima budućnosti za narode koji vjeruju u načela i prihvataju poziv izuzev na ovom putu!

*Allah saopštava istinu i upućuje pravim putem!**

BILJEŠKE:

¹ El-Mu'min, 51

² El-Mudžadele, 21

³ Es-Saffat, 171-173

⁴ Es-Sebe', 49

⁵ El-Enbija', 18

⁶ Er-Ra'd, 17

⁷ El-Enbija', 84

⁸ El-Enbija', 88

⁹ El-Kamer, 35

¹⁰ Jusuf, 111

¹¹ Hud, 120

¹² Eš-Šu'ara', 111

¹³ El-Kamer, 10. Kod Korkuta: "Ja sam pobijeden, Ti se osveti!"

¹⁴ Hud, 80

¹⁵ Hud, 91

¹⁶ Ez-Zuhruf, 51-53

¹⁷ Eš-Šu'ara', 132-134

¹⁸ Eš-Šu'ara', 146-149

¹⁹ Hud, 84

²⁰ El-Fn'am, 6

²¹ El-Enbija', 68.

²² El-Enbija', 69-70.

²³ Ibrahim, 37.

* El-Ahzab, 4.

-
- ²⁴ El-Kasas, 57.
²⁵ Kurejš, 3-4.
²⁶ Od autora, u reviji "El-Muslimun", str. 180-181, br. 7-8, 1381. po II.
²⁷ Eš-Šu'ara', 47-48.
²⁸ Iz autorovog članka "Revolucija u mišljenju". Ajet iz poglavlja El-E'raf, 137.
²⁹ Jusuf, 56.
³⁰ El-Enfal, 26. (Kod Korkuta, umjesto "lijepim stvarima" stoji "plijenom".)
³¹ Jusuf, 91.
³² Jusuf, 92.
³³ Jusuf, 3.
³⁴ Jusuf, 111.
³⁵ El-Kasas, 1-6.
³⁶ Hud, 120.
³⁷ El-A'raf, 137.
³⁸ El-Bekare, 249.
³⁹ Ali Imran, 139.
⁴⁰ Ali Imran, 13.
⁴¹ El-Fen'am, 45.
⁴² Revolucija u mišljenju, str. 2-3.
⁴³ Es-Sedžde, 24.
⁴⁴ Muhammed, 7.
⁴⁵ Muhammed, 35.

MUHAMMEDOVSKOG POSLANJA**NEVOLJA DŽAHILIJETA**

Nevolja džahilijeta, perioda u pogledu čije dekadencije se slažu historičari, ne bijaše u raširenosti nevjerovanja i pokvarenosti, grijeha, nasilja i nepravde, kršenja ljudskog dostojanstva i obespravljivanja čovjeka, ne bijaše u dominaciji strahovlada i vladara-tirana, niti njegova bijeda bijaše u malobrojnosti i slabosti dobrodjelatela pokornih Allahu. Sve je to dostojno žaljenja, ali se sve to događalo više puta u drugoj povijesti čovječanstva, sa svim tim su se suočavali reformatori i propagatori vjere i ljudi budne savjesti i čvrste riješenosti u svom dobu. Nevolja džahilijeta u cilju čijeg otklanjanja i prevladavanja dolazi od Allaha odabrano muhammedovsko poslanje bijaše u nestanku ispravnog znanja i dobrohotnosti, u nestanku skupine koja pomaže istinu i bori se protiv zablude, hrve se sa zlom i gradi novi svijet.

NESTANAK ISPRAVNOG ZNANJA

Nestalo je ispravnog znanja uz čiju pomoć čovjek ispravno upoznaje svoga Gospodara i stiže do svoga Stvoritelja i pomoću kog Mu odano služi. Ukoliko su i postojali čvrsta i istinska volja i iskreno traganje nisu bili od koristi njihovom sopstveniku. Svo znanje koje i postojalo u to doba bilo je prožeto neznanjem i pomiješane sa zabudama, iskrivljeno, sa više pogrešnog nego ispravnog, više štete nego koristi.

NESTANAK ČVRSTE I DOBRE VOLJE

Ako bi se, izuzetno, i našlo nešto ispravnog znanja kod nekog znalca, u nekoj od knjiga mudraca ili kao ostatak znanja

davno sašlog sa Neba ono ne bi našlo čvrstu i dobru volju koja bi ga ispabirčila i prihvatila ga se, te njime nadvladala strasti i suprotstavila se sredini u kojoj obitava. Nestalo je potrage za Bogom i traženja istine, splasnuli su riješenost i snaga u toj potrazi. Ljudi su se predali potrazi za ovozemnim potrebama, zadovoljenjem strasti i ostvarenjem prohtjeva i usmjervši se slijepoj pokornosti starješinama i požrtvovanju na njihovom putu. Ugasla je baklja ljubavi, ohladile žeravke srca. Obuzela ih je ljubav prema ovom svijetu. Sve što je ostalo od manifestovanja vjere bijaše zabludjelo idolopoklonstvo ili površno oponašanje.

NESTANAK SKUPINE POBORNIKA ISTINE

Ukoliko bi se našli ispravno znanje i dobrohotnost, ne bi postojala skupina kojoj bi se priklonili u nevolji i od koje bi crpili snagu u trenucima slabosti, te bi se izgubili u pojedinačnim naporima i individualnim reformama. Ti pojedinci što se sklanjahu u crkve i manastire, u pećine i na vrhove planina bijahu poput svjetiljki čiji fitilji bijahu dogorjeli, ulje istrošeno i svjetlost zamrla, ili poput krijesnica što lete u hladnoj, mračnoj i kišovitoj noći i pomoću kojih se zalutali putnik ne može orjentisati, niti promrzli siromašak zagrijati.

POTREBA ZA IZLASKOM NOVOG SUNCA

Ispravno znanje koje ljude upućuje ka Tvorcu svemira i Njemu primjerenim svojstvima i lijepim imenima, znanje koje ih povezuje sa Njim novom i čvrstom vezom, puni umove novim ubjeđenjem, srca silnom ljubavlju, znanje koje opovrgava iskrivljavanje proisteklo od strane fanatika i plagiranje od strane lažova i izvodi ljudstvo iz tmine na svjetlo i iz sumnje u ubjeđenje bijaše znanje sačuvano svježe i sočno, znanje što silazi sa neba. Samo novo poslanstvo bijaše u stanju da, uz Allahovo dopuštenje, izmijeni ovu kužnu situaciju koja je zahvatila cijelo čovječanstvo i da odvрати idolopoklonike od njihove zabludjelosti u neznanju, da bi svi

priznali, ukoliko budu pravični i ukoliko se budu bojali Allaha, da su zvijezde zašle i da je izašlo novo sunce i da je jutro učinilo svjetiljku suvišnom: *"Neće se kitabije (sljedbenici Božije Knjige: kršćani i židovi) nevjernici i idolopoklonici odvojiti (od svoje zablude) dok im ne dođe (jasan) dokaz, poslanik od Allaha koji čita čiste listove"*.

SARADNJA FILOZOFIJE I IDOLOPOKLONSTVA NA SLABLJENJU IMANA I ZABLUĐIVANJU ČOVJEKA

Čvrsto htijenje dobra uvijek bijaše potčinjeno ispravnom znanju i jakom imanu i kada bi čovjek povjerovao u činjenice, povjerovao u štete i koristi, bojeći se, nadajući se, priželjkujući i strepeći, slijedila bi ga ta dobrohotnost, pokoravali bi mu se svi organi i odazivale sve snage. Ali, u periodu džahilijeta bijaše nestalo jakog imana i čovjek je počeo sumnjati u Božije postojanje, u postojanje budućeg svijeta, dženneta i džehennema, u posljedice svojih dijela i postupaka. **Filozofija i idolopoklonstvo su sarađivali na slabljenju tog imana i labavljenju veze roba i Gospodara. Prva je to činila upornim insistiranjem na negiranju svojstava, dok je idolopoklonstvo ta svojstva davalo stvorenjima. Ko bi povjerovao filozofiji nije imao potrebu za utočištem, nadom i strahom od tog Stvoritelja lišenog svakog svojstva i svake moći, lišenog milosti i ljubavi. Ko bi povjerovao u drugo bio bi zaokupljen stvorenjima i obraćanjem njima te ne bi vidio potrebe ili ne bi imao slobodnog vremena u kom bi se obratio istinskom Gospodaru. Tako se svijet svrstao u dva tabora: tabor koji u sebi ne nalazi poriv i poticaj na obraćanje, molbu i djelovanje za buduću svijet i tabor koji ne nalazi pri liku da se upita o istinskom Gospodaru. Oba tabora su našla plodno tlo u periodu džahilijeta.** Skrušenost pohranjena u srcu čovjekovom izgubila se u poricanju i indiferentnosti, u idolopoklonstvu i praznovjerju, u robovanju strasti i vlasti, u robovanju šejtanu. Cjelokupno čovječanstvo, od istoka do zapada, posvetilo se obožavanju kipova i imaginarnih ili naslijeđenih božanstava, stremljenja i životnih ideala koje je same izumilo i

nametnulo sebi. Za sve njih bijahu primjerene riječi Ibrahimove: *"Kako možete da se klanjate onima koje sami klešete?"*²

DŽAHILIJJSKU SITUACIJU MOŽE PROMIJENITI SAMO JAKI POSLANIČKI IMAN SVJETSKIH RAZMJERA

Jedino je poslanik potpomognut od Allaha, poslanik koji posjeduje svetu moć i izuzetnu poslaničku ličnost u stanju da povрати izgubljeni i već odavno nestali iman u srce čovjekovo i da čovjeka uposl novom potragom i novom ljubavlju, da njegovu čvrstu volju odvrati od traganja za ovosvjetskim primamljivim stvarima i za ostvarenjem ličnih prohtjeva i od udovoljavanja moćnim i bogatim vlastodršcima i usmjeri je ka potrazi za Allahom, koga ne dokučuju pogledi, i ka požrtvovanju u cilju zadobijanja Njegovog zadovoljstva i žrtvovanju svega dragocjenog na Njegovom putu, uz ubijeđenost u Njegovo obećanje i težnju za zadobijanjem nagrade na budućem svijetu.

Poslaniku je neophodna nesalomljiva volja koju ne može oslabiti suprotstavljanje ljudi i džina: *"Kada bi mi bilo stavljeno Sunce u desnu, a Mjesec u lijevu ruku, ne bih napustio ovu stvar (pozivanje u islam) sve dok Allah ne učini da ona pobijedi ili dok ne nastradam u potrazi za tim!"*³ To je volja koju iziskuje božanska milost prema čovjeku, te je stoga neophodno da bude jaka i odlučna i da bude ostvarena i ispunjena. Poslaniku je neophodan i iman koji bi kada bi bio razdijeljen među cjelokupnim čovječanstvom obuhvatio sve i njihovu sumnju zamijenio uvjerenjem, a slabost snagom, iman koji progovara u času kada jezici začutaju i kada pogledi budu pomoćeni, u času kada okorjeli neprijatelji staju na ulaz u špilju, koji progovara i veli: *"Ne brini se, Allah je s nama!"*⁴ potreban je iman koji na velikoj udaljenosti i u silnoj pomrčini vidi na ruci siromašnog beduina Surake narukvice persijskog imperatora^{*},

^{*} U vrijeme Hidžre, mekanski idolopoklonici su raspisali nagradu od 100 deva onome ko im vrati Muhameda a.s. Suraka b. Malik bijaše jedan od onih koji su se dali u potragu za njim, ali mu je konj zapao u pijesak upravo kad ih je stigao, te je bio prinuđen da zatraži

iman koji, u gladi i dugoj opsadi, u iskri stijene u opkopu koju razbija vidi bijele dvore careve.**

Nije moguće izmijeniti svjetsku džahilijetsku situaciju i povratiti život, pouzdanje i vjerski žar izuzev ovim i ovakvim čvrstim poslaničkim imanom, izuzev božanskom voljom koja želi dobro čovjeku: *"On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih Knjizi i mudrosti nauči, jer su prije bili u očitoj zabludi"*⁵ *"On poslanika svoga šalje sa uputom i vjerom istinitom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo pravo mnogobošcima."*⁶

POTREBA ZA UMMETOM KOJI ĆE SE NAPRESTANO BORITI

Izopačenost bijaše isuviše velika i raširena da bi je otklonili i suzbili raštrkani pojedinci i reformatori ili moćne skupine i bogate ustanove. Prevršena je mjera. Stoga je otklanjanje te izopačenosti bilo posao ummeta koji će biti poslat i kontinuirano se boriti, razišavši se po zemlji i suprostavljajući se zabludi ma gdje ona bila, iskorjenjujući zlo gdje god se našlo i ispunjavajući Allahovu zemlju pravičnošću kao što bijaše ispunjena nasiljem i nepravdom. Svijetu bijaše potrebna misija poslanika sjedinjena sa poslanjem ummeta. Tako i jeste: *"Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate, i u Allaha vjerujete"*⁷.

milost. postoje predaje da mu je poslanik tada oboćao da će, kada muslimani osvoje Perziju, staviti na nuke narukvice Kisrâove.

** U vrijeme kopanja rovova oko Medine (bitka na Hendeku) dogodilo se da se ispred Selmana El-Farisa ispriječila stijena koju nije mogao razbiti pijukom. U blizini je bio Muhammed a.s., te je od njega uzeo pijuk i počeo razbijati stijenu. Pri tom su sijevnule tri iskre. poslanik je to objasnio ashabima: prva je obasjala dvorce u Hiri (Irak) i Medainu (Ktesifonu), druga one u Vizantiji, a treća one u Jemenu. Ova predaja sa ovim obrazloženjem je vrlo slaba (da'ifun džidden), po ocjeni Nâsiruddina El-Elbanija u vrednovanju hadisa djela "Fikhussire" od Muhammeda El-Gazalija (7. izdanje, Darul-kutubil-hadiseh, 1976, 311. str.

Bijaše to muhammedovsko poslanje, došlo u pravi čas, u trenutku silne potrebe čovječanstva za njim: *"I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno, zato što Allah postoji, i što je On kadar da mrtve oživi, i što On sve može."*⁸

UTICAJ MUHAMMEDOVSKOG POSLANJA

"I gle! - ova beživotna strvina, po imenu ljudski rod, oživje! Mrtvo tijelo se trznu, uzdrnavši pri tom gnijezda koja su ptice na njemu napravile i u njima snijele jaja i izlegle mlade, smatrajući da je ono mrtvo i nepokretno! Mreže paukova se rastrgoše i pospadaše!

*To je ono što biografi nazvaše potresom Kisrâova dvora i ugasnućem vatre međusjijske. Niste li vidjeli kako se raspršuju utvrđene građevine i kule, poput jesenjeg lišća, pri kretnji iz utrobe zemlje od koje se poljulja njena površina?! Kako da se onda ne poljuljaju sistemi Kisa-a i vizantijskog cara i sve ono što sagrađiše faraoni tog doba poslanjem Najvećeg poslanika i osvitom zore sreće i pravednosti u svijetu?!"*⁹

ROĐENJE NOVOG SVIJETA

Poslanikovo rođenje i njegovo poslanje ne bijahu samo rođenje ummeta ili rođenje novog doba, bijaše to ujedno i rođenje novog svijeta, koji počinje njegovim rođenjem i njegovim poslanjem i ostaje do kraja života na Zemlji. Uticaji njegovog poslanja su ušli u ovaj svijet i prodrli u njegovu nutrinu, te joj se on potčinio u svom vjerovanju i stilu mišljenja, moralu i društvu, u nauci i kulturi, dotle da je postalo nemoguće odvojiti ih. Ukoliko bi bio lišen tog poslanja, svijet bi bio lišen najvećeg bogatstva kojim se ponosi. Ovaj svijet duguje Poslaniku svoj život, jer mu je njegovo poslanje darovalo pravo na život i odgodilo mu posljednji čas, učinilo da snage dobra pobijede snage zla. Ono je spasilo ovaj svijet Allahove srdžbe koja ga je snašla

¹ Njegovog prokletstva koje je zaslužio i zle kobi koja se nadvila nad njim. Svijet prije Poslanikove misije zavrijeđivao je da bude zbrisan i porušen sa zemlje: *“Zbog onog što ljudi rade, pojavio se metež i na kopnu i na moru, da im On dâ da iskuse kaznu zbog onoga što rade, ne bi li se popravili.”*¹⁰ *“Allah je pogledao na žitelje Zemlje, pa ih zamrzio, i Arape i nearape, izuzev ostataka sljedbenika Knjige”*¹¹

MUHAMMEDOVSKI UMMET - POSLANIKOVA MU'DŽIZA

Šejhul-islam Ibnu Tejmije je lijepo prikazao uticaj muhammedovskog poslanja, njegovu zaslugu i postignuća u svom djelu “El-Dževâbus-sahih...” (Pravi odgovor), veleći:

“Poslanikov životopis je jedno od njegovih znamenja. To su i njegova čudorednost, njegove riječi i djela, njegov šeri’at. I njegov ummet, sa svojim znanjem i vjerom i sa čudesnim djelima bogougodnika je njegovo znamenje...

... Neprestano je izvršavao Allahove zapovijesti na najsavršeniji i najpotpuniji način, iskreno, pravično, vjerno. Ne pamti se da je slagao ijedan put ili počinio nepravdu ili izdao nekoga. Naprotiv, bijaše najiskreniji, najpravedniji i najvjerniji datom obećanju, bez obzira na situaciju u kojoj se nalazio: bio u ratu ili miru, sigurnosti ili strahu, bogatstvu ili siromaštvu, neimaštini ili izobilju, nadmoćnosti nad neprijateljem ili nadmoćnosti neprijatelja nad njime. U svim tim prilikama on se nepokolebljivo držao tog najsavršenijeg i najpotpunijeg puta. Njegov poziv se stoga obznanio u svim predjelima u kojima živješe Arapi, u predjelima ispunjenim obožavanjem kipova, proročanstvima vračeva, pokornošću stvorenju u nevjerovanju Stvoritelja, prolijevanjem krvi i kidanjem rodbinskih veza. Ti Arapi, koji ne znadoše za buduću svijet i povratak, postadoše najznaniji, najpobožniji, najpravedniji i najbolji od svekolikog ljudstva na zemlji, tako da su kršćani, vidjevši ih po njihovom dolasku u Šam, rekli: “Oni koji se družiše sa Mesihom ne bijahu bolji od ovih...”

... Njegov ummet je najpotpuniji u svakoj vrlini. Sve te vrline od njega su zadobili i naučili, on im je naredio da ih prihvate, jer ne bijahu sljedbenici knjige u cilju čijeg upotpunjavanja je došao, kao što je to slučaj sa Mesihom, koji je došao da upotpuni zakon Tevrata, te su stoga neke vrline njegovih sljedbenika iz Tevrata, neke iz Zebura, neka od njega samog, a neke od apostola i onih koji ih naslijediše...

Muhammedov ummet prije njega nije imao knjigu. Šta više, većina njih uopšte nije vjerovala u Musa-a, Isa-a i Davuda, u Tevrat, Indžil i Zebur. On im je naredio da vjeruju u sve knjige od Allaha objavljene i zabranio im da prave razliku u vjerovanju u poslanike. Uzvišeni Allah u Knjizi sa kojom je došao Muhammed a.s. veli: *"Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i umucima i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova, mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo.' Pa ako budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na pravom su putu, a ako glave okremu, oni su onda samo inadžije, i Allah će te sigurno od njih zaštititi, jer On sve čuje i zna."*¹²

BILJEŠKE:

¹ El-Bejjneh, 1-2 (Čaušević prevod)

² Es-Saffat, 95.

³) Riječi Božijeg Poslanika. Vidjeti: "El-Bidajeh ven-nihajeh", od Ibn Kesira, III, str. 43.

⁴ Et-Tevbe, 40.

⁵ El-Džunu'a, 2

⁶ Es-Saff, 9. (Kod Korkuta: "On po Poslaniku Svome šalje uputu i vjeru istinitu" što bi bilo tačno u slučaju da početak ajeta glasi: "Huvellezi ersele biresulihil-huda ve dinel-hakki...", ali on glasi: "Huvellezi ersele resulehu bil-huda ve dinil-hakki...")

⁷ Alu Inran, 110.

⁸ El-Ĥadždž, 5-6.

⁹ "Ma'kulul-insanijeh" (Utvrdā čovječanstva) od autora, str. 2-3.

¹⁰ Er-Rum, 41

¹¹ Hadis (Ĥadis prenose Muslim i Imam Ahmed - op. prev.)

¹² Ibnu Tejmiye: "El-Dževabus-saħih lumen beddele dinel-Mesih", (Ajeti iz poglavlja El-Bekarc, 136-137. - op. prev.)

VI

Podvig

MUHAMMEDOVOG, a.s. POSLANSTVA

ZNAČAJ ČOVJEKA

Sudbina svijeta je bila i ostala neposredno vezana za čovjeka, u njemu je tajna njegove sreće ili nesreće. Kada postoji istinski čovjek, a bivaju izgubljeni bogatstvo, ukras i ljepota kojima se diči ovaj svijet - nije to velika šteta. Postojanje takvog čovjeka je naknada za sve izgubljeno, nadomjestak za sve propalo, podmirenje svih potreba, jer on svojom aktivnošću, elanom, produktivnošću i odlučnošću vraća svijetu sve što je ovaj izgubio, još ljepše i potpunije, brojnije i obilnije. Kada bi ovom svijetu ili onome ko se za njega brine bilo ponuđeno da bira između čovjeka bez čega drugog i svega bez čovjeka, i kada bi taj ko bira upotrijebio svoj razum i moć rasuđivanja i razlučivanja koje mu je Allah darovao, njegov izbor bi bez sumnje i kolebanja pao na čovjeka. Jer, čovjek je taj za kog je stvoren ovaj svijet i zbog koga ima ovakvu vrijednost i važnost.

Nije nesreća za ovaj svijet gubitak sredstava i oruđa. Njegova nesreća je u njihovoj zloupotrebi ili neadekvatnoj upotrebi. Uzrok svake nevolje koja je zadesila ovaj svijet u njegovoj dugoj historiji punoj događanja bila je čovjekova zabludjelost, njegovo skretanje sa pravog puta i udaljavanje od njegove zdrave prirode. Snage i sredstva bijahu samo nedužna i poslušna oruđa u njegovim rukama, koja mu se pokoravaju i izvršavaju njegove želje, i ako im se može pripisati ikakav grijeh onda je to činjenica da su doprinijeli brzini stizanja i širenja te nevolje.

TAJNE I ČUDA LJUDSKE PRIRODE

Ovaj neizmjerni svemir pun je tajni, pun čuda. Njegova ljepota zapanjuje umove, izaziva čuđenje. Ipak, uporedimo li ga sa tajnama i čudima ljudske prirode, njenim riznicama i

blagom, sa širinom ljudskog srca i njegovim dubinama, veličanstvenošću ljudske misli i širinom njegovih vidika, sa čežnjom i nemirom ljudskog duha, sa njegovim skoro beskrajnim nadama, njegovim težnjama koje ne mogu biti zasićene i koje se ne zadovoljavaju ni najvećim mogućim dostignućima, užicima i blagodatima, sa njegovim raznovrsnim i protivrječnim nadarenostima neizbrojivim i neograničenim - uporedimo li ga sa svim prethodnim, neizmjerni svemir će pred njim biti kapljica u moru, trunka u pustinji, i izgubiće se u prostranstvima i dubinama ljudskog srca kao što se maleni kamičak gubi u dubokim i uskovitlanim morima. Planine su ništavne pred njegovim čvrstim i postojanim imanom, vatre gasne i nipodaštava samu sebe pred njegovom gorućom i usplamtjelom ljubavlju, mora se stide pred čistom suzom što kane iz čovjekova oka iz straha od Allaha, samilosti nad slabim ili kajanja zbog propusta. Čovjek, kada do izražaja dođe ljepota njegovog življenja, njegova čudorednost i njegova emotivna tankočutnost čini da se sve lijepo u ovom svemiru doima jedno u poređenju sa njim, zasjenjuje sve što vrijedi u njemu. On je alfa i omega svega, najveće od znamenja Mudrog Stvaraoca!

PODVIG MUHAMMEDOVOG, a.s. POSLANSTVA

Postojanje tog čovjeka je ključ svake sreće i dobra, rješenje svake krize i problema. Njegovo upućivanje kada zaluta, odgajanje kada propadne, povećanje njegovog broja kada postane malobrojan i njegovo ponovno pronalaženje kada nestane bijahu predmet svakog poslanstva, zadaća svakog poslanika u njegovom vremenu. Postojanje takvih pojedinaca u ovom mnoštvu i rasprostranjenosti i u najpotpunijoj slici kojoj ravne ne bijaše u povijesti i koju ne vidje izlazak sunca, njihovo postojanje i sjedinjenost u jednu kompaktnu cjelinu, a potom tijesna saradnja na jednom principu i cilju podvig je i najveće čudotvorstvo Muhammedovog, a.s. poslanstva.

Muhammed, a.s. je počeo rad na formiranju pojedinaca i odgoju čovjeka sa stupnja sa koga to nije učinio nijedan poslanik ili reformator, jer je svaki od njih zaticao daleko viši nivo od onog koji on zateče, a dostigao je u svom djelovanju stupanj koji nije dostigao ni jedan poslanik. Počeo je sa stupnja na kom se završava životinjsko, a počinje ljudsko i stigao do stupnja koji predstavlja vrhunac ljudskosti i iznad kog postoji samo poslanstvo, a ono je završeno sa njime.

STVARNOST LJEPŠA OD MAŠTE I POEZIJE

Svaki od tih pojedinaca je mu'džiza za sebe i znamenje poslanstva, njegovo vječno veličanstveno djelo i blistavi dokaz superiornosti ljudske vrste. Nema tog slikara koji je svojom vanrednom kičicom i bogatom maštom naslikao divniju sliku od one koju ostvariše ti pojedinci u svijetu stvarnosti i svjedočenju povijesti. Nema pjesnika koji će svojom plodnom uobraziljom, obilnom nadarenošću i svojom poetskom snagom dočarati ljepše opise, sjajnije životopise i savršeniju ljepotu od one koja bijaše oličena u tim pojedincima. Kada bi se iskupili svi književnici svijeta na jednom mjestu, pa prikazali visoki ljudski model, njihova mašta ne bi dostigla dokle je stigla stvarnost u životu pojedinaca koji ponikoše u okrilju poslanstva i diplomirali u njegovoj školi. Njihov postojani iman, duboko znanje, dobrostivo srce, njihovo življenje daleko od svake izvještačenosti i licemjerstva, njihova nesebičnost, bogobojaznost, čednost, samilost, tankoćutnost, hrabrost i postojanost, njihova pažnja prema izvršavanju vjerskih obreda, čežnja za šehidtom (pogibijom na Allahovom putu), njihovo viteštvo, provođenje noći u ibadetu, njihova skromnost, pravičnost, bdijenje nad interesima podanika - sve to nema premca danas, niti ga je imalo u povijesti.

BESPRIJEKORNI POJEDINAC U RAZLIČITIM SITUACIJAMA I ŽIVOTNIM POLJIMA

“Božiji Poslanik je svojom misijom i pozivom istakao besprijekornog pojedinca - vjernika u Allaha koji daje prednost budućem svijetu nad ovim, prezire materiju i nadvladava je

svojim imanom i duhovnom snagom, pojedinca koji vjeruje da je ovaj svijet stvoren za njega, a on za budući svijet. Takav pojedinac je kao trgovac pošten i iskren, kao siromah častan je i radin, ako je radnik marljiv je i savjestan, ako je bogataš darežljiv je, ako je sudac pravedan je i razborit, kao zastupnik odan je i pouzdan, kao starješina skroman je i milosrdan, ako je sluga ili najamnik vrijedan je i vjeran, kao povjerenik javnih dobara čuvaran je i upućen.

GRADIVNI ELEMENTI ISLAMSKOG DRUŠTVA

Od ovakvih gradivnih elemenata sagrađeno je islamsko društvo i konstituisana islamska vlast. Društvo i vlast, prirodno, bili su samo uvećana slika morala i mentaliteta pojedinaca, i kao takvi bili su besprijekorni i poštteni, davali su prednost budućem svijetu nad ovim, nadvladavali materiju. U njih se prenese trgovčevo poštenje i iskrenost, čednost i radinost siromaha, marljivost i savjesnost radnika, darežljivost bogataša, sučeva pravednost i mudrost, zastupnikova odanost i pouzdanost, skromnost i milosrđe starješine, slugina vrijednost i povjerenikova budnost i čuvarnost. Vlast je bila trezvena i davala prednost načelima nad koristima i upućivanju (hidâje) nad utjerivanjem poreza (džibâje). Pod uticajem tog društva i takve vlasti formirao se i javni život: posvuda iman i dobro djelo, poštenje i odanost, rad i trud, pravičnost pri uzimanju i davanju i nepristrasnost”¹.

USPJEH OVOG POJEDINCA U KUŠNJAMA

Ovaj pojedinac je uspio na svakom ispitu i u svakoj kušnji koji otkrivaju slabe tačke i ono što se krije u duši i izašao iz njih poput čistog i nepatvorenog zlata. U svakoj delikatnoj i kritičnoj situaciji ispoljio je snagu imana, čvrstinu volje i uticaj poslaničkog odgoja, emotivnu tankočutnost, istančani osjećaj odgovornosti, visoki stupanj poštenja, asketizma i samoodricanja u tolikoj mjeri u

kojoj to ne bi očekivali psiholozi i etičari i svi oni koji su proučavali čovjeka i pisali njegovu povijest u različitim dobima.

Najdelikatniji od svih bio je položaj zapovjednika i vladara koji nije odgovoran ni pred kim od ljudi, niti ga ko od njih kontrolira i traži polaganje računa, a koji se pored svega toga odriče i onoga što mu je dopušteno po šeri'atu i po ustaljenim normama i što ostali potcjenjuju.

DUBOKA POBOŽNOST I SAMOODRICANJE VLADARA

Jedan od najdivnijih primjera: Žena halife Ebu Bekra Es-Siddika poželjela slatkiša, pa je nekoliko dana ostavljala dio svote koja ih sljeduje da bi ih kupila. Kada je on to saznao vratio je to malo novca u državnu blagajnu i odbio od svote koju je dobijao kao sljedovanje višak koji dotiče za kupovinu slatkiša, jer oni ne spadaju u neophodne potrebe, a državna blagajna nije tu da bi vladareva porodica raskošno živjela i obilno se hranila!

Evo i vjernog prikaza halifine povorke i priče o službenom putovanju u interesu države, putovanju jednog od najmoćnijih vladara svoga doba, čije ime je izazivalo strah i trepet čak i izdaleka. Pustimo povijesničara da ispriča o ovom čudnom putovanju: "Omer b. el-Hattab stiže u Džabiju putem iz Ilije* na smeđoj devi. Čela mu blješti na suncu, na glavi nema kapu, niti turban. Noge mu se klate, jer je sedlo bez uzengija, podastrijeto enbidžanskom vunenom prostirkom koju podastire kada jaše, a koja mu je postelja kada zanoći. Pozada sedla mu je ogrtač napunjen likom (vlaknima palme), koji mu služi kao jastuk. Na njemu pamučna košulja, izbljednula i rašivena sa strane.

Stigavši reče: "Zovite mi starješinu!", te mu zovnuše Glomusa, pa mu on reče: "Operite mi košulju i ušijte je, a pozajmite mi drugu". Donesoše mu lanenu košulju, na što on upita: "Šta je ovo?" - "Lan", rekoše, a on upita: "A šta je to lan?", te ga upoznaše sa tim. On skide svoju košulju, a nakon što bi oprana i donesena mu skide njihovu košulju. Glomus mu reče: "Ti si kralj Arapa, a deva nije najpodesnija

* Kuds (Jerusalim)

u ovim krajevima. Da obučesh nešto drugo i uzjašesh konja bolje bi se dojmilo Vizantinaca". A on mu odvrati: "Nas je Allah osnažio islamom i ne tražimo nikoga mimo Allaha!"

Dovedoše mu konja. On na njega stavi samo prostirku, bez sedla, i uzjaha, da bi nedugo potom zavikao: "Držite ga! Držite! Nisam do sada vidio ljude da jašu đavola!" Dovedoše mu zatim njegovu devu i on uzjaha"².

Et-Taberi prenosi: "Izašao Omer sa ashabima, ostavivši Aliju kao zamjenika u Medini. Brzali su prema Ejli (na obali Crvenog mora). Kada su joj se već približili, on skrenu s puta, a za njim njegov sluga, te sjaha da obavi nuždu. Vraćajući se uzjaha sluginu devu na čijem sedlu bijaše naizvrat okrenuto krzno, a slugi dade svoju. Kad ga susretoše oni koji su krenuli da ga dočekaju, upitaše ga: "Gdje je vladar pravovjernih?" On im reče "Pred vama", misleći pri tom na sebe, ali ga oni mimoidoše i produžiše. Kada stiže u Ejlu i smjesti se obavijestiše one koji su bili izašli radi dočeka: "Vladar pravovjernih je stigao u Ejlu i smjestio se", te se oni vratiše"³.

VELIČANSTVENI LJUDSKI UZORAK

Kada bi povijesničari, književnici, psiholozi ili etičari sakupili ove divne detalje asketizma, skromnosti, nesebičnosti, samilosti, junaštva, pravednosti, mudrosti i iskrenosti i od njih formirali jednu ličnost ili jedinstvenu sliku, bio bi to najveličanstveniji životopis, najljepša slika u velikoj panorami ljudskog. Nažalost, ne nalazimo potpuni i sveobuhvatni prikaz ove jedinstvene zajednice koju je svijetu iznjedrio Poslanikov odgoj i druženje s njim, ali barem nalazimo prikaze nekih ličnosti koji se odlikuju rječitosti, upečatljivošću i preciznošću. Kroz naredni opis možemo sebi dočarati neka od obilježja poslaničkog odgoja, kao i domet njegovog uspjeha i njegovu originalnost, i vidjeti veličanstveni uzorak u pokoljenju u kom se obznanila poslanikova mu'džiza u svom najveličanstvenijem obličju. To je opis Alije sina Ebu Talibova, Poslanikovog amidžića i četvrtog halife, stasalog u Poslanikovom domu, okrilju i odgoju. Odlomak je to koji s pravom zaslužuje da

bude uvršten u najljepše i najtrajnije svjetske književne domete po svojoj upečatljivosti, izražajnosti i slikovitosti. Dirar b. Dumre, na traženje halife Mu'avije b. Ebi Sufjana da opiše Aliju b. Ebi Taliba s kojim se dugo družio i poznavao ga izbliza, veli:

“Bio je - tako mi Allaha - dalekosežan i snažan, rječit i pravičan, znanje odasvuda naviralo iz njega. Zazirao je od ovoga svijeta i njegovog sjaja, a bio prisan sa noću i njenom tminom. Puno je plakao, puno razmišljao, brinuo i obraćao se sebi. Od odjeće je volio onu grubu, od jela nezačinjena. Bio je - tako mi Allaha - poput jednoga između nas: odgovarao nam kada ga upitamo, prvi nam se obraćao kada mu dođemo i dolazio nam kada ga pozovemo. A mi, - tako mi Allaha, - unatoč njegovom nastojanju da nas približi sebi i unatoč njegovoj bliskosti nama, mi mu se nismo, iz poštovanja, prečesto obraćali. Kada bi se osmijehnuo, otkrio bi nanizani biser. Uvažavao je pobožne i volio siromašne. Jaki se nije mogao pouzdati u njegovu zabludu, niti je siromašni gubio nadu u njegovu pravednost.

Kunem se Allahom da sam ga jednom prilikom vidio, a noć bijaše spustila svoju zavjesu i zvijezde zašle, kako stoji u mihrabu, držeći se za bradu, uzrujan poput nekog koga je ujela zmija, i tužno plače. Kao da čujem kako govori: *“Dunjaluče! Zar da se meni ukazuješ i gizdaš?! Odbij, odbij! Zavodi nekog drugog, ja te se zauvijek odričem! Kratkog si vijeka, život u tebi je ništavan, a opasnost od tebe velika. Ah, kako je oskudna poputbina, a put dugačak i samotna!”*⁴

PRVO ISLAMSKO POKOLJENJE

U cjelosti, bijaše to pokoljenje koje je uspostavio Poslanikov poziv i čiji odgoj ga načini najboljim pokoljenjem u cjelokupnoj čovjekovoj povijesti, najljepšim i najsavršenijim, sa najvećim brojem ljudskih vrлина. Jedan od pripadnika tog pokoljenja, Abdullah b. Mes'ud, opisuje ga rječito i sažeto, duboko i precizno, riječima prebogatim velikim i dalekosežnim značenjima: *“Ljudi najboljega*

srca, najdubljeg znanja, najmanje izvještačeni; odabrao ih Allah za društvo Svome poslaniku i potporu Svojoj vjeri!”⁵

Kada uporedimo ovo pokoljenje sa nekim drugim pretegnuće u cjelini, i zamjerke na njegov račun, a od njih nije sačuvan nijedan čovjek, biće ništavne u poređenju sa njegovim prednostima, veličanstvenim ljudskim pojavama i zadivljujućim moralnim savršenstvima koja ne postoje drugdje u ljudskoj povijesti. Ibnu Tejmije bijaše riječit i precizan kada veli: *“Najbolji u ovom ummetu su ashabi, jer u njemu ne bijaše grupe koja bi bila okupljenja na pravom putu i istinskoj vjeri i udaljenija od podijeljenosti i razmimoilaženja od njih. Svaka njihova manjkavost koju se spominje, kada se uporedi sa postojećim u drugim pripadnicima ummeta, malenkost je u mnoštvu. A kada uporedimo postojeće manjkavosti u ovom ummetu sa onima u drugim narodima vidjećemo da su one takođe malenkost u mnoštvu. Griješi onaj ko gleda u malenu crnu mrlju na bijeloj odjeći, a ne gleda u crnu odjeću na kojoj ima nešto bjeline. To je neznanje i nepravda.”⁶*

UTICAJ MUHAMMEDOVE a.s. MISIJE U POZNIJIM POKOLJENJIMA

Uticaj Poslanikovog poziva i nauka, uticaj uzvišenih ideala koje je obznanio u svom životu i životu svojih ashaba i čije je slijedenje tražio od svojih sljedbenika poslije njega, uticaj njegove ličnosti koja je bila i ostala savršeni ideal i svjetiljka koja neprestano sija i upućuje sva pokoljenja u svim situacijama nije bio ograničen na doba u kom je poslat i pokoljenje koje ga je zateklo i bilo usrećeno druženjem sa njim. Naprotiv, on je bio sunce zahvaljujući čijoj toploti i svjetlosti dozrijevaju usjevi i plodovi svugdje i svagda, sunce što sa svojih visina šalje svoje zlatne zrake, pune snage i životnosti, pa od njih vide korist i bliski i daleki. Jer, njegov poziv vjerovanju u Allaha i Sudnji dan, stalno dočaravanje Allahovog nadzora, strah od Njegove srdžbe i kazne, težnja za Njegovom nagradom, bojazan od vatre i čežnja za džennetom, taj njegov

poziv, uz njegov životopis koji je oličenje odricanja od ovosvjetskih dobara, oličenje težnji za budućim svijetom, davanje prednosti drugima nad sobom i svojim bližnjima, sve je to bilo vječita univerzalna škola koju su pohađale generacije i generacije, u kojoj su diplomirali učenjaci, vođe i vladari, pobožnjaci i askete. Svi oni su u toj školi naučili primarne lekcije iz morala i humanosti, da bi potom briljirali u njima i daleko ispod sebe ostavili čitav svijet u pogledu moralne uzvišenosti, tankočutnosti i osjećajnosti, istančanosti osjećaja odgovornosti, veličini odricanja uprkos činjenici da su posjedovali u svojim rukama sve uvjete za raskošan i udoban život: ključeve riznica, kormilo vlasti i sudbinu naroda. Ovom uticaju podliježu pojedinci iz raznih naroda i različitih predjela. Svi oni su usjev imana, zasad poslanstva, plod islamskog poziva, podvig i postignuće Muhammeda, a.s. Sve lijepo u njihovom življenju i moralu pozajmljeno je od svjetiljke univerzalnog Muhammedovog, a.s. poslanstva. Njihovi očevi, sredina, kultura i inteligencija nemaju nikakve zasluge za ovo vjerovanje i ovakvo življenje i ovaj moral. Da nije bilo Poslanikovog poziva i nauka, da nije njihove duboke ljubavi prema njemu i potčinjavanja uticaju njegovog načina života i da nije blagodat islamu oni bi u vjeri bili obožavatelji kipova, a u moralnom pogledu slični krvoločnim zvijerima: bez priznavanja Jedinoga, bez bogobojažnosti, bez samoodricanja i nesebičnosti, bez suosjećanja i plemenitosti.

NEKI OD UČENIKA UNIVERZALNE MUHAMMEDOVE, a.s. ŠKOLE I PRIMJERI IZ NJHOVOG ŽIVOTA I MORALA

Uzmite primjer jednog od učenika ove škole i njenih svršenika, jednog od onih koje zasija Muhammedovo, a.s. poslanstvo daleko od kolijevke islamu i od Arabijskog poluostrva, daleko od vremena poslanstva i ashaba, daleko od mudarskog

porijekla i arapske krvi. To je sultan Salâhuddin b. Ejjub, kurd, ne-Arap, koji je živio u šestom hidžretskom stoljeću⁷.

Njegov prijatelj i sudrug Ibnu Šeddad⁷ veli o njemu: "Imao je mnogo toga, a kada je umro nije nađeno u njegovoj riznici do li 47 nasinjskih dirhema srebra i jedan surski zlatnik čiju težinu ne znam. Bio sam prisutan kada su se kod njega u Kudsu iskupila brojna izaslanstva, u doba kada je odlučio krenuti za Damask, te u riznici ne imade što bi im dao. Ja sam se zalagao za njih sve dok nije prodao neke stvari iz državne riznice, pa smo dobivenu svotu razdijelili pa njih i nije preostao ni dirhem.

Davao je, Allah mu se smilovao, i u oskudici kao u izobilju. Rizničari su skrivali nešto blaga, bojeći se da ih ne iznenadi prijeka potreba, jer znadoše da bi on to, da zna za njega, podijelio. Čuo sam ga kako u jednom razgovoru veli: "Moguće je da ima takvih ljudi koji na bogatstvo gledaju kao na prašinu". Kao da je tim riječima smjerao sebe. Davao je više nego što se nadao onaj koji traži, pa ga opet nisam čuo da kaže: "Dali smo tom i tom."⁸

Nakon što je umro ovaj veliki vladar, koji vladaše od sjevernih granica Sirje do Nubijske pustinje na jugu, ne nađoše u njegovoj riznici u što bi ga umotali, niti što bi utrošili na njegovo opremanje. Ibnu Šeddad veli: "Zatim se pristupilo njegovom opremanju i kupanju. Morali smo posuditi dio svote za to. Iznesen je poslije podne namaza na tabutu prekrivenom platnom. Svo platno koje je bilo potrebno za njegove kefine donio je El-Kadi el-Fadil"⁹.

Njegov poznati biograf Stanley Lane-Pool^{*} u svojoj knjizi "Saladin" veli: "Ako naučnik nije u stanju da sazna o Saladinu ništa do li te plemenitosti i velikodušnosti koju je pokazao prema kršćanskim žiteljima Jerusalima, nakon što ga osvoji i vrati muslimanima, to mu je dovoljno da potvrdi da nije bio najveći samo u svom dobu u

⁷ Umro 589 po H. (živio 1138-1193)

^{*} Stanley Lane - Poole (1854-1931), engleski historičar i arheolog, profesor arapskog; član mnogih naučnih institucija; mnogo putovao po arapskom svijetu; autor mnoštva djela "Saladin" objavljen 1898. god.

pogledu ambicioznosti, plemenitosti i viteštva, već je u tom najveći u svakom dobu”¹⁰.

Uticaj Muhammedovog, a.s. poslanstva je ostao jak, darežljiv i dalekosežan, tvoreći čuda i ispoljavajući svoju veličanstvenost i u područjima na samom rubu islamskog svijeta, u narodima tek obraćenim u islam, u ljudima koje za prve propagatore islama ne vežu rodbinske, jezičke i druge veze. Jedan od takvih pojedinaca bi prihvatio islam od nekog islamskog misionara ili duhovnog vodiča, a potom bi u njegovom potomstvu ponikao melek u liku vladar, asketa u vladarskom ruhu. Posvuda skrušenost i bogobojaznost, pravda, samilost, dobročinstvo, čistota nakana, iskrenost i odanost kojima ravnih nije bilo u asketama drugih naroda, da ne govorimo o vladarima. Ograničicu se ovdje, u ovom veličanstvenom primjeru iz dugačke islamske povijesti Indije ispunjene ovakvim veličanstvenim primjerima, na jednu priču koja ne gubi svoju aktualnost i zanimljivost, niti se iscrpljuje njena draž protokom vremena i silnim ponavljanjem.

Između sultana Muzaffera I El-Halima (1511-1526), kralja Gudžerata, i njegovog savremenika sultana Mahmuda el-Haldžija (1510-1531), kralja Mandua, vladalo je staro rivalstvo. El-Haldži je sa svojim vojskama neprestano napadao islamsku kraljevinu Gudžerat, kojom je vladao Muzaffer El-Halim, te je ovaj potonji bio prinuđen da brani svoju vlast i uzvraća na upade. Bijaše tako dok se ne dogodi nešto što promijeni situaciju i od kralja-agresora, koji se oslanjaše na svoju moć i raskoš, načini izgnanika što od svog velikodušnog neprijatelja traži pomoć. Vlast nad njegovom divnom i prostranom kraljevinom preote njegov vezir-paganin Mendeli Raj, a sultan Mahmud nađe utočište u samilosti svog starog neprijatelja Muzaffera El-Halima i njegovoj islamskoj usrdnosti. Nađe kod njega dobročinstvo, plemenitost, brz odziv i pomoć što postoje samo kod čovjeka koga ne obuzima džahilijetska netrpeljivost i koji ne vjeruje u oportunističku filozofiju. Muzaffer ne iskoristi ovu situaciju i ne radova se onome što zadesi njegovog neprijatelja, nemoćnog i opljačkanog, već iskoristi priliku da zadobije Allahovo zadovoljstvo i

da ponizi šejtana. Stoga krenu sa svojim silnim i pobjedonosnim vojskama na Mandu i pozabavi se njegovim problemom vezanim za svoju kraljevinu, i više, stavi na kocku svoju vlast i slobodu svoje zemlje na putu očuvanja suparničke islamske zemlje i vraćanja islama na pozicije koje je u njoj imao. Brahmanske snage i paganske kneževine priskočiše u pomoć svom prijatelju Mendeliju. Započe ogorčena i divlja borba, pade mnoštvo žrtava, ulicama poteče obilje krvi, da bi na kraju Muzaffer El-Halim zavladao zemljom, žestoko porazivši neprijatelja. Paganske kneginje i žene iz harema spalile same sebe, po običaju vladara Radžputa. Zemlja se vrati u islam.

Ovdje u najveličanstvenijem vidu do izražaja dolazi ljudska velikodušnost i islamska čudorednost. Zapovjednici vojske savjetovaše kralja-pobjednika da ovu divnu i bogatu zemlju zadrži za sebe, zbog veličanstvenih dvoraca kakvim ravnih nema u Indiji, njenih nepristupačnih utvrđenja, punih riznica i obilnih dobara. Zemlja je pala kao žrtva gluposti lakomislenog i nejakog kralja, Muzaffer ju je ponovo osvojio, te je tako zaslužuje, jer vlast pripada snazi i nadmoći, a zemlja pobjedniku.

Čuvši to mišljenje i shvativši šta vojskovođe smjeraju, Muzaffer poruči sultanu da ne dozvoli nikome od njegove vojske ulazak u svoju zemlju. Sultan ga zamoli da ostane u tvrđavi, da se odmori neko vrijeme, ali on ne prihvati, već naredi svojim vojskama da odstupe ka Ahmedabadu i vrate se u kasarne, a reče El-Haldžiju: "Došao sam u ovu zemlju samo radi postizanja Allahovog zadovoljstva i težnje za Njegovom nagradom, radeći u skladu sa Njegovim riječima: *"A ako vas zamole da ih u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete..."*¹¹ Musliman je brat muslimanu i ne napušta ga i ne ostavlja na cjedilu"¹². Sve ovo se ostvarilo, Allah nas je obradovao i obradovao islam. Čuo sam od svojih sudrugova riječi kojima bih, da sam po njima postupio, upropastio svoje djelo i svoju borbu. Zasluga pripada tebi, a ne meni, jer si me počastvovao i bio uzročnikom ove sreće. Vraćam se u svoju zemlju, ne želim da upropastim svoje djelo i da dobro djelo pomiješam sa lošim".

Potom silna pobjednička vojska krenu, vitezovi otpustiše uzde svojih konja i u miru odjezdise.

Nakon što Mandu bi osvojen i nakon što se Mahmud uz počasti vrati u zemlju, uze svog prijatelja Muzaffera da se prošetia i da razgleda dobra i blaga što ih posjeduje zemlja. Bijaše to čudesno! Zemlja bijaše vrhunac ljepote, bogatstva i raskoši, sa mnoštvom prelijepih robinja i djevojaka. A sultan Muzaffer pogeo glavu i oborio pogled, ne gleda u bogatstvo, niti u ljepotu. Dok su prolazili pored princeza i dvorkinja koje su osmijehnute dočekivale i pozdravljale osvajača-dobročinitelja, Mahmud mu reče: "Šta je to s tobom, gospodaru, pa ne dižeš glavu i ne gledaš ove prizore?!" Muzaffer reče: "To mi nije dopušteno, Mahmude, jer Allah veli: *"Reci vjernicima neka obore poglede svoje..."*¹³ Dovitljivi kralj mu reče: "One su moje robinje, a ja sam tvoj rob - zarobio si me i zadobio svojim dobročinstvom, pa su svi oni tvoji dvostruki robovi!", ali ovaj lukavi odgovor ne ubijedi Muzaffera koji je znao da ono što Allah zabrani niko ne učini dopuštenim.

Ovako je bogobojazni kralj dokazao svoju plemenitost, neporočnost svoje nutrine i svoje duše, žestoku potčinjenost uticaju islama i uticaju islamskih ideala na čijoj ljubavi je stasao i kojih se pridržavao u životu. Čovjek je to čije se rodoslovlje poslije dva-tri koljena gubi u pomrčinama indijskog bezbožništva i džahilijeta i rodoslovac gubi muslimanska imena nakon njegovog pretka koji je primio islam u doba Fejruza Togluka u osmom stoljeću po hidžri, i iznenađuju ga indijska imena kojima ne zna korijen, niti im razumije značenje. Muzaffer je ovu plemenitost i ovu bogobojaznost naučio u školi Muhammeda, a.s. u koju je ušao sa odanošću i revnošću, cijeneći blagodat islama i zaslugu i dobročinstvo Poslanika, predajući se ovoj vjeri sa zanosom i uvažavanjem i

osjećajući odvratnost prema vjeri svojih predaka i suplemenika.

STALNO DAVANJE OVE BLAGOSLOVLJENE ŠKOLE

Koliko samo časnih i dobrih sinova ima ova blagoslovljena škola, svugdje i u svakom dobu! Koliko samo podviga, junaštva, plemenitih i hvale vrijednih djela u svakoj oblasti ljudskog života imaju ti njeni veličanstveni sinovi! Uticaj njenog odgoja i zasluga njenog osnivača dolaze do punog izražaja u Tarikovom viteštvu^{*}, neustrašivosti Muhammeda b. El-Kasima, plemenitosti Nuruddinovoj, Salahudinovoj odlučnosti, Gazalijevoj genijalnosti, duhovnosti Abdul-kadira El-Džilanija, uplivu Ibnul-Dževzija, ambiciji Mehmeda Osvojitelja (El-Fâtih), pustolovnosti Mahmuda od Gazne, u

* Navodimo nekoliko podataka o manje poznatim ličnostima koje autor spominje:

- Tarik b. Zijad - slavni muslimanski vojskovođa. 711. god. prešao u Španiju i osvojio njen veliki dio.

- Muhammed b. el-Kasim es-Sekafi (umro oko 98. po hidžri/717. god.), osvjač i namjesnik Sinda u doba halife El-Velida b. Abdulmelika; veliki vojskovođa.

- Musa b. Nusajr (19-97. po h. 640-716. god.) namjesnik u sjevernoj Africi i osvajač Španije, u koju je poslao Tarika b. Zijada, a poslije mu se i sam pridružio.

- Nuruddin (umro 1174. god.), atabeg Haleba, borac protiv krstaša; povratio Urfu i Banijas 1164.

- Ibnul-Dževzi (1116-1200), hanbelijski pravnik, istaknuti govornik i povijesničar.

- Mahmud od Gazne (970-1030), sin Sebuktekina, najpoznatiji gaznevijski vladar, osvojio Mezopotamiju, Pendžab, Gudžerat...; zaštitnik nauke i umjetnosti.

- Nizamuddin (Evlija, 1238-1325) jedan od istaknutih indijskih sufija, šejh čistijskog derviškog reda.

- Fejruz-šah (1351-1388), mogulski vladar iz treće dinastije, jedan od najmoćnijih muslimanskih vladara Indije, omiljen kod naroda.

- Feriduddin Šir-šah (Širhan) Es-Suri (1472-1545), afganski vojskovođa, osvajač Bengala (1536, sposoban upravljač.

- Muhjiddin Aurangzeb, nazvan Alemgir (1618-1707), mogulski vladar u Indiji, veliki ratnik; za njegove vladavine carstvo doživjelo najveću moć; gorljivi pristaša šeri'ata.

- Šerefuddin Jahja el-Muniri (umro 782. po h.) poznati sufijski šejh u Indiji, autor više djela ("Iršadu-s-salikine fi-t-tesavvuf", "Ma'adinu-l-me'ani" ...)

- Ahmed b. Abdul-Ehad es-Sirhindi en-Nakšibendi (El-Imamur-Rebbaniji) (1304. po h.), među muslimanima Indije poznat kao obnovitelj drugog milenija, sufija, autor više djela.

tankoćutnosti Nizamuddina Ed-Dehlevija, velikodušnosti Fejruz-šaha El-Hildžija, erudiciji Ibnu Tejmijje el-Harranija, administrativnoj umješnosti Šir-šaha Es-Surija, čvrstoj upravi Aurangzeba Timurida, u spoznajama Šerefuddina El-Munirija, istinama Ahmeda Es-Sirhindija, pozivu Muhammeda b. Abdulvehhaba, mudrosti Ahmeda b. Abdurrahmana ed-Dihlevija i u drugim propagatorima, reformatorima i učenjacima koji ih slijediše. Za svu tu genijalnost i sve naučne i praktične podvige zasluga pripada podukama i odgoju ove škole i blistavom novom dobu otpočetom poslanjem Muhammeda, a.s., dobu u kome superiorne ljudske nadarenosti nađoše svoj put i područje djelovanja i u kom se nađe ko će ih iskoristiti i okoristiti se njima.

Ova škola, ma kako okrutno bilo doba, uvijek će rađati jedinstvene ličnosti u povijesti i neprestano davati plodove svoje, uz dozvolu svoga Gospodara: *"O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne - pa, Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite, oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati"*¹⁴. *"Pa ako ovi u to ne vjeruju, Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati"*¹⁵.

BILJEŠKE:

¹ Iz autorovog članka "Min Gâri Hirâ" (Iz pećine Hira)

² Ibnu Kesir: "El-Bidajeh ven-nihajeh" (IV tom. 7. dio, str. 59-60; izdanje "Mektebetul-Me'arif", Bejrut, 1974) - op. prev.)

³ "Târihu-Taberijj", (II tom), 4 dio, str. 203. (izdanje "Darul-Fikr, 1979. - op. prev.)

⁴ Ibnu-l-Dževzijj, "Sifatu-s-safveh" (Opis elite).

⁵ Prenosi ga Ed-Darimijj u svom "Musnedu".

⁶ "Minhadžus-sunneh", III, str.324.

⁷ Jusuf b. Šeddad (1144-1234), šafijski pravnik, historičar i biograf.

⁸ "En-Nevadiru-s-sultanijeh ve-l-mehasinu-l-Jusufijeh" str. 13-14.

⁹ Nav. djelo, str. 351. (El-Kadi El-Fadil u prevodu: Vrli Kadija/ (Abdurrahim b.'Ali), jedan od Salahuddinovih ministara - op. prev.)

¹⁰ "Saladin", str. 305.

¹¹ El-Enfal, 72.

¹² Značenje hadisa (Prenosi ga Buhari - op. prev.)

¹³ En-Nur, 30.

¹⁴ El-Maide, 54.

¹⁵ El-En'am, 89.

VII

Muhammed a.s.

POSljednji Vjerovjesnik i Pečat Poslanikâ

(prvi dio)

VJERA DOSTIGLA TAČKU SAVRŠENSTVA I UMMET DORASTAO ODGOVORNOSTI NASLJEĐIVANJA POSLANSTVA

Ispunila se sveznajuća i mudra, moćna i silna Allahova volja. Ova vjera, koju on nazva islam, dostiže dokle to htjede Njegova mudrost i milost i dokle to iziskuju potrebe čovječanstva, bez obzira na vrijeme i mjesto. Božiji Poslanik a.s., je vjerno dostavio poruku i izvršio što mu je bilo povjereno, istinski se borio na Allahovom putu i odgojio ummet koji je preuzeo zadaće i odgovornosti poslanstva a da mu nije dato poslanstvo, ummet kome je povjereno pozivanje u vjeru i njeno čuvanje od iskrivljivanja, skrbništvo nad svijetom i bdijenje nad čovječanstvom u svakom dobu i na svakom mjestu: *"Vi ste narod najbolji od svih koji se ikad pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvrćate, i u Allaha vjerujete."*¹

U Allahovom znanju i određenju bi ostvareno postojanje poslanikovih nasljednika, predvodnika upute, gorostasa po znanju i ubjeđenju, koji će u svakom dobu odbacivati od ove vjere *"svako iskrivljavanje od strane fanatika, plagiranje lažova i tumačenje neznalica"*. Poslanik o tome izveštava: *"Jedna skupina mog ummeta će neprestano zastupati istinu, neće im naštetiti ko ih ostavi na cjedilu, i biće tako sve dok ne dođe Allahova odredba (do Sudnjeg dana)."*²

¹ Hadis.

PROGLAS ZAVRŠETKA I PREKIDA POSLANIČKOG NIZA SA MUHAMMEDOM a.s.

Nakon što se to što je predhodilo u Allahovom znanju i određenju ostvari i u postojećem svijetu, bi obznanjen prestanak podučavanja čovječanstva vjeri i vjerozakonu i onome na čemu počiva njegova sreća na ovom svijetu i spas na budućem. To obznanjenje bi proglašeno Poslanikom što mu dolazi Allahova objava, a to je poslanstvo. Uzvišeni Allah veli: *"On šalje meleke s Objavom, po volji svojoj, onim robovima svojim kojima hoće. (Opominjte da nema boga osim Mene i hojte me se!)"*³

*"Ni jednom čovjeku nije dato da mu se Allah obraća, osim na jednom od tri načina: nadahnućem, ili iza zastora, ili da pošalje izaslanika koji, Njegovom voljom, objavljuje ono što On želi. - On je zaista, uzvišen i mudar!"*⁴ *"On ne govori po hiru svome - to je samo objava koja mu se obznanjuje, uči ga jedan ogromne snage, razboriti, koji se pojavio u liku svome na obzorju najvišem."*⁵ *"I Kur'an je sigurno objava Gospodara svjetova, donosi ga povjerljivi Džibril na srce tvoje, da opominjaš na jasnom arapskom jeziku."*⁶ *"Reci: 'Od Gospodara tvoga objavljuje ga melek Džibril kao istinu, da još više učvrsti vjernike u vjerovanju, i da bude putokaz i radosna vijest svim muslimanima.'" "Reci: 'Ko je neprijatelj Džibrilu?, a on, Allahovom voljom, tebi stavlja na srce Kur'an - koji potvrđuje da su i prijašnje objave istinite - kao putokaz i radosnu vijest vjernicima.'" "Kur'an je, zaista, kazivanje izaslanika plemenitog, moćnog, od Gospodara svemira cijenjenog, kome se drugi potčinjavaju, tamo pouzdanog! A drug vaš nije lud: on ga je na obzorju jasnom vidio i, kada je u pitanju Objava, on nije škrt i Kur'an nije prokletog šejtana govor."*⁶

Što se tiče intuitivnih i spontanijh saznanja, mudrosti i spoznaje, nekih izvješća kojima bivaju nadahnute neke dobre duše ili osobe koje se bave duhovnim vježbama i uranjanjem u znanja i istine, te nekih tajnih poziva i privida koji se ukazuju nekim ljudima, sve to nema ničeg zajedničkog sa poslanstvom. Sve to nije znak upućenosti a kamo li poslanstva. U vjerodostojnom hadisu stoji da je Božiji

Poslanik rekao: *"Među Israelćanima prije vas bijaše ljudi kojima se obraćalo, a ne bijahu poslanici."*¹⁰

Objelodanjeno je da je poslanstvo završeno sa Muhammedom a.s., i to jasnim i nedvosmislenim riječima u koje nema sumnje i koje ne ostavljaju prostora za raspravu, izuzev onome čije je srce bolesno ili onome ko ima neki potajni cilj.

KUR'ANSKI STILOVI I NAČINI U POTVRĐIVANJU OVE ČINJENICE I ZASAĐIVANJU OVOG VJEROVANJA

U tom cilju, Kur'an se služi raznovrsnim i rječitim načinima koji ostavljaju dubok trag u duši i imaju veliku vrijednost kod razuma.

Govoreći o nosiocu misije kojom bijahu okončana poslanja, Kur'an veli: *"Muhammed nije roditelj ni jednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovijesnik (hâtemen-nebîjin) - a Allah sve dobro zna."*¹¹ U zasađivanju ovog vjerovanja i ove ideje Kur'an koristi jezik i izraze na koje su navikli Arapi na čijem jeziku je Kur'an objavljen i koji su bili zaduženi da ga razumiju i dostave svijetu. To je jezik kojim su se sporazumijevali i izražavali svoje potrebe. U njemu ne bijaše, unatoč njegovoj širini i bogatstvu, riječi koja bi bolje upućivala na pojam završetka i upotpunjavanja od riječi *"el-hâtem"*, koja je bila u optičaju u govoru i pjesništvu. **Njihov jezik ne poznavaše značenje te riječi izuzev onoga što ga je Kur'an smjerao: Muhammed a.s. je posljednji od poslanika, poslije kojeg nema drugoga.**

SVOJSTVA KOJA PRILIČE SAMO VJEČITOM VJEROVJESNIKU I KONAČNOM POSLANIKU

Kur'an takođe opisuje nosioca posljednje Objave, kojom je okončano slanje poslanika, svojstvima koja nedvojbeno ukazuju na vječitost njegove misije i na činjenicu da je on besprijekorno vodstvo i divan uzor za svako doba i svako pokoljenje, pa veli: *"Vi u Allahovom poslaniku imate divan uzor za onoga ko se nada*

Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu, i koji često Allaha spominje."¹² Dalje veli: "Reci: "Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!" - A Allah prašta i samilostan je."¹³ Takođe: "O vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje, da - po Njegovom naređenju - pozivaš Allahu, i kao svjetiljku koja sija."¹⁴

Razumni, obrazovani i rječiti ljudi - da ne govorimo o Znanom i Obavještenom o svemu - nemaju običaj da privremenog kralja i prolaznog sultana obasipaju atributima i nadimcima dostojnim samo onoga čija se vlast učvrstila i ustalila. Mudraci koji gledaju na konačan ishod stvari ne običavaju da pretjeruju u čestitkama povodom novorođenčeta čiji je život kratak, a udisaji odbrojani."¹⁵

STALNI UZOR SVIM LJUDSKIM POKOLJENJIMA - KAKO JE TO POSTALO MOGUĆE?

Obzirom da je Muhammed a.s. besprijekorno vodstvo i najljepši uzor svim ljudskim kategorijama i pokoljenjima u svakom dobu i na svakom mjestu, Božanska pažnja je usmjerena na očuvanje vijesti o njemu, njegovim svojstvima, moralnim osobinama, običajima i postupcima. Allah je usmjerio srca muslimana da prate svaki pokret i mirovanje, svako prihvatanje i odbijanje, svaki običaj i obred koji bi od njega potekli, nadahnivši ih krajnjom brigom za sve to.

Ova pažnja se krajnje jasno obznanila u hadisu, "siri" (Poslanikovom životopisu) i knjigama koje se bave poslanikovim osobinama (*šemâil*) i u svemu što je sačuvano od oštroumnih opisivača, njegovih ashaba i bližnjih, obznanila se u opisima od kojih nisu sačuvani precizniji i obuhvatniji u književnim i povjesnim djelima i djelima o rodoslovlju.

uzmimo za primjer djelo "Eš-Šemâil" od Imama Ebu Isa Et-Tirmizija. Površan pogled na njega dovoljan je da povjerujemo da ovaj krajnji i nadnaravni interes za bilježenje svake sitnice koja se tiče tjelesnih i moralnih osobina, običaja i obreda, riječi i djela i svega za

što ljudski um može predstaviti da je u vezi sa njegovom plemenitom ličnošću, na način koji nema premca u životopisu poslanika i povijesti velikana¹⁶ ne bijaše puka slučajnost, već odredba Moćnoga Znalca da u svakom vremenu i pokoljenju bude ostvareno djelovanje po Njegovim riječima: *"Vi u Allahovom poslaniku imate divan uzor"*, i: *"Reci: "Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti."* To je odredba čiji je cilj da ne ostavi ispriku onom ko se pravda iščeznućem tragova i nestankom vijesti, kao što to bijaše slučaj sa poslanicima od kojih nekima ne ostade ništa osim imena ili fragmentarnih informacija koje nisu dostatne za slijeđenje.

Što se tiče Poslanikova Hadisa, možemo ga nazvati registrom svakodnevnih događaja za period od 23 godine koje Poslanik proveo na zemlji nakon što ga Allah počastvovao poslanstvom. On nam pokazuje kako je Poslanik živio, kako provodio dan i noć. Iz njega doznajemo potankosti o njegovom ćudoređu, običajima, sklonostima i težnjama, riječima i djelima, u mjeri u kojoj to ne znamo o mnogim ličnostima koje su nedavno živjele, ponekad i o savremeniciima. Hadis je skupina govorećih slika kroz koje čovjek priznaje svog Poslanika i raduje se zbog druženja sa njim, kao da je prisustvovao njegovim sijelima, slušao njegov govor i živio sa njim. To ga podstiče na Poslanikovo slijeđenje i udaljava od opasnosti idolopoklonstva, u koje zapadoše pređašnji narodi slikajući svoje poslanike i klešući im kipove.

Dovoljno je pročitati u hadiskim djelima kazivanja o Oproštajnom hadžu. Prenosioci su u njemu registrovali svaku sitnicu tog putovanja, svaki događaj koji i ne zaslužuje pažnju i nema povijesnu vrijednost, događaj na koji se ne osvrće pri putovanjima velikana.¹⁷

Zahvaljujući ovom hadiskom bogatstvu, vješti autori u različitim vremenima i krajevima uspjeli su da muslimanima napišu knjige koje će im biti kompletan životni ustav. Šta više, musliman je u stanju, ako hoće, da ne kroči korak, ne donese odluku ili ne upražnjava bilo kakvu aktivnost izuzev u svjetlu poslaničke upute. Knjige koje su napisane na ovu temu brojne su i na mnogim jezicima islamskog svijeta. Najbolja među njima je *"Zâdul-me'âd fî hedji hajril-*

'*ihād*'¹⁸ od istaknutog učenjaka Šemsuddin Ebi Abdillāh b. Abdil-Melika, poznatog kao Ibnu Kajjim El-Dževzije, najdarovitijeg Ibnu Tejmiijina učenika i jednog od islamskih velikana.

Ovo božansko providenje do izražaja dolazi u jasnoći i vječnosti ovog životopisa i njegovoj pristupačnosti svakome ko hoće da ga slijedi. Uporedimo li ga sa životopisima predašnjih poslanika vidjećemo da se većina njih izgubila u tminama neznanja i zanemarivanja i u različitim događajima, obavivši svoju misiju u određenom vremenskom razdoblju. U svijetlu tih životopisa hodilo je pokoljenje zaduženo da slijedi pojedinog poslanika, a potom nije bilo potrebe da se oni sačuvaju i da ih naslijede dolazeća pokoljenja. Dovoljno nam je da razmotrimo život Isa a.s., koji bijaše prethodnik Muhammeda a.s. i kojem pripada ummet poznat po svom interesovanju za nauku i pisanje i po svojoj pretjeranoj ljubavi prema svom poslaniku i njegovom uzdizanju do stepena obožavanja. Unatoč tome, taj ummet nije bio u stanju ponuditi svijetu izuzev odlomaka vijesti o njemu i njegovih riječi, koji skupa ne tvore konture potpunog ljudskog života koji bi čovjek oponašao u svom ličnom životu i u čijem bi svjetlu hodilo uzorno društvo. Donedavno je u kršćanskom svijetu vladalo uvjerenje da Novi zavjet sadrži vijesti iz triju posljednjih godina Isaova života. Istraživači i specijalisti za tu problematiku su potom došli do zaključka da te vijesti ne nadilaze ni manje ni više nego pedeset dana iz njegova života.¹⁹

Što se tiče drugih poslanika i velikana iz ranijih naroda i vjera, može se komotno reći da su vijesti o njima i slike iz njihovog života zatrpane u prošlosti, a neke osnovne karike bez kojih ne može biti upotpunjena povijest, niti je bez njih moguće slijeđenje, izgubljene su i nije moguće tragati za njima i proučiti ih u ovom dobu.²⁰ Upravo to je zahtijevala božanska mudrost i logika stvari, jer ljudski ideali imaju prirodan vijek i organičenu životnost i kada oni isteku ne postoji korist od njihovog prenošenja. Ono za čim postoji stalna potreba ostaje bez obzira na vrijeme i mjesto, traje i širi se, lista i daje plodove.

STALNA I ČVRSTA VEZA UMMETA SA MUHAMMEDOM a.s. I SVIM ŠTO JE U VEZI SA NJIM

Ko pročitava pravila ponašanja i propise vezane za Poslanika u poglavljima "El-Ahzab", "Et-Tahrim", "El-Mudžadele", ko pročitava u poglavljima "El-Feth", "Ad-Duha" i "El-Inširah" ono što se govori o Allahovim počastima i blagodatima darovanim Poslaniku, shvatiće posredstvom razuma i neiskvarenog ukusa da su sve to atributi poslanika poslanog svim pokoljenjima i svim vremenima, i da se sunce njegove misije ne pomračuje, niti njegova zvijezda zalazi.

Nema sumnje da se slanje novog poslanika, makar on i ne došao sa novim šeri'atom, kosi sa božanskom mudrošću u ovim divnim pohvalama i opisima Muhammeda a.s. i sa stalnim i čvrstim vezivanjem ummeta za ovog časnog Poslanika, njegov nauk i uzor, za njegove drugove i rodbinu, zemlju u kojoj je rođen i stasao, pozivao ljude ka Allahu i za obrede koji se u njoj obavljaju. Poslanik koji bi bio poslat nakon njega, ili onaj ko bi se izdavao za poslanika, bez sumnje bi se, htio to ili ne, ispriječio između ummeta i prvog Poslanika i, osjetio to ili ne, oslabio vezu ummeta sa njim. To je priroda stvari i osobenost ljudske prirode.

Dogma "*imameta*" kod ši'ija-imamija uticala je na vezu ove zajednice za Poslanikom. Bujica ljubavi, naklonosti i zanosa usmjerila se ka dvanaestorici imama. To se jasno vidi u domenu pisane riječi, u književnosti i poeziji, i u hodočašćima. Vjernost imamima i ljubav prema Aliji b. Ebi Talibu i njegovom sinu El-Husejnu postali su obilježje i plašt ove zajednice i ispunili svaku prazninu u vjerovanju, simpatiji i zanosu. Šta onda da kaže razborit čovjek za poslanika koji bi bio poslat u ovom ili nekom drugom ummetu, u nekom dobu? Zar vjernost njemu i svrstavanje pod njegovu zastavu ne bi konkurisali njihovoj ljubavi prema Muhammedu a.s. i prema svim njegovim podukama i uputama, njegovim drugovima, jeziku, povijesti i kulturi? To je nepromjenljivi zakon prirode!

Sve to je oprečno u vjeri nužno poznatim stvarima i onome na što Kur'an i Hadis ukazuju. U vjerodostojnom hadisu stoji: "*Nijedan od*

vas neće vjerovati dok mu ne budem draži od roditelja, potomaka i svih ljudi."²¹ A Kur'an veli: *"Vjerovijesnik treba da bude preči vjernicima nego oni sami sebi, a žene njegove su - kao majke njihove."*²²

KUR'ANSKI OPIS MUHAMMEDOVE a.s. MISIJE

Jedan od tih kur'anskih stilova su i opisi misije koju je izvršio Muhammed a.s. i vjerozakona sa kojim je došao, misije i vjerozakona koji su među najvećim uzrocima ovog gromoglasnog proglašenja i opravdanje, ustvari motiv, završetku niza nebeskih poslanstava sa Muhammedom a.s. U tom smislu, Kur'an izjavljuje jasnim arapskim jezikom, bez tajanstvenosti i zagonetnosti, da je ova vjera dostigla krajnji stepen savršenosti, udovoljavanja ljudskim potrebama i podesnosti za opstanak i trajanje, pa veli: *"Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera."*²³

Ovaj ajet je objavljen na Arefatu, za vrijeme Oproštajnog hadža desete godine po Hidžri. Poslije njega nije, po većini predaja, objavljeno nikakvo dopuštenje ili zabrana (halal ili haram), niti je Poslanik živio više od 81 noć. Ugledni ashabi koji bijahu najupućeniji u tajne ove vjere i nakane vjerozakona, i koji bijahu najbliži Nosiocu misije, koji ga najviše volio i žudio za njegovim ostankom, Ebu Bekr i Omer prije svih, shvatili su primicanje onoga čega su se bojali - rastanka sa Poslanikom i njegovog odlaska u Visoko društvo (*Er-Refikul-a'lā*), jer, eto, dostavio je Allahovu poruku i upotpunio vjeru, upotpunjena je Allahova blagodat Njegovim robovima. Neki od njih su plakali, neki predskazivali blizinu tog časa. Oštroumni jevrejski učenjaci, koji bijahu među najupućenijima u drevna znanja i povijest vjera, shvatili su da je to počast kojom su odlikovani muslimani i ponos ove vjere. Vidješe da je dan u kom je objavljen ovaj ajet dostojan da bude ovjekovječen, da se dovijeka slavi i da muslimani u njemu izražavaju svoju radost i zahvalnost.

Isto tako je ovaj ajet shvatio i Poslanik, kom je on objavljen, te je rekao u svom govoru na Oproštajnom hadžu, koji je slušalo i pamtilo više od sto hiljada ljudi: *"Ljudi, nema poslanika poslije mene, niti ummeta poslije vas! Eto, pa robujte svom Gospodaru, klanjajte svojih pet namaza, postite vaš mjesec, s draga srca dajite zekat na svoje imetke, pokoravajte se svojim pretpostavljenim - ući ćete u dženet svog Gospodara!"*²⁴

Kur'an takođe jasno kazuje da je ovaj vjeri suđen ostanak, nadmoć i širenje, kazuje da će ova vjera dostići vrhunac slave i moći, da će se njena riječ izvršiti, svjetlost po svuda rasprostraniti i obznaniti njena istinitost: *"On je poslao Poslanika svoga s uputom i vjerom istinitom da bi je uzdigao iznad svih vjera. A Allah je dovoljan Svjedok!"*²⁵ *"On je poslao Poslanika Svoga s uputom i prvom vjerom da bi je izdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima."*²⁶ *"Oni žele da utrnu Allahovo svjetlo ustima svojim, a Allah će upotpuniti svjetlo svoje, makar krivo bilo nevjernicima."*²⁷

Sva ova jamstva, predskazivanja i najave nepobitno svjedoče da je ova vjera posljednja Allahova poruka i potreba cjelokupnog čovječanstva, bez obzira na vrijeme i mjesto, svjedoče da će Allah ostvariti svoje obećanje, sviđalo se to nekome ili ne, primili to mrimo zavidljivci i oponenti ili se ustremili protiv njega. Sve to i njemu slično stoji u Knjizi očuvanoj od zablude, i zdrav razum ne prihvata njegovo dokidanje i izmjenu i potrebu za novim poslanikom.

UNIVERZALNOST MUHAMMEDOVE a.s. MISIJE I SUVIŠNOST BILO KAKVOG MIJENJANJA ILI PREPRAVLJANJA

Neke od predašnjih vjera i ranijih misija bijahu ograničene na određeni narod ili oblast, a neki na određeno, kraće ili duže, vremensko razdoblje.²⁸ Jevrejsvo nikada ne bijaše opšti poziv čovječanstvu, i Jevreji u svjetlu njihovih svetih knjiga, nikad ne bijahu zaduženi da svoju vjeru priopće svim narodima. Šta više, postoje tekstovi koji to zabranjuju, i njihovu propagandnu aktivnost

svode u njihove ograničene etničke okvire. Prirodno i razumno bijaše stalno razlikovanje između Israelićana i drugih naroda i plemena i postavljanje različitih mjerila dobra i zla, dobročinstva i grijeha, u zavisnosti o kom narodu ili rasi je riječ.

Uvažena gopoda Merjem Džemila, ranije jevrejka Margaret Mareus, u knjizi "Islam versus Ahli-Kitab — Past and Present" (Islam naspram sljedbenika Knjige - nekad i sad), veli: *"Jevreji ne samo da praktično ne priopćavaju svoju vjeru drugima, već, šta više, ne izražavaju dobrodošlicu onome ko joj želi pristupiti. Poznata su mi samo dva primjera iz njihove duge povijesti da su nejevreji prihvatili jevrejstvo u većem broju: prvi put to bijaše u Jemenu, nekoliko vijekova prije Muhammedove a.s. misije, a drugi put u tatarskoj hazarskoj kneževini kratkog vijeka, u Rusiji."*²⁹

Na to nedvojbeno upućuje sam stil kojim je napisan Stari zavjet koji danas imamo u rukama i duh koji vlada svakim redkom u njemu. Čitalac ove knjige stiče dojam da čita epopeju Jevreja ili knjigu njihovih rodoslovlja. U njoj ne nalazi moralne ili duhovne poduke, podsticanje na opšte moralne vrline, na jednakost među ljudima i priznavanje čovjekovog prestiža, ne nalazi podsticanje na umjerenost, samoodgoj, isticanje budućeg svijeta nad ovim, ne nalazi spomen dženneta i njegovih blagodati, zastrašivanje džehennemom i kaznom, što sve skupa smjera odgoju duše i čini da čovjek bude svjestan svog dostojanstva i odgovornosti ako i ne pripada Israelićanima. Knjiga se sa svojim kazivanjima, vijestima i propisima bavi Jevrejima koje njihova vjera i knjiga smatraju "Božijim odabranim narodom".

Isto tako, poziv Mesihov bijaše ograničen na Israelićane. On izjavljuje kako je poslat da čuva zalutale ovce Israelićanske.³⁰ Njegova misija se ograničila na njihova naselja i teritorije i na one koji im pripadaju.

Stvari još gore i gorče stoje sa istočnoazijskim vjerama. Tako brahmanizam nearijece i nebrahmane smatra poganim i bezvrijednim, i izjednačava ih sa stokom, ophodeći se ponekad prema njima kao prema psima.³¹

Allahova mudrost i Njegova milost prema robovima iziskivali su slanje novog poslanika koji će donijeti nove poduke i ispravke u vjerozakonu koje iziskuje promjena vremena i mjesta, situacija i uvjeta, ponekad u vidu olakšica, a ponekad dopuštenja onoga što su ekstremisti učinili zabranjenim ili zabrane onoga što su ogrezli u uživanju dopustili. Zato Isa a.s. veli: *"I da potvrdim istinitost Tevrata, objavljenog prije mene, i da vam dopustim nešto što vam je bilo zabranjeno. I donosim vam dokaz od Gospodara vašeg, - zato se Allaha bojte i mene slušajte!"*³²

Kur'an oglašava prestanak tih dvaju uzroka novog poslanstva. Govoreći o univerzalnosti Muhammedove a.s. misije, Kur'an veli: *"Reci: 'O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik, Njegova vlast je i na nebesima i na Zemlji, nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje.'"*³³ *"Mi smo te poslali svima ljudima da radosne vijesti donosiš i da opominješ, ali većina ljudi ne zna."*³⁴ *"A tehe smo samo kao milost svjetovima poslali."*³⁵ *"Neka je uzvišen Onaj koji robu svome objavljuje Kur'an da bi svjetovima bio opomena."*³⁶ *"Kur'an je doista svijetu cijelom opomena."*³⁷

Zbog svega toga, islam je opšta istina i zajedničko bogatstvo svih naroda i rasa. U njemu nema monopola poput onoga levićanskog u jevrejstvu ili brahmanskog kod Indijaca. u njemu se ne odlikuje narod nad narodom, rasa nad rasom. On se ne oslanja na krvno srodstvo, nego na vjeru i bogobožnost: *"(O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji. Allah uistinu sve zna i nije mu sakriveno ništa."*³⁸ Na dan osvojenja Meke, Poslanik je proglasio: *"Ljudi su sinovi Ademovi, a Adem je stvoren od praha. Nema prednosti Arap na ne-Arapom, osim po bogobožnosti."*³⁹ Ahmed b. Hanbel prenosi da je Božiji Poslanik rekao: *"Kada bi nauka bila na Vlašićima dohvatili bi je Perzijanci."*⁴⁰

U vezi sa potrebom za promjenom i olakšanjem, Kur'an izjavljuje da je ovaj vjerozakon lahak i dobrotiv i da je u skladu sa neiskvarenom

* Vlašići (Plejade) - skupina zvijezda u zvjezdu Biki.

prirodom i zdravim razumom u svakom dobu: *"Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate."*⁴¹ *"I u vjeri vam nije ništa teško propisao."*⁴²

Nepravедni vjerezakoni i ugnjetačke sponse, u vidu zabrana onoga što je Allah dopustio i stješnjavanje onoga što je Allah ostavio širokim, koje predhodni narodi sami sebi nametnuše, i tako se obavezaše onim čime ih ne obaveza Allah, pomutiše im čistotu življenja, iskomplikovaše vjeru i učiniše je teretom preteškim za nošenje. Posljednje poslanstvo dođe sa dobrotivim vjerezakonom i raznješi te sponse i okove koji bijahu izum fanatika i okrutnika, vrativši stvari na pravu mjeru.

Opisujući ovog Poslanika kojim je Allah okončao slanje poslanika i koga je poslao cjelokupnom čovječanstvu kao donosioca radosnih vijesti i opominjača, Kur'an veli: *"Traži od njih da čine dobra djela a od odvratnih ih odvraća, dozvoljava im lijepe stvari, a zabranjuje ružne i oslobađa ih tereta i okova koji na njima bijahu."*⁴³

Kur'an u ajetima o nasljeđivanju spominje da najveći umnici i zakonodavci, kada bi pokušali uvažiti ljudske potrebe i različite uvjete, ne bi nikada dostigli dokle stiže Allahovo savršeno znanje: *"Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovjed! - Allah zaista sve zna i mudar je."*⁴⁴

Govoreći o ženidbi i pravima i dužnostima bračnih drugova, veli: *"Allah želi da vam objasni i da vas putevima kojima su išli oni prije vas uputi, i da vam oprost. - A Allah sve zna i mudar je. Allah želi da vam oprost, a oni koji se za strastima svojim povode žele da daleko s pravog puta skrenete. Allah želi da vam okakša, - a čovjek je stvoren kao nejak biće."*⁴⁵

RANIJE NEBESKE POSLANICE I KUR'AN NA SUDU NAUKE I POVIJESTI

Nebeske knjige koje su prethodile Kur'anu bile su izložene iskrivljavanju, izmjeni, gubljenju i propasti, jer Uzvišeni Allah nije zajamčio njihovo očuvanje i opstanak, već ih je povjerio njihovim znalcima i nosiocima. One su čovječanstvu ili narodima kojima su se

obraćale bile potrebne samo za određeno vremensko razdoblje: *“Mi smo objavili Tevrat, u kom je uputstvo i svjetlo. Po njemu su Jevrejima sudili vjerovijesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli.”*⁴⁶

To je povijesno nepobitno utvrđeno i to priznaju narodi i zajednice kojima su objavljene te knjige. Jevrejski historičari se slažu da su starozavjetne knjige bile izložene propasti, spaljivanju i uništenju tri puta u povijesti.

Prvi puta to bijaše kad je babilonski vladar Nabukodonosor (605-562 p.n.e.) zaratio protiv Jevreja 586. god. p.n.e. i zapalio Hram u kome je Sulejman a.s. sačuvao ploče Tevrata i drugu baštinu Musaovu i Harunovu, odvođeci kao roblje preživjele Jevreje u Babilon, gdje provedoše pedeset godina. Prvih pet knjiga, nazvanih Tora, obnovio je po sjećanju Ezra, bilježeći događaje u povjesničarskom stilu. Potom im je Nehemija dodao drugi niz knjiga, između ostalog Psalme Davidove. Drugi put to bijaše kada je Antioh IV Epifan, sirijski kralj, napao Jerusalem (168. p.n.e.), spalio svete knjige i zabranio čitanje Tore i službeno vršenje vjerskih obreda. Potom se Juda Makabi dao na sakupljanje i sređivanje svetih spisa dodajući im treći niz starozavjetnih knjiga. Treći put se to dogodi kad je rimski imperator Tito (40-81) napao Jerusalem 7. septembra 70. godine i porušio ga, zajedno sa Hramom, i odnio svete knjige u svoju palatu u Rim, kao uspomenu na osvojenje, te protjerao iz grada Jevreje i oko njega naselio druga plemena.⁴⁷

Mjerila vezana za očuvanje knjiga propisanih poslanicima u izvornom i doslovnom obliku i sam stav njihovih pripadnika prema njima u mnogome se razlikuju od mjerila muslimana i od njihovog vjerovanja u knjigu koju Allah objavi Muhammedu a.s. Kod Jevreja unošenje izvjesnih dodataka i ispravki u ove knjige ne smeta da budu smatrane objavom i budu zvane nebeskim knjigama. Ponekad se ne ustručavaju da ih pripišu samim poslanicima. U skraćenom izdanju “Jevrejske enciklopedije” stoji: “Jevrejske predaje, iako insisitiraju da su knjige Starog zavjeta djelo protagonista, ličnosti o kojima govore,

što nije daleko od istine, ne ustežu se u isto vrijeme priznati da su neke od njih doživjele ispravke i dodatke u kasnijim dobima.”⁴⁸

U “Jevrejskoj enciklopediji” stoji: “Prvih pet knjiga Starog zavjeta su, kako vele stare jevrejske predaje, djelo proroka Mojsija, izuzev osam posljednjih stihova koji govore o Mojsijevoj smrti. Rabini su muku mučili sa proturječnostima u ovim knjigama, ispravljajući ih svojom mudrošću i vještinom.”⁴⁹ Ista enciklopedija dodaje: “Spinoza tvrdi da prvih pet knjiga Starog zavjeta nisu Mojsijevo već Ezrino djelo. Najnovija naučna istraživanja su pokazala da ove knjige (prvih pet) potiču iz 28 različitih izvora.”⁵⁰

Stvari još čudnije stoje sa četiri evanđelja Novog zavjeta. Oko njihovog nastanka vlada prilično nejasnoća i zbrkanosti. Između njih i Mesiha je duboka provalija koju istraživač i povjesničar ne mogu premostiti. Sva ona su bila izložena dotjerivanjima i ispravkama na vjerskim saborima u različitim razdobljima, i nakon svega više liče knjigama životopisa, pripovijesti i predaja nego knjigama objavljenim od Allaha. To se nužno nameće samim njihovim prelistavanjem ili čitanjem djela o njihovoj povjesti.⁵¹ Ove knjige se ne mogu uporediti sa drugorazrednim hadiskim zbirkama. Potonje se odlikuju spojenim slijedom prenosilaca (= *sened*), dok su evanđelja toga lišena.

Uz sve to, knjige koje su danas pred nama nisu na jeziku na kom su objavljene i kojim je govorio Mesih a.s. i njegov narod, već su prevedene s jezika na jezik. Zbog svega toga pogrešno ih je porediti sa Kur'anom, jer se poređenje vrši među jednovrsnim i srodnim stvarima.

Francuski orijentalista Etjen Din, kog je Allah uputio pa je prihvatio islam, lijepo i precizno opisuje ova evanđelja i određuje njihovu naučnu i povijesnu vrijednost: “Uzvišeni Allah je objavio Indžil Isa-u na njegovom jeziku i jeziku njegovog naroda. Nema sumnje da je taj Indžil nestao bez traga, ili možda uništen?! Zbog toga su namjesto njega postavili četiri spisa sumnjive vjerodostojnosti i autorstva, napisana na grčkom jeziku čija se priroda ne slaže sa prirodom Isaova semitskog jezika. Stoga je veza Neba sa ovim grčkim

evanđeljima mnogo slabija od one sa jevrejskom Torom i arapskim Kur'anom."⁵²

Zatim, postoje tu i unutrašnji dokazi, u vidu izrazitih povijesnih grešaka, očitih proturječnosti, apsurdnih stvari koje odbacuje razum, kao što je npr. pripisivanje Bogu stvari koje ne doliče Njegovoj uzvišenosti i svojstava koja nisu u skladu sa onim u čemu su saglasne nebeske vjere i zdravi razum, te klevete časnih Božijih poslanika i potvore za djela od kojih se ustežu obični ljudi, uz brojne druge dokaze koji upućuju na dodatke i izmjene u knjigama dvaju zavjeta.⁵³

Što se tiče knjigâ drevnih vjera, u koje spadaju i knjige u koje vjeruju indijski arijevske narodi i vjeruju da su objavljene i da su govor Stvoritelja svemira, one su obavijene velom tmine, neznanja i legendi. Nepoznata su doba kada su objavljene i osobe kojima su se obraćale. U njih je ušlo mnoštvo dodataka i tumačenja, iščezli su jezici i dijalekti na kojima su objavljene. Određivanje doba njihovog objavljivanja, pronicanje u njihovu suštinu i smjeranja, te razlučivanje među izvornikom i komentarima postalo je skoro nemoguće. A. Barth, jedan od naučnika specijaliziranih za povijest ovih knjiga, član Azijskog društva u Parizu, govoreći o "Vedama" u svojoj knjizi "The Religions of India" veli: "Ove knjige ne tvrde da su od Boga, niti pokušavaju da prikriju svoju starost. U njih je ušlo mnoštvo dodataka i iskrivljavanja. Uprkos svemu teško je odrediti njihovu starost ili je u najmanju ruku procijeniti. Dijelovi "Brahmane" koji su posljednji napisani stariji su od 500 godina prije naše ere. Ostali sadržaji Veda sežu duboko u prošlost i teško je o njima reći bilo šta pouzdano. Što se tiče knjiga koje su još starije, apsurdno je iznositi svoje mišljenje o njima."⁵⁴

* Veda (*sanskrit* znanje), naziv za najstarije indijske književne spomenike indoevropskog razdoblja. Postoje četiri zbirke vedskih tekstova: Ra-veda, Sama-veda, Yajur-veda i Atharva-veda. (Leksikon JLZ, 1974, str. 1307).

** Brahmana, hinduske svete knjige iz 10-4. stoljeća prije naše ere; tumače Vede i žrtvene obrede, sadržavaju mitove. (Leksikon JLZ, str. 125).

“Avesta”,* sveta knjiga persijskih vatropoklonika, ne razlikuje se puno u tome od Veda. Ona je još manje povijesne vrijednosti i oko nje su jače sumnje. Robert H. Pfeiffer, šef katedre semitskih jezika na Univerzitetu Harvard, u “Enciklopediji religija” veli: “Izvornik Aveste, kako vele predanja, bio je svojevrsna naučna enciklopedija. Većinu je uništio Aleksandar (Makedonski), pa je u 3. stoljeću od ostataka napisana knjiga koja je sadržavala 21 dio (nask). Od ovih dijelova ostao je samo jedan. Dio iz njega vezan za obredoslovlje prenesen je u Indiju nakon devetog stoljeća, i sastoji se iz pet dijelova. Yasna (sa Gatha-ma), Visp-rat, Vendidad (Videvdat), Yashts i Khurda Avesta (Mala Avesta).”⁵⁵

Časni Kur'an, posljednja knjiga objavljena od Allaha, knjiga koja potvrđuje predhodne i bdi je nad njima i na kojoj se zasniva uputa čovječanstva, veza stvorenja sa Stvoriteljem i pozivanje ka Allahu nakon Muhammedove a.s. misije do kraja svijeta, potpuno se razlikuje od drugih nebeskih knjiga, jer Allah zajamči i njegovo čuvanje i očuvanje od iskrivljenja i izmjene, dodavanja ili oduzimanja: *“A on je zaista knjiga zaštićena, laž joj je strana, ona je objava od Mudroga i hvale dostojnoga.”*⁵⁶ Takođe je zajamčio njegovo čuvanje od izobličavanja, poigravanja sa njim, njegovog brisanja iz pamćenja, nestajanja iz ljudskih grudi ili od katastrofe koja bi ga uništila i dokrajčila, kao što se desilo Tevratu nekoliko puta: *“Mi uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo mi nad njim bdjeti!”*⁵⁷ To je jamstvo njegovog očuvanja i opstanka, njegovog širenja i procvata, njegovog učenja, proučavanja, shvatanja i primjenjivanja. Sva ova značenja i vidokruge u sebi nosi arapska riječ “*hifz*”.

Odredivši opstanak ovoj Knjizi u njenom izvornom i čistom obliku, onakvom kakav bi objavljen Muhammedu sinu Abdullahovu, Allah je ostvarenju ovog cilja potčinio ljudske duše, prirodne činioce, vanjske uzroke i svemirska događanja. Tek što bi Poslanikov jezik izgovorio njene riječi, tek što bi ih

* Avesta (ili Zend-Avesta), sveta knjiga zoroastrijaca. Sadrži njihovu kosmogoniju, pravo, liturgiju i Zaratuštrina učenja.

čulo uho, muslimani su ih zdušno prihvatili, pamteći ih, učeći i naučavajući, potaknuti ljubavlju kojom bijahu ispunjena srca i neuporedivošću i rječitošću tih riječi i njihovom zvonkošću, te mnogim ajetima i hadisima koji govore o vrlinama nosilaca Kur'ana.⁵⁸

Život muslimana bijaše povezan sa Kur'anom kroz namaz i druge oblike pobožnosti, kroz zakone, nauku, književnost... Kur'an je prirastao za njihova srca do stepena zaljubljenosti i opsjednutosti. Od najranijih vremena među njima bijaše veliki broj onih koji ga znaju napamet. U okršaju kod bunara Ma'unah, treće godine po Hidžri, poginulo je 70 muslimana zvanih " el-kurrâ " (učači Kur'ana, hafizi).⁵⁹

Broj hafiza se povećao sa povećanjem broja muslimana i mnoštvom i raznovrsnošću okolnosti koje su to iziskivale, dostigavši broj koji izaziva čuđenje. Savršenost pamćenja Kur'ana, saživljavanje sa njim i obuzetost njegovim učenjem dostizali su granice koje nemusliman koji nije živio sa muslimanima i koji ne poznaje njihove navike ne može pojmiti. Broj hafiza je u svakom dobu nadilazio mogućnost prebrojavanja, pogotovu u ovom našem dobu, u kom ih ima na milione.

Allah je nadahnuo nasljednike Poslanikove kada u bici na Jemami izginu veliki broj hafiza, te se pobojaše da bi ponavljanje sličnih gubitaka predstavljalo opasnost za Kur'an, ukoliko bi se oslanjalo isključivo na pamćenje. To se ukazalo Omeru, koji je prednjačio u brizi za potrebama muslimana, te je predložio Ebu Bekru, halifi Božijeg Poslanika i vladaru muslimana, da se pristupi sakupljanju i pisanju Kur'ana koji bijaše sačuvan na palmovim granama i kamenim pločama i u pamćenju muslimana. Ebu Bekr je zdušno prihvatio prijedlog te zadužio za to Zejda b. Sabita, zbog njegove

* Ibnu Hišam navodi da se to desilo u safiru četvrtne godine po Hidžri (Tehzibu Siretibni Hišam, str. 202)

* Bitka na Jemami zbilila se 12. god. po h. /633./ između muslimana i pristalica Musejlime El-Kezzaba koji se još za života Muhammeda a.s. proglasio poslanikom i koji je ubijen u toj bici.

stručnosti. Ovaj je to učinio na najbolji mogući način, oslanjajući se na zapamćeno i zapisano. Taj spis je ostao sačuvan, njemu se vraćalo i na njega oslanjalo sve do vremena trećeg halife Osmana b. Affana. Islamska osvajanja su zaredala, te su se učaci Kur'ana razili po raznim krajevima. Stanovništvo je prihvatilo način učenja od pridošlih, te se pojavila bojazan da će nastati razlike i zbrka u načinu učenja, i nepravilnosti u izgovoru zbog ulaska mnoštva ne-Arapa u islam. Ashabi su strahovali da će iz toga proisteci iskrivljavanje i izmjena. Stoga je Osman naredio da se prvobitni spis umnoži u više primjeraka, u skladu sa prihvaćenim načinima učenja. U svaku pokrajinu je poslao po primjerak Mushafa, a u Medini je zadržao jedan, nazvan "El-Imâm"⁶⁰. To je mushaf kojeg se pridržavaju svi muslimani, po kom su postupala sva pokoljenja, pamtila ga i učila. Tako je, bez izuzetka, sve od dvadeset pete godine po Hidžri pa do danas. U tome nema razmimoilaženja među muslimanima ili u bibliotekama.⁶¹ Muslimani su ga saglasno prihvatili odmah nakon što je završen ovaj posao i tako je ostalo do sada. Danas je Kur'an van domašaja onoga ko bi pokušao da ga iskrivi ili se poigra njime, i to zahvaljujući mnoštvu hafiza i učenjaka koji ga temeljito poznaju i zahvaljujući njegovoj raširenosti u mnoštvu izdanja. Britanska enciklopedija priznaje da je Kur'an najčitanija knjiga na Zemlji.⁶² Orjentalisti i drugi zapadni učenjaci koji se bave ovom problematikom, a koji ne vjeruju da je Kur'an objava od Allaha, slažu se u pogledu vjerodostojnosti prenošenja njegovog teksta od Muhammeda a.s. Ovdje ćemo navesti nekoliko svjedočenja kršćanskih učenjaka.

Sir William Muir, poznat po svojoj netrpeljivosti prema islamu i njegovom poslaniku, veli u knjizi "Life of Muhammed" (Život Muhammedov)⁶³: "Nije prošlo ni četvrt vijeka od Muhammedove smrti, a već su se pojavili žestoki sukobi i nastale frakcije. Halifa Osman je pao kao žrtva tih nereda. Ti neporazumi još postoje, ali je Kur'an ostao jedina knjiga svih frakcija. Njihovo oslanjanje na ovu Knjigu je blistavi dokaz da je ona upravo ona čije je sakupljanje naredio zlosrećni halifa. Vjerovatno je to jedina knjiga na svijetu čiji

je tekst ostao sačuvan od iskrivljavanja tokom hiljadu i dvjesto godina.”⁶⁴

Wherry u svom “Komentaru Kur’ana” veli: “*Kur’an je apsolutno najočuvanija drevna knjiga od mijenjanja i dodavanja, najautentičnija i najoriginalnija.*”⁶⁵

palmer, poznati prevodilac Kur’ana na engleski kaže: “*Tekst Kur’ana koji je rasporedio Osman je opšteprihvaćen i mjerodavan za sve muslimane.*”⁶⁶

Lane-Poole veli: “*Najvažnija odlika Kur’ana je da ne postoji sumnja u njegovu izvornost. Za svako slovo koje danas čitamo možemo biti sigurni da nije pretrpilo nikakvu promjenu čitavih trinaest stoljeća.*”⁶⁷

Jasno je, dakle, da ne postoji potreba za novim poslanstvom koje bi otklonio sumnju i razabralo istinu od neistine, niti postoji potreba za poslanicom koja bi zamijenila dokinutu, s kojom se poigralo i koja je bila izvrgnuta svakojakim napadima.

KUR’ANSKO NESPOMINJANJE SLANJA NOVOG POSLANIKA

Ova vječna Knjiga koja je kriterij i mjerilo i razjašnjenje ljudima, i koja nije zapostavila nijedan od temelja vjere na kom se zasniva spas na ovom i budućem svijetu čuti u pogledu dolaska novog poslanika, iako bi to trebalo biti jedan od najvažnijih zadataka koji ne trpi nejasnoću i tajanstvenost, a kamo li prešućivanje. Kako to da Knjiga koja spominje mnoge od predznaka Smaka i događaja na koncu svijeta, koja govori o dimu⁶⁸, o životinji⁶⁹, Je’džudžu i Me’džudžu⁷⁰, kako to da ne izvještava o poslaniku koji će biti poslat u ovom ili drugom ummetu? Kako to da ne pripravi umove i duše, koji zaziru od svega novog i bježe od svake obaveze i svrstaju se pod njegovu zastavu? Poznati su krajnja pažnja Kur’ana i interes Poslanika za sve što koristi na ovom i budućem svijetu, poznato je njihovo upozoravanje na sve što šteti i izvrgava Allahovoj srdžbi i kazni, poznato je njihovo silno nastojanje da učine da muslimani uvijek budu na izvjesnom, spremni da se suoče sa svim što prijeti

njihovoj vjeri, kvari njihovo vjerovanje i napada na njihov iman. Hadiske zbirke su pune hadisa o lažnom Mesihu-Dedždžalu, njegovoj smutnji i kušnji. Da li je razumno da ova Knjiga, koja je objava Mudrog i Hvaljenog, i ovaj Poslanik, koga Kur'an opisuje veleći: *"...teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv"*⁷¹, ostave ovaj ummet u sljepilu i tmini, u krajnjem neznanju i zbunjenosti u pogledu tog velikog događanja i te velike vijesti koja je mnogo važnija od niza stvari o kojima je Poslanik govorio i kojih su pune hadiske zbirke?

IZRIČITI I VJERODOSTOJNI HADISI

Poslanik se nije ograničio na ono što je izričito došlo u Kur'anu u pogledu savršenosti ove vjere, iako to ne ostavlja ni najmanju sumnju za svakog ko poznaje arapski jezik i ko nema iskrvaren ukus i zle namjere, već je to protumačio svom ummetu na krajnje jasan način, opširno i detaljno. Hadiska djela obiluju predajama o tome da je Muhammed a.s. posljednji poslanik i vjerovjesnik.⁷² Ovdje ćemo se ograničiti na pet hadisa navedenih u zbirkama vjerodostojnih hadisa:

1) Božiji Poslanik je rekao: *"Primjer mene i poslanika prije mene je primjer čovjeka koji sazida kuću, uredi je i uljepša, izuzev mjesta za jednu opeku na uglu, i ljudi dođu, obilaze oko nje, čude joj se i vele: "Da je još stavljena ova opeka!" - Ja sam ta opeka, ja sam pečat poslanika!"*⁷³

2) Božiji Poslanik je rekao: *"Israelićanima su upravljali poslanici. Čim bi umro poslanik naslijedio bi ga drugi. Poslije mene nema poslanika, već će biti halife (zastupnici)"*.⁷⁴

3) Božiji Poslanik je rekao: *"Odlikovan sam od ostalih poslanika sa šest stvari: data mi je sposobnost sažetog i mudrog izražavanja (dževâmi'ul - kelim), potpomognut sam strahom, dopušten mi je ratni plijen, cijela zemlja mi je učinjena mjestom za obavljanje namaza i čistom, poslat sam cijelom ljudstvu i sa mnom je okončano poslanstvo."*⁷⁵

4) Božiji Poslanik je rekao: *"Poslanstvo i vjerovjesništvo su prekinuti, pa nema poslanika niti vjerovjesnika poslije mene!"*⁷⁶

5) Džubejr b. Mut'am prenosi da je Božiji Poslanik rekao: *"Ja sam Muhammed, ja sam Ahmed, ja sam onaj kojim Allah briše nevjerovanje, ja sam sakupljač poslije kojeg će biti sakupljeni ljudi, ja sam onaj koji posljednji dolazi, onaj poslije kojeg nema poslanika."*⁷⁷

SAGLASNOST ASHABA I ISLAMSKOG UMMETA U POGLEDU PREKIDA POSLANSTVA SA MUHAMMEDOM a.s.

Zbog ovih jasnih ajeta i vjerodostojnih i izričitih hadisa ashabi su bili saglasni - a njihova saglasnost je jedan od dokaza pravosnažnosti - u pogledu prekida poslanstva nakon Muhammeda a.s. Zato su svi do jednoga bili složni u borbi protiv Musejline El-Kezzâba (Lažova) i sudu da je on nevjernik i otpadnik. Musejlma je priznavao poslanstvo Muhammeda a.s. i u ezanu svjedočio da je Muhammed a.s. Božiji Poslanik⁷⁷ i vjerovao u Kur'an i smatrao obaveznim postupanje prema njemu, ali ga je tumačio po svom nahođenju, tvrdeći da je nadahnut i da je sudrug u poslanstvu Muhammeda a.s., te tako bijaše prvi koji otvori vrata poslanstva nakon Muhammedovog a.s. U bitkama na Jemami poginulo je 1200 od najboljih muslimana, kako to stoji u pismu Ebu Bekrovom Halid b. El-Velidu.⁷⁸ I El-Esved El-'Ansijj, koji se takode izdavao za poslanika u doba Muhammeda a.s., ubijen je.*

Muslimani u svakom dobu su saglasni u pogledu prekida poslanstva nakon Muhammeda a.s. i u tome da je svako ko se izdaje za poslanika otpadnik od vjere.⁷⁹ Ovo vjerovanje je rašireno u čitavom islamskom svijetu i postalo je neodvojivo od ostalih vjerovanja koja nasljeđuju pokoljenja, do te mjere da umovi muslimana i njihova priroda nikako ne odobravaju, niti podnose svojtanje poslanstva.⁸⁰

* Buharija, Tirnizi, Malik, Ahmed i Darimi.

* Pojavio se u Jemenu. ubila ga vlastita žena 11/632. godine

Zbog toga je broj lažnih poslanika u islamskom svijetu vrlo mali, u poređenju sa njegovom prostranošću, razlikama u poimanju vjere i u pridržavanju njenih propisa, u poređenju sa ogromnim brojem muslimana i mnoštvom razloga za takva tvrđenja. Oni koji se izdavaše za poslanika nisu postigli uspjeh i pridobili pristalice u mjeri u kojoj je to bilo za očekivati obzirom na njihovu prefriganost i neznanje muslimana. Broj samozvanih poslanika koje spominju vjerodostojne predaje (a koji ne prelazi sedamdeset do Sudnjeg dana) i broj onih kojima je povijest zabilježila imena i vijesti o njima je mali, gledajući na prostranost islamskog svijeta, rasprostranjenost uticaja islama, zbrku u vjerovanjima i iscjepkanost. To je rezultat ukorijenjenosti vjerovanja u okončanje poslanstva u svijesti muslimana i jasnoće ajeta i izričitosti hadisa o tom problemu.

BILJEŠKE:

¹ Alu 'Imran, 110.

² Prenosi ga Muslim

³ En-Nahl, 2.

⁴ Eš-Šura, 51.

⁵ En-Nedžm, 3-7.

⁶ Eš-Šu'ara, 192-195.

⁷ En-Nahl, 102.

⁸ El-Bekareh, 97.

⁹ Et-Tekvir, 19-25.

¹⁰ Prenosi ga Buharija od Ebu Hurejreta. Šejh Muhjiddin Arebi (umro 638. po h.) izričito veli da je nadahnutost bogougodnika i ljudi koji upražnjavaju duhovna vježbanja ograničena na znanja i izvješća, a ne na propise i šeri'at, i ako bude nešto od toga ne prihvata se, niti se na njega osvrće. (Vidjeti: "El-Futuhatul-mekkijeh"/ Mekanska otkrovenja/, III, glava 310, str. 823).

Sufijski autori su opširno razmatrali ovaj problem, pa ko želi dodatne informacije neka se obrati na njihova djela, posebice "Pisma" (El-Resail) Imama Ahmeda Es-Sirhindija.

¹¹ El-Ahzab, 40.

¹² El-Ahzab, 21.

¹³ Alu 'Imran, 31.

¹⁴ El-Ahzab, 45-46.

¹⁵ Zbog toga Šejhul-islam Ibnu Tejmije nije čuo mogućnost da Ishak bude taj čije je klanje naredeno ocu mu Ibrahimu, jer to protivrjuje božanskoj mudrosti izraženoj u obveseljavanju ostajanjem njegovog potomstva. Ibnu Tejmijin učenik Ibnul-Kajjim prenosi njegove riječi: "Kako prihvatiti tvrduju da je Ishak određen za žrtvu, a Allah obradova njegovu majku njime i sinom mu Jakubom, spominjući da su meleki, donoseći radosnu

vijest, rekli Ibrahimu: "Ti se ne boji, mi smo Lutovu narodu poslali." A žena njegova stajaše tu, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom" (Hud, 70-71) Absurdno je da Allah obraduje Ibrahimovu ženu da će imati sina, a potom mu naredi da ga žrtvuje." (Zadul-me'ad, I, str. 16)

¹⁶ Islamski učenjaci su se brinuli o sakupljanju podrobnih pojedinosti o životu Poslanika, o administrativnim mjerama, zanatima, trgovini, položajima, naukama i drugim osobenostima doba u kom bijaše zasnovana islamska kultura, na način kom nema premca u narodima predašnjih poslanika. Dovoljno je pročitati djelo "Et-Tahridž" od Ebi Hasan Ali El-Huzai Et-Tilimsanija (710-789. po h.), njegovu preradu i dopunu od strane Šejh Abdul - Hajj El-Kettanija, nazvanu "Et-Teratibul-idarijeh." To je prava enciklopedija svega što treba znati o dobu Božijeg Poslanika i životu u njemu.

¹⁷ Vidi u knjigama vjerodostojnih hadisa detalje o mirisanju Poslanikovom prilikom oblačenja ihrama, o obilježavanju kurbana, puštanju krvi, određivanju odmorišta između Medine i Meke. Prenosiocu nije promaklo da zabilježi izlazak zniže u noći na Minu i njeno izmicanje ubijanju, kao ni imena onih koji su jahali zajedno sa Poslanikom na tom putovanju i u čitavom njegovom životu.

¹⁸ Knjiga je doživjela brojna izdanja u Egiptu i Indiji. Prava je biblioteka iz "sire", hadisa i fikha.

¹⁹ Velečasni dr. Charles Anderson Scott u članku u "Britanskoj enciklopediji" (14. izdanje, XIII, str. 16-17) veli: "Otvoreno rečeno, čovjek se treba okaniti pokušaja pisanja Isusove biografije, jer ne postoji građa ni podaci koji bi pomogli u ostvarenju tog cilja. Dani o kojima postoje neke informacije ne prelaze brojku pedeset."

²⁰ Vidjeti vrijednu knjigu "Er-Risāletul-Muhammedijeh" od Sulejmana En-Nedevija, drugo, treće i četvrto predavanje.

²¹ Prenose ga Buharija, Muslim i En-Nesaij, a u nekim predajama stoji: "... od njega samog..." (Et-Taberanij u "El-Mu'džemul-kebir" i "El-Mu'džemul-evsat")

²² El-Ahzab, 6.

²³ El-Maide, 3.

²⁴ Hadis, navode Ibnu Džerir u djelu "Tehzibul-asar", i Ibnu Asakir u djelu "Kenzul-Ummal", V, str. 295.

²⁵ El-Feth, 28.

²⁶ Et-Tevbe, 33, takode: Es-Saff, 9.

²⁷ Es-Saff, 8. (Kod Korkuta: "... a Allah će učiniti da svjetla Njegovog uvijek bude..." - op. prev.)

²⁸ Postoje u "Starom zavjetu" tekstovi o tome da su misije proroka* - Israelicāna bile privremene i važeće za određeno doba. Vidjeti, npr., Ponovljeni zakon 18:15, 18:18, 33:1-2, Isaijino proroštvo 40. Ostale knjige Israelicāna, te Psalni i evanđelja puni su sličnih tekstova.

* Kada je riječ o kršćanstvu i jevrejstvu upotrebljavaćemo nazive prorok i pseudo-prorok (nazoviprorok, lažni prorok), a kada je riječ o islamu poslanik i lažni poslanik. - op. prev.

²⁹ "Islam versus Ahli-Kitab — Past and Present", p. 22-23.

³⁰ Evanđelje po Mateju, 15:24

³¹ Vidjeti autorovu knjigu: "Šta je svijet izgubio dekadencijom muslimana", prvi dio, prvo poglavlje, pod naslovima: "Zločinački kastunski sistem", str. 58, "Povlastice kaste brahmana", str. 59. "Odhaćenu i prezrenu", str. 60.

³² Alu 'Imran, 50.

³³ El-A'raf, 158.

³⁴ Sebe', 28.

³⁵ El-Enbija, 107.

³⁶ El-Furkan, 1.

³⁷ Sad, 87. U istom značenju postoji još ajeta.

³⁸ El-Hudžurat, 13.

³⁹ Prenosi ga Et-Tirmiziji i drugi.

⁴⁰ Ahmed b. Hanbel u "Musnedu". Ibnu Tejmije u djelu "El-Dževabus-sahih" opširno govori o dokazima univerzalnosti Muhammedove a.s. misije iz Kur'ana, Hadisa i drugih predaja. Vidjeti nav. djelo, I, str. 126-140. i 161-166.

⁴¹ El-Bekare, 185.

⁴² El-Hadž, 78.

⁴³ El-A'raf, 157. (Kod Korkuta: "... koji će od njih tražiti da čine dobra djela a od odvratnih ih odvrćati, koji će im lijepa jela dozvoliti a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi" - op. prev.)

⁴⁴ En-Nisa', 11.

⁴⁵ En-Nisa', 26-28.

⁴⁶ El-Maide, 44.

⁴⁷ Vidjeti u knjigama koje proučavaju povijest svetih knjiga. Takođe vidjeti "Jevrejsku enciklopediju". Na ove događaje ukazuju i starozavjetne knjige Nehemija, Makabejci i dr.

⁴⁸ Vellentini's One volume Jewish Enciclopedia, p. 93.

⁴⁹ Jewish Enciclopedia v. 9., p. 589.

⁵⁰ Navedeno djelo str. 590.

⁵¹ Rezime vidjeti u knizi Mutevelli Jusuf Šelebija "Advā'un 'alel-mesihijeh", u izdanju "Ed-Darul-kuvejtijeh".

⁵² "Advā'un 'alel mesihijeh", str. 52-53.

⁵³ Vidjeti izvanredno djelo "Izhārul-hakk" (Obznanjivanje istine) od Rahmetullaha El-Kiranevija (umro 1308. po h.)

⁵⁴ "The Religions of India", p. 4-5, Delhi, 1969.

⁵⁵ Enciklopedija religija, str. 490. Njujork, 1945.

⁵⁶ Fussilet, 41-42.

⁵⁷ El-Hidžr, 9.

⁵⁸ Vidjeti, npr., studiju "Fedailul-Kur'an" od Šejh Muhammed Zekerija b. Jahja El-Kandehlevija, u arapskom prevodu Vahid Rušdi En-Nezevija.

⁵⁹ Vidjeti: "El-Bidajeh ven-nihajeh", IV, str. 71. Predaja o bunaru Ma'unah je veoma poznata, prenose je Buharija, Muslim i autori "Sunena". (Ibnu Hišam navodi da je broj kurra-a bio 40 / "Tehtihu..." str. 203/ i da su poslali u Nedžd da pozivaju u islam i na prevaru ubijeni. Buharija prenosi da ih je bilo 70 i da su poslali kao pomoć nekim plemenicima, ali su ih oni mučki ubili - op. prev.)

⁶⁰ Vidjeti opširnije u starijim i novijim djelima o sakupljanju Kur'ana. Rezime tih pisanja vidjeti u knjizi "Mebahisu fi 'ulumil-Kur'an" mog uvaženog prijatelja prof. Menna' El-Kattana. Takođe vidjeti vrijednu knjigu "En-Nebe'ul-'azim" od doktora Muhammeda b. Abdillaha Derraza.

⁶¹ A. Mingana (1881-1937, teolog i orijentalist, autor niza djela iz tih oblasti - op. prev.), profesor Mančesterskog univerziteta, kustos orijentalnih rukopisa u biblioteci Johna Rylandsa, veli: "Postoje brojni rukopisi Kur'ana u mnogim javnim bibliotekama Evrope, od kojih su možda najstariji oni iz drugog stoljeća po Hridži. U ovim rukopisima nema razlike, izuzev sitnica u pravopisu, uzrok kojima su mahane starog arapskog pisma. To je zaključio Noldeke, koji je ispitao više rukopisa a i autor koji je za potrebe ovog članka konsultovao tri rukopisa Kur'ana sačuvana u Biblioteci Johna Rylandsa." (Enciklopedija religije i morala, X, str. 548-549)

⁶² Enciklopedija Britanica, article Mohamed, 15., str. 898.

⁶³ Sejjid Ahmed Han, vođa pokreta za savremeno obrazovanje muslimana u Indiji i osnivač Islamskog univerziteta u Aligarhu, napisao je svoju poznatu knjigu "Hutubati Ahmedijje" kao odgovor na knjigu "Life of Muhammed". (Englesko izdanje pod naslovom "Essays on the 'Life of Muhammad'" objavljeno u Lahore-u, Pakistan (Premier Book Hanse / 1969. god. - op. prev.)

⁶⁴ "Life of Mohamed", izdanje iz 1912, I, str. 22-23.

⁶⁵ I, str. 349 (izdanje Tumber, London)

⁶⁶ The Qur'an, Introduction, p. LIX

⁶⁷ Selections from the Koran, Introduction.

⁶⁸ "Pa sačekaj (onaj) dan, kad će se s neba spustiti jasan (svakom vidljiv) dim, koji će poklopiti svijet. Ovo je (će biti) bolna kazna." Duhan, 10-11 (Čauševićev prevod)

⁶⁹ "I kada dođe vrijeme da oni budu kažnjeni, Mi ćemo učiniti da iz zemlje izađe jedna životinja koja će im reći da ljudi u dokaze Naše nisu uvjereni" En-Neml 182.

⁷⁰ El-Enbija', 96. "I kada se otvore Je'džudi i Me'džudž i kada se ljudi budu niz sve strmine žurno spuštali."

⁷¹ Et-Tevbe, 128.

⁷² Eš-Sejjid Enver Šah el-Kašmiri, prvak hadiskih učenjaka svog doba (umro 1352. po h.), u svojoj knjizi "Akidetul-islam", na 318. strani veli: "O okončanju poslanstva postoji oko 200 hadisa." Hadise sa ovim značenjem sakupio je Muhammed Šefi' Ed-Deobandi u svojoj knjizi "Fatnun-nubuvveti", dostigavši 210 hadisa.

⁷³ Sahihul-Buharij (Kitabul-menâkib), Muslim, Ahmed, Et-Tirmizijj, Ibnu Džerir i Ibnu Ebi Šejbeh.

⁷⁴ Sahihul-Buharij (Kitabul-Menâkib), Muslim, Ahmed, Et-Tirmizijj i Ibnu Ebi Hatim. Tekst je Buharijin.

⁷⁵ Muslim, Et-Tirmizijj, i Ibnu Madže.

⁷⁶ Et-Tirmizijj. Ibnu Kesir u svom "Tefsiru" veli da ga prenosi i Ahmed.

⁷⁷ "Tarihul-Taberijj", III, str. 244.

⁷⁸ "Tarihul-Taberijj", III, str. 254.

⁷⁹ Saglasnost o tome prenosi i o njoj opširno govori El-Kadi 'Ijad (umro 544. po h.) u djelu "Eš-Šifa'" (II, str. 270-272). Takođe je prenose: Eš-Šehristani (umro 584. po h.) u djelu "El-mulelu ven-nihal" (III, str. 249), Ibnu Nudžejm (umro 970. po h.) u djelu "El-

Ešbahu ven-nazair” (str.179)*, Mulla ‘Ali El-Kari (1016. po h.) u komentaru Ebu Hanifinog djela “El-Fikhul-ekber” (str. 202.). Od istaknutih sufija o tome govori Abdul-Vchhab Eš-Ša’rani u djelu “El-Jevakitu vel-dževahir” (str. 35).

* Zejnul-‘Abidin b. Ibrahim b. Nudžejm, “El-Ešbahu ven-nazairu ala mezhebi Ebi hanifete En-Nu’man”, izdanje “Darul-kutubil - ‘ilmijeh”, Bejrut, 1980. Navedeni podatak je na 192. strani.

⁸⁰ Povijest je ovjekovječila imena onih koji se izdavaše za poslanike. Muslimani ih nazvaše “Mutenebbi”-ima (samozvanim poslanicima) i to gadno ime im ostade. Povijest nije oprostila ni najpoznatijem arapskom pjesniku Ebu Tajjib Ahmed b. El-Husejn El-Kindiju (umro 354. po h.), poznatijem po tom nadimku — El-Mutenebbi”.

VIII

Muhammed a.s.

POS LJEDNJI VJEROVJESNIK I PEČAT POSLANIKÂ (drugi dio)

PREKID POSLANSTVA - POČAST I MILOST ČOVJEČANSTVU

Okončanjem poslanstva božanska mudrost je ukazala da je čovječanstvo dostiglo zrelost i punoljetnost, izašlo iz svojih tijesnih okvira u kojima je živjelo dugo stoljeća i pripremilo se za novu fazu, fazu nauke i kulture, potčinjavanja svemira i njegovih sila, prevladavanja prirodnih zapreka, geografskih podjela, političkih razlika... Čovječanstvo je izašlo iz pojma porodica i plemena, naroda i regija u široki svijet, opću uputu i posvemašnje znanje.

Sva svjedočanstva i iskustva upućivala su da je sreća čovječanstva u oslanjanju na objavu, na ispravna vjerovanja i vjerozakone, na odredbe i svrhe, osnove i opća načela, a sve to dođe putem konačnog poslanstva, u Knjizi koja bdi je nad predhodnima. Sreća čovječanstva je u oslanjanju na to, u hodu jasnim putem upute u svjetlu toga, u kroćenju naprijed, oslanjanju na prirodne snage, naučna sredstva, um koji vjeruje, čisto srce i svrhoviti trud.

Uzrok nesreći čovječanstva u prošlosti bijaše zbrkanost stvari, izmiješanost istine i zablude i mnoštvo lažnih tvrdnji o posebnoj povezanosti sa Nebom i primanju poduka odozgo. Mnogi narodi su propadali zbog nevjerovanja u poslanike koji su im slati jedan za drugim. Poslanstvo nije političko liderstvo ili svjetovno vodstvo koje se lahko niječe i kom se suprotstavlja i protiv kog se buni. Ono je mjerilo razlikovanja istine i zablude, putem njega Allah

oduzima bilo kakvu ispriku narodu kome je upućeno. Onaj ko proučava Kur'an saznaće da uzrok propasti ranijih naroda nije bilo apsolutno nevjerovanje ili sama izopačenost vjerovanja, djela i morala, već njihovo utjerivanje u laž poslanika koji im je poslat, izigravanje sa njim i njegovo ponižavanje. Kazivanje o tim narodima Kur'an iznosi opširno i opetovano, spominjući pretjeranu smjelost u suprotstavljanju poslanicima, te poniženja, podsmjeh i omalovažavanje koje su ovi doživljavali. Ajeti u ovom značenju su mnogobrojni, pa ćemo se ovdje ograničiti na nekoliko njih:

"Svaki narod nastojao je da se domogne svoga poslanika i trudio se da neistinom uguši istinu, pa sam ga Ja kažnjavao, - a kakva je bila kazna moja!"¹

"Kad god bi jednom narodu došao njegov poslanik, u laž bi ga utjerivali pa smo ih zato jedan za drugim uništavali i samo u pričama o njima pomen sačuvali, - daleko bili ljudi koji nisu vjerovali!"²

"Gospodaru moj", - zamolio bi on - "pomozi mi, oni me u laž utjeruju!" "Uskoro će se oni pokajati!" - odgovorio bi On. I zasluženno bi ih pogodio strašan glas, i Mi bismo ih kao što je nanos riječni učinili, stradao bi narod nasilnički!"³

"Poslanicima su se i prije tebe rugali, pa je one koji su im se rugali stiglo baš ono čemu su se rugali."⁴

"I prije tebe se poslanicima rugalo, pa sam Ja onima koji nisu vjerovali vremena ostavljao, i poslije sam ih kažnjavao, a kakva je samo bila kazna Moja!"⁵

"Svi su oni poslanike u laž utjerivali i kaznu moju zaslužili."⁶ "Mi ni jedan grad nismo razorili prije nego su im došli oni koji su ih opominjali."⁷

Prekid poslanstva znači i uštedu ljudskog truda i snage, koji bi se stalno trošili u priznavanju i utjerivanju u laž, što bi bilo sasvim prirodno ukoliko bi se nastavio niz poslanika. Osim toga, prije ili kasnije bi se ovdje-ondje pojavio ko bi se izdavao za poslanika i tvrdio da mu se Allah obraća i zadužuje ga da dostavi poruku. Taj bi onda proglašavao nevjernikom svakoga ko bi zanijekao njegovo poslanstvo i nemilosrdno se obračunavao sa njim. Od velikog naroda

bi istesao mali koji broji nekoliko stotina, hiljada ili stotina hiljada. Na taj način bi se ljudi svako malo zabavili donošenjem suda o nekom uzurpatoru: ovaj je malouman, ovaj trgovac vjerom, ovaj marioneta tog i tog, onaj opsjednut... Sve to je postojalo u prethodnim vjerama, a pojavljivalo se i među muslimanima u određenim vremenskim periodima.

PROBLEM MNOŠTVA PSEUDO-PROROKA U RANIJIM VJERAMA

Čitanje Starog zavjeta jasno pokazuje da je veliki broj slavohlepljivaca i ljubitelja ugleda i vjerskog vodstva svojatalo poslanstvo i neposrednu povezanost sa nevidljivim svijetom, oslanjajući se pri tom na viđenja i snoviđenja koja su im se ukazivala, ili su tvrdili da im se ukazuju. To je stvorilo veliki nered u jevrejskom društvu, pa je bilo nužno da se na njega upozori putem knjiga objavljenih israelićanskim prorocima. Ograničićemo se ovdje na nekoliko svjedočanstava preuzetih iz Starog zavjeta.*

- *"Evo me na one koji prorokuju lažne sne, veli Gospod, i pripovijedajući ih zavode narod moj lažima svojim i hitrinom svojom, a ja ih nijesam poslao niti sam im zapovijedio, i neće ništa pomoći tome narodu, govori Gospod."*⁸

- *"Ne slušajte dakle proroka svojih ni vrača svojih ni sanjača svojih, ni gataru svojih ni bajača svojih, koji vam govore i vele: nećete služiti caru Vavilonskom. Jer vam oni laž prorokuju, kako bih vas daleko odveo iz zemlje vaše i izagnao vas da izginete."*⁹

- *"I razumjeh da ga nije Bog poslao, nego to proroštvo kaza za me, jer ga Tovija i Sanavalat potkupiše. Zato bješe potkupljen da me uplaši da onako učinim i zgriješim da bih se osramotio da me mogu ružiti."*¹⁰

- *"Opet mi dođe riječ Gospodnja govoreći: "Sine čovječiji, prorokuj protiv proroka Izrailjevijeh koji prorokuju, i reci tijekom koji*

* Prevod navoda iz: "Starog zavjeta" preuzet iz: "Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta", Stockholm, 1945.

prorokuju iz svoga srca: Čujte riječ Gospodnju. Ovako govori Gospod: Teško ludijem prorocima koji idu za svojim duhom a ništa nijesu vidjeli."¹¹

- *"Čudo i strahota biva u zemlji. Proroci prorokuju lažno, i sveštenici gospoduju preko njih, i narodu je mojemu to milo. A šta ćete raditi na pošljedak?"*¹²

- *"Jer ovako veli Gospod nad vojskama Bog Izrailjev: nemojte da vas zavaraju vaši proroci što su među vama i vaši vrači, i ne gledajte na sve svoje što sanjate. Jer vam oni lažno prorokuju u moje ime, ja ih nijesam poslao, govori Gospod.*"¹³

Iz vjerskih povijesnih dokumenata jasno se vidi da se niz pseudo-proroka nastavio i poslije bilježenja starozavjetnih knjiga. Njihov broj je bio naročito veliki u sredinama u kojima Jevreji bijahu meta ugnjetavanja, surovosti i ponižavanja, te iščekivaše ko će ih izbaviti iz tog bijednog položaja, osvetiti ih i vratiti im čast i dostojanstvo. Ovu situaciju su iskoristili neki dovrtljivci od onih što se ne boje Boga i ne nadaju obračunu, vidjevši u njoj povoljnu priliku za ostvarenje svojih ličnih ciljeva ili političkih pretenzija. Počeli su da iznenađuju svoje sunarodnike radosnim predskazivanjima, proricanjima i silnim obećanjima, zasnivajući na tome svoje novo poslanstvo. Sve to je imalo čudesnu privlačnost za potlačene pojedince kojima dozlogrdiše užasni uvjeti koje dugo podnosiše te pseudo-proroci nađoše veliki broj onih koji im povjerovaše i oduševiše se njima. Nastade silna zbrka u vjerovanju, raširiše se krivovjerja, ponikoše frakcije koje prestraviše sve koji bdiju nad izvornim jevrejskim učenjima.

Albert M. Tyamson, član Američko-britanskog jevrejskog povjesničarskog društva, u "Enciklopediji religija i morala" veli: "U jevrejskoj povijesti se mnogo govori o samozvanim prorocima, od kojih je svaki za sebe tvrdio da je Obećani Mesija, posebno u periodu koji je slijedio gubitak nezavisnosti. Takvi pojedinci su obveseljavali blistavom budućnošću i sjajnom sutrašnjicom i tako neprestano u Jevrejima budili čak i u najmučnijim razdobljima nadu u povratak u domovinu iz koje bijahu prognani njihovi očevi. Najveći broj tih pseudo-proroka pojavio se u mjestima i vremenima u kojima je

ugnjeta vanje Jevreja dostizalo vrhunac i u kojima su se ukazivali začeci pobune protiv tog ponižavajućeg položaja. Ti pokreti su se pretežno odlikovali političkom obojenošću, koja je preovladala u kasnijem periodu. Iako se ovi pokreti nisu potpuno lišavali vjerskog ruha, oni su najčešće podsticali na heretička učenja, proširujući time svoj uticaj i jačajući svoju vlast. Zbog svega toga, oni su nanijeli ogromnu štetu izvornim jevrejskim učenjima i doprinijeli nastanku ekstremnih frakcija koje su se na kraju priključile kršćanstvu ili islamu."¹⁴

Pseudo-proroštvo se, iz ličnih, stranačkih, ekonomskih i političkih razloga, nastavilo i poslije Mesiha. Evo nekoliko svjedočanstava iz Novog zavjeta koja upućuju na mnoštvo proroka i njihovu opasnost:

- *"U one dane dođoše u Antiohiju neki proroci iz Jeruzalima. Jedan od njih imenom Agab, usta i po duhu predskaza da će uskoro nastati velika glad po svemu svijetu. Ona i nastade za Klaudija."*¹⁵

- *"Kako se zadržasmo mnogo dana, siđe s Judeje neki prorok, imenom Agab, dođe k nama, uze Pavlov pojas, sveza sebi noge i ruke te reče: "Ovo govori Duh Sveti: Čovjeka čiji je ovo pojas ovako će svezati Židovi u Jerusalimu i predati u ruke pogana."*¹⁶

- *"Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze k vama u ovčijem odijelu, a iznutra su vuci grabežljivi."*¹⁷

- *"A što činim, i dalje ću činiti da izbijem izliku ne bi li se s nama izjednačili u onome čime se hvastaju. Jer takvi su ljudi lažni apostoli, himbeni radnici, prerušuju se u apostole Kristove."*¹⁸

- *"Ljubljeni, ne vjerujte svakom duhu, nego provjeravajte duhove, jesu li od Boga, jer su mnogi lažni proroci izišli u svijet."*¹⁹

- *"Čovjek se neki, imenom Šimun, u gradu već duže bavio čarobnjaštvom i opčaravao narod tvrdeći da je neki veliki. Priklanjalo mu se sve, malo i veliko, te govorilo: "Ovaj je snaga Božja, zvana Velika."*²⁰

- *"Pošto pak prodoše sav otok do Pafa, nađoše nekog vračara, nazovi-proroka, Židova, imenom Barjesu."*²¹

- *"Isus im odgovori: "Pazite da vas tko ne zavede! Mnogi će, doista, doći u moje ime i govoriti: 'Ja sam Krist!' I mnoge će zvesti."*²²

- *"Po njihovim plodovima ćete ih prepoznati. Bere li se s trnja grožđe ili s bodljike smokve?"*²³

Što se tiče problema pojave pseudo-proroka u kršćanskom dobu, ograničićemo se na jedno svjedočanstvo kršćanskog autora, stručnjaka za pomenutu problematiku. Iz tog svjedočanstva se vidi zabrinutost pred velikim brojem samozvanih proroka i zabrinutost za očuvanje vjerovanja i jedinstvo vjere. Edwin Knox Mitchell, profesor povijesti grko-katoličke i istočne crkve na Institutu za proučavanje religija u Hartfordu, u članku napisanom za "Enciklopediju religija i morala", veli: "Pojava pseudo-proroka koji su svojatali mudrost čiji je izvor nadprirodno i nadrazumsko prouzročila je uznemirenost i nepovjerenje i učinila da crkveni glavari osjete opasnost koja prijeti njenoj budućnosti i visi im nad glavama. Ipak, oni nisu odmah pronašli odgovarajuće načine da se tome suprotstave i postignu željeno, te da obuzdaju pseudo-proroke, niti su pronašli mjerilo pomoću kojeg bi otkrili domet duhovnosti kod njih i granice njene autentičnosti. Pronalaženje tog mjerila i kušalice postalo je nužno za interese crkve. Ona ga je, bez sumnje, i pronašla, da bi tako sačuvala vjeru od anarhije u osnovnim načelima i život od skretanja u bezvjerstvo." Govoreći o mnoštvu lažnih proroka u kršćanskom svijetu, veli: "Hermasovo^{*} djelo "Pastir", te Ignacijevi^{**} spisi puni su upozorenja i poduka protiv varalica-lažnih proroka. Čitanje djela "Didahe"^{***} upućuje na činjenicu da je proroštvo uživalo isuviše slobode. Šta više, ono je zauzimalo

* Hermas (2. stoljeće), jedan od apostolskih otaca; proslat u Rim kao rob, oslobodio se, oženio i postao uspješan u poslu, ali ga njegova djeca prokazala u vrijeme progona. Poznato djelo "Pastir", podijeljeno u tri dijela, serija nadahnuća darovanih od strane stare žene (crkve) i pastira (anđeo) u vezi sa grijehom, pokajanjem i moralnim propisima koji vode u novi život, veoma cijenjeno kod ranih kršćana.

** Sveti Ignacius Antihijski (Teofor), apostolski otac, učenik Apostola Ivana, biskup Antihijske. Za vrijeme cara Trajana odveden u Rim i bačen divljim zvijerima (oko 107. god.) Na putu za Rim pisao kršćanima nekoliko grdova i biskupu Smirne /Izmira/ = Sedam poslanica.

*** "Didahe" ili "Učenje 12 apostola", najstariji sačuvani kršćanski crkveni zakonik, najvjerojatnije napisan početkom 2. stoljeća u Egiptu ili Siriji. U 16 kratkih poglavlja raspravlja o moralu, crkvenoj praksi i eshatološkoj nadi (povratku Isusovu).

istaknute pozicije u Siriji (i Egiptu), iako je u većini slučajeva bilo falsifikovano i crkva ga je odbacila iz temelja. Ipak, njegovi dani su bili odbrojani i naslućivalo se da će uskoro izgubiti ugled i suočiti se sa protivljenjem sa kojim se suočava svako ko pretjera u svojatanju natprirodne mudrosti. Gnostici i marcioniti su imali svoje vlastite proroke i crkve i ponekad je bilo teško razlikovati ih. Pokret montanizma²³ kao da je podsticao na izdavanje za proroka i bio je, u stvari, nastojanje oživljavanja prvobitnih uvjeta kroz koje je prošlo kršćanstvo i u kojima je svaki vjernik bio slobodan u korišćenju nadarenosti kojom ga je Bog počastvovao.

Crkva je zauzela odbrambeni stav protiv ove bujice proročanstava i nametnula nadzor i izopćenje putem pisanih povelja. Tako su ove tvrdnje i "čudesa" izgubili svoju snagu i djelotvornost i prije isteka drugog kršćanskog stoljeća crveni glavari su stavili pod kontrolu pseudo-proroke i zauzdali ih."²⁴

OKONČANJE POSLANSTVA - LOGIČNA KULMINACIJA

Okončavanje poslanstva je iziskivala sama priroda ove vjere sa kojom dođe Muhammed a.s., vjere zaokružene u doktrinama i vjerozakonu, u moralnim, socijalnim i kulturnim učenjima, vjere koja sadržava zdrave i valjane osnove na kojima počivaju uzorno društvo i civilizacija u svako doba i na svakom mjestu.

To je vjera kroz koju čovjek-pojedinac dostiže vrhunac napretka i zrelosti i ostvaruje svoje poštene ciljeve, ne osjećajući pri tom nikakvo ometanje u ovom prirodnom hodu i dostizanju krajnje dobrote i spajanju ovosvjetske i onosvjetske dobrote, ne osjećajući manjkavost u vjerozakonu, njegovu nemoć prilagođavanja životnim zahtjevima i ostvarenju njegovih

²³ Marcioniti - polugnostička sekta raširena u 2. stoljeću.

²⁴ montanizam (po osnivaču Montanusu ?-180/ iz Frigije nekad. regija u centralnoj maloj Aziji), heretički kršćanski pokret (2-7 stoljeća) nastao kao reakcija na povećani sekularizam crkve, zahtijevao striktno pridržavanje principa primitivnog kršćanstva i pripremu za zemaljsko carstvo Kristovo.

prirodnih traženja, već nalazi da on ide ispred vremena, zapanjujući ljudski um.

Izučavanje svemira i istraživanje Allahovih zakona u ovom prostranom svijetu, u prošlosti naroda i njihovoj sadašnjosti, pokazuju da kod Njega nema viška ili manjka, već je sve u pravoj mjeri. Ako nam se čini da je nešto što vidimo previše ili premalo, pretjerano ili manjkavo, to je rezultat naše kratkovidnosti i neznanja. Obavezivanje ili propisivanje vjerzakona zahtijevaju više preciznosti, dotjeranosti i usklađenosti od svemira, jer su oni svrha, a svemir sredstvo. Kada i ne bi postojao preneseni dokaz o okončanju poslanstva Muhammedom a.s., znali bismo, zahvaljujući sudu razuma, da bi novo poslanstvo kojim bi bilo kušano ljudstvo bilo nepotrebno opterećivanje čovječanstva i neumjesna borba i bilo bi protivno poznatim nam Allahovim zakonima važećim za Njegova stvorenja.

VITALNOST ISLAMA

Nijedan pojedinac nema ispriku ako ne dostigne stepen potpune uvjerenosti i najveću moguću blizinu, krajnost zadovoljstva, poniznosti i predanosti, očišćenja duše i moralne čistote, jer je to posljedica njegove slabe volje, nedostatka ambicije, posljedica neaktivnosti, slijeđenja prohtijeva ili nepoznavanja Kur'ana i Hadisa. Ova vjera je puna života, snage i svježine i jamči ostvarenje sreće na ovom i budućem svijetu. Predano, odlučno i isreno postupajući u skladu sa njom, čovjek dostiže stupanj blizine, uzvišenosti i savršenosti iznad kog je samo stupanj poslanstva.

“Dovoljni su nam ova vječna i neuporediva Knjiga, koja odiše životom i snagom, uvijek nova i čudesna, i namaz, takođe prepun snage i životnosti. Njima pripada zasluga za uspostavljanje veze sa Allahom i približavanje Njemu više nego išemu drugom u ovoj vjeri. Putem njih odani i požrtvovani pripadnici ovog ummeta, u svakom dobu i pokoljenju, postižu stepen imana, ubjeđenosti, znanja, produhovljenosti i blizine koji ne dostižu umnici i mudraci. Ova

Knjiga i namaz uvijek ispunjava duše ovog ummeta. Oni čine suvišnim novo poslanstvo za ovaj ummet, jer on zahvaljujući njima živi u neprestanoj vezi sa Allahom, crpeći iz njih duhovnu snagu i pružajući svijetu ruku upute. Zbog toga Uzvišeni Allah veli: *"I borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! On je vas izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao, u vjeri pretka vašeg Ibrahima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, a i u ovom Kur'amu, da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv ostalih ljudi. Zato molitvu objavljujte i zekat dajite i u Allaha se pouzdajte; On je Gospodar vaš, i to kakav Gospodar i kakav zaštitnik!"*²⁵

Potom, ova vjera u sebi krije čudesnu snagu podsticanja na pobunu protiv svega što je u suprotnosti sa njom i što zavodi sa pravog puta i izlaže čovječanstvo i ostatke dobra propasti i uništenju. To je snaga protivljenja silama zla i poroka, suprotstavljanja propagatorima pokvarenosti, uz odricanje od uživanja i koristi. Zahvaljujući svemu tome, ova Knjiga na svakom mjestu i u svako doba odgaja nosioce borbe i obnove i predvodnike reforme.

Poslanik je nagovijestio ča je Allah ovom ummetu odrediti svakog stoljeća, a to je značajan period u životu jednog naroda, onoga ko će ojačati njegovu vezu sa vjerom i udahnuti mu novi duh: *"Allah će poslati ovom ummetu svakih sto godina onog ko će mu obnoviti vjeru"*.²⁶

ŠTETNOST VJEROVANJA U NASTAVAK POSLANSTVA ILI POJAVU OČEKIVANOG IMAMA PO OSJEĆAJ ODGOVORNOSTI I SNAGU SUPROTSTVLJANJA IZOPAČENOSTI

Nema sumnje da zasluga za neprekidnu borbu i obnovu u cilju povratka stvari na pravu mjeru i prirodni tok pripada činjenici da se ovaj ummet, njegovi učenjaci posebno, uvijek smatrao odgovornim za uspostavljanje istine i pravde, naređivanje dobra i sprečavanje zla i pozivanje u istinsku vjeru, ne čekajući novog poslanika i neposrednu vezu sa Nebom, niti

se oslanjajući na nešto tajanstveno, nešto što je nepojmljivo umu i šta počiva na oponašanju i posvećivanju.

Narodi i zajednice - islamski i neislamski - koji prihvatiše ovo vjerovanje (u novog poslanika) nisu se smatrali odgovornim i zaduženim za suprotstavljanje zabludi i snagama zla i za uspostavljanje istine i pravde. Živjeli su u svijetu mašte, lažnih nada i snova duga stoljeća mireći se sa izopačenošću i predajući se letargiji. U njihovoj povijesti oslabili su reformatorski i obnoviteljski pokreti, utihnuo glas pozivanja na dobro i odvrćanja od zla. Istraživač njihove povijesti ostaje zbunjen pri pokušaju razumijevanja tajne ove praznine, koja nije puka slučajnost, i nije u stanju da joj nađe obrazloženje. Sve to se dešavalo zbog pretjeranog oslanjanja tih zajednica na misterioznu ličnost koja će donijeti tajna znanja koja ne posjeduju drugi i iznenaditi ovaj svijet svojom pojavom u pravom trenutku, mijenjajući iz temelja postojeće stanje.²⁷

Nema sumnje da je pitanje novog poslanika ili novih poslanika i vjerovanja u nastavak poslanstva i dolaska objave, na čemu neki samozvani poslanici zasnivaju svoje "poslanstvo", još suptilnije i opasnije, jer ima veći uticaj na razum i dušu. Ono slabi uvjerenost ummeta u valjanost njegove vjere i vjerzakona, u njihovu vječitost, slabi uvjerenost u nepotrebnost novog poslanstva i novih poduka neba i sprečava ummet da se osloni na svoje snage, sposobnosti i borbu. Povrh svega, čini ga žrtvom i igračkom kojekakvih varalica i opsjenara.

MILOST I DOBROČINSTVO MUSLIMANIMA

Zatvaranje ovih vrata zauvijek i jasni proglas završetka poslanstva sa Muhammedom a.s. i upotpunjenja vjere prije njegove smrti su jedna od najvećih blagodati Allahovih darovanih ovom ummetu. Nema Poslanika poslije Muhammeda a.s., niti ummeta poslije muslimana! To je blagodat na kojoj su Muslimanima pozavidjeli jevrejski mudraci, koji su znali nevolje Jevreja zbog

mnoštva samozvanih poslanika. U vjerodostojnom hadisu stoji: "Došao neki Jevrej Omeru b. El-Hattabu i rekao: "Vladaru pravovjernih, vi u vašoj Knjizi čitate takav ajet čiji bi dan objavljivanja mi Jevreji, da je nama objavljen, uzeli za praznik!", pa ga je upitao: "Koji ajet?" Jevrej reče: "*Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat svoju prema vama upotpunio.*" Na to Omer reče: "*Tako mi Allaha, znam dan u kom je objavljen Božjem Poslaniku i čas u kom je objavljen: na Arefatu, u petak uveče.*"²⁸ Ovo je dokaz veličine te blagodati i dokaz da ranije vjere nisu imale sreću da budu udostojene ovakvim proglasom i jamstvom. To je bilo i prirodno, jer su one bile u periodu stasanja i razvoja.

ČUVAR OD IDEJNOG RASULA

Vjerovanje u okončanje poslanstva je bilo i ostalo čuvar ove vjere od zla lažnih poslanika i čuvar ummeta od idejnog rasula čijom žrtvom postadoše prethodne vjere i narodi. Zahvaljujući njemu, ova vjera i ummet su bili u stanju suprotstaviti se delikatnim zavjerama i podnijeti žestoke šokove, a pritom očuvati jedinstvo u vjeri i ne pocijepati se u mnoštvo raznoliko orjentiranih zajednica od kojih svaka posjeduje svoj duhovni centar, naučno i kulturno izvorište i vlastitu povijest.

DOPRINOS OVOG VJEROVANJA CJELOKUPNOJ CIVILIZACIJI

Ovo vjerovanje je u čovjeku probudilo pouzdanje u njegovu zrelost. To je za njega bio poticaj na napredak na svakom životnom polju. Svijet danas nema potrebu da očekuje novu objavu. Danas čovjek treba razmišljati o sebi, gledati na zemlju u cilju izgradnje boljeg života koji će počivati na vjeri i

²⁸ El-Maide, 3.

moralu. Vjerovanje u završetak poslanstva u čovjeku budi duh ambicije i napretka, podstiče ga da uposli sve svoje nadarenosti i određuje mu pravo polje djelovanja i truda.

Da nije vjerovanja u prestanak poslanstva, čovjek bi izgubio samopouzdanje, ostao bi u stalnoj dvojbi upravljajući pogled ka Nebu, umjesto da gleda na Zemlju. izgubio bi vjeru u svoju budućnost i padao kao žrtva lažnih poslanika. Kad god bi se pojavio samozvani poslanik, tvrdeći: *"Bašta čovječanstva bila je manjkava - došao sam i ona je upotpunjena!"*,²⁹ čovjek bi bio prinuđen da povjeruje da nema nikakvog jamstva da će ova bašta biti upotpunjena u budućnosti ako je sve do sada bila manjkava. I tako bi se nastavilo njegovo iščekivanje onoga ko će upotpuniti ovu baštu i on ne bi uživao u njenim cvjetovima i plodovima, niti se brinuo za njeno zalijevanje i natapanje.

Dr Muhammed Ikbāl u "Obnovi vjerske misli u islamu" veli: *"Poslanstvo u islamu dostiže svoju perfekciju u otkriću potrebe o njegovom ukidanju. Ovo sadržava značajno saznanje da život ne može zauvijek biti držan na uzdama i da čovjek, da bi u potpunosti bio samosvjestan, mora biti upućen na vlastita sredstva. Dokidanje privilegija klera i nasljedne vlasti u islamu, te stalno pozivanje na razum i iskustvo u Kur'anu i upućivanje na prirodu i istoriju kao izvore ljudskog znanja - sve su to različiti aspekti iste ideje konačnosti."*³⁰

VELIKA KUŠNJA

Islam i muslimani u svojoj dugoj povijesti nisu bili izvrgnuti većoj kušnji od one što ju je predstavljala pojava samozvanih poslanika. Ipak, poziv većine njih nije postigao uspjeh vrijedan spomena i zamirao je u samom početku. Stvari sasvim drugačije stoje sa lažnim poslanikom Indijskog potkontinenta 19. i 20. stoljeća Mirzom Gulam Ahmedom (1840-1908), iz razloga političke prirode.³¹ On je širom otvorio vrata poslanstva, veleći: *"Slijedenje Poslanika (Muhammeda a.s.) daruje savršenstva poslanstva.*

Njihovo njegovanje i briga o njima formiraju i stvaraju nove poslanike."³² Njegov sin i nasljednik Mirza Beširuddin Mahmud veli: "Ljudi su povjerovali da su Allahove riznice presahle. *Oni ne poznaju Allaha kako treba!*" Vi se sporite oko jednog poslanika (njegovog oca-op.prev.), a ja vjerujem da će biti hiljadu poslanika poslije Muhammeda a.s."³³

Sve to je unijelo anarhiju u shvatanje poslanstva i riječ "poslanstvo" izgubila je svoju nepovredivost i svetost, postavši igračkom. Nakon Mirze se mnogima učinilo jednostavnim proglasiti se poslanikom. Nije nam u dugoj povijesti Indije poznata ličnost koja je zanijekala završetak poslanstva i odvažila se na osnivanje nove vjere, izuzev imperatora Ekbera*, iako on nije tako otvoreno i planski svojatao poslanstvo. Mirza je prvi koji je otvorio ta vrata, a nakon njega se pojavilo više samozvanih poslanika. Muhammed Ilijas El-Burni je do 1936. godine izbrojao njih sedam. To sigurno nije precizna statistika i onaj ko bi joj malo pažljivije pristupio našao bi u samom Pendžabu daleko veći broj od ovoga.

Sam Mirza Beširuddin Mahmud u jednom predavanju diže svoj glas protiv njihovog mnoštva, slaboumnosti i gluposti, pa veli: "U našoj zajednici poniklo je mnoštvo onih koji svojataju poslanstvo. Vjerujem da ne lažu u svojim tvrdnjama, izuzev jednog. U stvari, oni su u početku nadahnuti i nije čudo ako je to nadahnuće ostalo do sada. Greška koju su počinili je pogrešno razumijevanje tih nadahnuća. Ja lično poznajem nekoliko njih i u stanju sam potvrditi njihovu iskrenost i bogobojaznost. Ono što je u njihovim srcima zna samo Allah. Svi oni su u početku iskreni i neka od njihovih nadahnuća su od Allaha. Uzrok njihovom krahu je činjenica da im je mudrost tih nadahnuća ostala skrivena, te su se spotakli."³⁴

* El-En'am, 91; takođe El-Hadž, 74. i Ez-Zumer, 67.

* Ebul-Feth Dželaluddin Muhammed Ekber (1542-1605), najveći mogulski vladar u Indiji. Nastojao da uspostavi novu vjeru koja bi ujedinila sve ostale (din-i-ilahi, božanska vjera).

ZABLUDA "BOŽANSKIH RAZGOVORA I OBRAĆANJA"

Upućeni u povijest misticizma, islamskog i neislamskog, znaju da je povezanost sa natprirodnim svijetom putem duhovnih vježbi i naprezanja, putem nadahnuća, razgovora i tajnih glasova bila široki prolaz za kojekakve zablude, obmane i kontradikcije. Kroz njega je ušlo, namjerno ili nenamjerno, mnoštvo toga i uvijek je bilo teško razabrati šta potiče od Allaha, a šta od šejtana³⁵, šta proističe iz običaja i navika, vladajuće kulture i vjerovanja na kojima je ponikao "nadahnuti" ili onaj kome je "otkriveno". Učenjaci koji su slijedili taj put objasnili su da je skoro nemoguće osloboditi se uticaja ovih običaja i sredine pri primanju ovih tajnih znakova i njihovom razumijevanju.³⁶

Svako ko ove "božanske razgovore i obraćanja" ili Njegovo viđenje na ovom svijetu čini uvjetom upućenosti i spasa ili potpunosti imana³⁷ i na tome zasniva novo poslanstvo ili novi poziv čini veliki zločin prema ovoj univerzalnoj vjeri, oduzima joj njenu jednostavnost i lakhoću i otvara vrata pokvarenosti, zbrki i rasulu. Tako je uradio Mirza Gulam Ahmed, učinivši "božanske razgovore i obraćanja" uvjetom za valjanost vjere i prirodnim rezultatom ibadeta i postupanja po vjerozakonu. On je tvrdio da je vjera u kojoj nema ovih "božanskih obraćanja" ništavna i mrtva. Šta više, to je šejtanova vjera koja odvodi u džehenem. Ako sljedbenici vjere nisu obdareni ovom blagodat, uprkos njihovom ibadetu i primjeni vjerskih propisa, oni su u neznanju i zabludi.³⁸

Slabost i apsurdnost ovakvog mišljenja je očita i nema potrebe da se ono opovrgava i da se o njemu opširno govori. Dovoljno je znati da ashabi, koji bijahu usjev poslanstva i zâsad Kur'ana i uzorno pokoljenje u ljudskoj povijesti, nisu svojatali "razgovore i obraćanja" i viđenje Allaha, niti im je to povijest pripisala. Šta je onda sa onima koji dođoše poslije njih i koji im nisu dorasli u vjeri i znanju?³⁹

Zamjetljivo je u povijesti da je svaki ekstremni poziv zasnovan na ovakvim tvrdnjama, naklapanjima i ličnim iskustvima samo stvarao ekstremnu sektu koja se odvajala od muslimana i napuštala ih, ponekad proglašavajući muslimansku većinu nevjernicima. Tokom

vremena postajala bi samostalna vjera i novi problem islamskom i ljudskom društvu koji veliki umnici i vođe nisu u stanju riješiti i nadvladati.⁴⁰

KOLEKTIVNA NADAHNUTOST ZA DOBROBIT ISLAMA I MUSLIMANA

Allah je u velikoj mjeri počastvovao muslimane adekvatnim nadahnućem u kom nema opasnosti, niti štete. Izvjestan broj pojedinaca čistih duša, dobronamjernih i učenih, biva nadahnut rješenjem za nešto što zbunjuje ostale i u čemu se razilaze. Drugi, opet, pristupaju poslu u kom je dobrobit islama i učvršćenje i odbrana vjere, osjećajući neobuzdani zanos i ulažući sebe i sve dragocjeno, napuštaju uživanja, videći u njegovom ostvarenju najveću sreću i uživanje.

Nekada to biva u malom broju, kao što je to slučaj u vezi ezana sa Abdullahom b. Abdu Rabbihi i Omerom b. El-Hattabom. Njihovo viđenje se podudarilo, svakom od njih su u snu nadahnute riječi ezana. Božji Poslanik se složio sa tim, te je propisan ezan kojim se danas u čitavom islamskom svijetu poziva na namaz.⁴¹ Slično se desili i u pogledu Lejletul-Kadra. Buharija i Muslim prenose od Abdullah b. Omera da su neki ashabi vidjeli u snu da je Lejletul-Kadr u posljednjih sedam noći, pa je Božji poslanik rekao: *"Vidim da se vaše viđenje podudarilo, pa ko je bude tražio neka je traži među sedam posljednjih."* Otprilike tako je bilo i sa teravih namazom, koji je Muhammed a.s. klanjao sa ashabima, pa ostavio poslije tri dana da im ne bi bio propisan kao obavezan.⁴² Muslimani su ga obavljali pojedinačno, pa ih je Omer b. El-Hattab okupio i uveo zajedničko klanjanje. To je bilo nadahnuće od Allaha, kojim je u svakom dobu počastvovana velika zajednica muslimana. To je dokaz Allahove brige za ovaj ummet, koji je posljednji ummet, nada čovječanstva. Dokaz je to posebnog položaja koji on uživa kod Allaha. A ovo neprekidno nadahnuće i stalna potpora su dokaz okončanja i prekida poslanstva poslije Muhammeda a.s. i nema mu sličnog po jasnoći i trajnosti kod ranijih naroda.

RAZDOR MEĐU MUSLIMANIMA

Idejna zbrka i nered koje stvaraju mnogobrojna lažna poslanstva, razdor među muslimanima i cijepanje muslimanskog ummeta u srcu svakog muslimana bude nemir i zabrinutost. "Hobi" izdavanja za poslanika nastao je u islamskom svijetu pod uticajem Mirze Gulama Ahmeda i njegovih gorljivih propagatora. Pojavio se niz pojedinaca koji dižu zastavu "poslanstva" i proglašavaju nevjernicima sve koji ne prihvataju njihov poziv. Sve to proizvodi idejnu zbrku i rasulo i ovaj ummet koji je došao da izbriše svaku isključivost i osnuje islamsko bratstvo pada žrtvom razjedinjenosti i isključivosti.⁴³

Opasnost od kadijanija je osjetio i Muhammed Ali El-Lahori⁴⁴ i izrazio je jasno u jednom svom članku. Ipak, on nije pomišljao da je njegov vođa Mirza Gulam Ahmed otvorio ova vrata i bio prva osoba koja je izložila ideju nastavka poslanstva kao pokret i poziv. Muhammed Ali, preklinjući razborite i nepristrane, veli: *"Tako vam Allaha! Ako je ispravno vjerovanje da se poslanstvo neće prekimuti i da će poslanici stalno dolaziti, kao što to izjavljuje Mirza Beširuddin Mahmud u "Envari hilafet", zar sljedbe, kojih će biti na hiljade neće stalno proglašavati jedna drugu nevjernicima i tako se gubiti islamsko jedinstvo?! Zamislimo da ti poslanici budu slati samo u Ahmedijskoj (Kadijanskoj) zajednici, zar se neće pocijepati?! Nisu vam nepoznati drevni zakoni, znate kako su se ljudi dijelili na pristalice i opONENTE pri svakom slanju poslanika. Zar će Allah, koji je odredio ujedinjenje naroda svijeta, pocijepati muslimane i učiniti da jedni druge proglašavaju nevjernicima i da bratstvo među njima postane nedostižno? Allah je obećao da će ovu vjeru obznaniati nad svima, a On ne krši obećanja. Znajte da islam neće biti podvrgnut toj kušnji i neće doći dan u kom će se svaki "poslanik" odvojiti sa svojom strankom i muslimani biti podjeljeni i svrstani pod različite zastave i različite duhovne centre, a samozvani poslanici nametnuti monopol na vjerovanje i spas proglašavajući ostale muslimane nevjernicima."*⁴⁵

Vjerovanje u prekid niza poslanstva, poduka i vjerozakona sa Muhammedom a.s. jedna je od najveličanstvenijih Allahovih blagodati ovom ummetu, milost prema pocijepanom čovječanstvu i ušteda njegovih napora i snaga. To vjerovanje čuva jedinstvo i snagu Muhammedovog a.s. ummeta, daje mu samopouzdanje i osjećaj odgovornosti za orijentaciju i sudbinu svijeta. Ono je podsticaj na reformu i obnovu, na borbu na Allahovom put, čvrsti temelj na kom počiva nadgradnja islama kao društva i zajednice, kao vječne misije.

ZAKLETI NEPRIJATELJ ISLAMA

Zbog svega toga, možemo reći da je najzagriženiji, najpodliji i najdestruktivniji neprijatelj islama i muslimana i najkorisniji neprijateljima islama onaj ko svojata novo poslanstvo, u bilo kom vidu, propagira ga i podržava

Istinu veli Uzvišeni Allah:

“Ko je veći nasilnik od onoga koji laži o Allahu iznosi ili koji govori: “Objavljuje mi se!” - a ništa mu se ne objavljuje, ili koji kaže: “I ja ću reći isto onako kao što Allah objavljuje.” A da ti je vidjeti nevjernike u smrtnim mukama, kada meleki budu ispružili ruke svoje prema njima: “Izvadite vaše duše! Od sada ćete neizdržljivom kaznom biti kažnjeni zato što ste na Allaha ono što nije istina iznosili i što ste se prema dokazima Njegovim oholo ponašali.” A doći ćete Nam pojedinačno, kao što smo vas prvi put stvorili, napustivši dobra koja smo vam bili darovali. “Mi ne vidimo s vama božanstva vaša koja ste Njemu ravnim smatrali, pokidane su veze među vama i nema vam onih koje ste posrednicima držali.”⁴⁶

BILJEŠKE:

¹ El-Mu'min, 5.

- ² El-Mu'minun, 44. (Kod Korkuta: "... i Mi smo ih zato jedne drugima smjcnjivali...")
- ³ El-Mu'minun, 39-41.
- ⁴ El-En'am, 10, takođe 41. ajet u poglavlju El-Enbija.
- ⁵ Er-Ra'd, 32. (U "Prevodu značenja Kur'ana" koji mi je pri ruci (3. izdanje, Starješinstvo 1984.) potkrala se u prevodu ogromna štamparska greška. Umjesto: "... pa sam Ja onima koji nisu vjerovali..." stoji: "pa sam Ja onima koji su vjerovali"!!! U istom poglavlju na istoj strani (261) druga greška: umjesto da stoji: "... ali će patnja na na onom svijetu..." stoji: "... ali će patnja na ovom svijetu...!!!) (34. ajet) - op. prev.)
- ⁶ Sad, 14.
- ⁷ Eš-Šuara, 208.
- ⁸ Jeremija, 23:32.
- ⁹ Jeremija, 27:9-10.
- ¹⁰ Nehemija, 6:12-13.
- ¹¹ Ezekijel, 13:1-3.
- ¹² Jeremija 5:30-31
- ¹³ Jeremija, 29:8-9.
- ¹⁴ Enciclopaedia of Religions and ethics, VIII, p. 588.
- ¹⁵ Djela apostolska, 11:27-28 (Prevod navoda preuzet iz: "Novi zavjet" prevod B.Duda i J. Fučan, 8. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1982. - op. prev.)
- ¹⁶ Djela apostolska 21: 10-11.
- ¹⁷ Evanđelje po Mateju, 7:15.
- ¹⁸ Druga poslanica Korinćanina, 11:12-13.
- ¹⁹ Prva Ivanova poslanica, 4:1.
- ²⁰ Djela apostolska, 8:9-10.
- ²¹ Djela apostolska, 13:6.
- ²² Evanđelje po Mateju, 24:4-5.
- ²³ Evanđelje po Mateju, 7:16.
- ²⁴ Članak: "Proroštvo i pseudo-proroštvo u kršćanskom periodu" u Enciclopaedia of Religions and Ethics, 1939, p.p. 383-384.
- ²⁵ El-Hadž, 78.
- ²⁶ Ebu David, od Ebu Hurejreta. Tekst pod navodnicima preuzet iz autorove knjige "Četiri temelja" (El-Erkânul-crbe'ah).
- ²⁷ Najbolji primjer ovog vjerovanja i oslanjanja je vjerovanje imamijskih ši'ija u odsutnog imama, koji je po njihovom vjerovanju, njihov 12. imam Muhammed El-Mehdi b. El-Hasan El-Askeri (rođen u Bagdadu 255. po h.) koji će se vratiti i ispuniti zemlju pravdom, kao što je ispunjena nepravdom. Oni vjeruju da je on ušao sa svojom majkom u podrum u Samari (grad u Iraku) i da se nije do danas vratio, te da je još uvijek živ.
- ²⁸ Prenose ga Buharija, autori "Sunena" i Ahmed.
- ²⁹ Stihovi indijskog nazovi poslanika Mirze Gulam Ahmeda el-Kadijanija.
- ³⁰ "Obnova vjerske misli u islamu", str. 144. (u arapskom prevodu; ovaj prevod je moj - op. prev.)
- ³¹ Vidjeti: "El-Kadijani vel-kadijanijeh", od autora
- ³² Mirza Gulam Ahmed, "I'la'ikatul-vahj" (Suština objave), str. 96.

³³ Envar-i-hilafet", str. 62.

³⁴ "El-Fadl", 1. januar 1935.

³⁵ Na ovo ukazuje doktor Muhammed Ikbal: "Priznajem da je osnivač Ahmedijске (kadijanske) zajednice čuo glas. Donošenje suda o tome da li je ovaj glas bio od Allaha, Davaoca života i moći, ili mu je ishodište bilo vladajuće duhovno bankrotstvo zasnuva se na procjeni pokreta što ga je on stvorio. (...) Vjerujem da su akteri predstave "Ahmedijски pokret" bili marionete u rukama dekadencije i pada." (Islam and Ahmedism, str. 17) Još rječitije je ono što veli u svojim stihovima: "Neka nas Allah sačuva nadahnuća onog koji poniče i živi pod tuđinskom vlašću, jer je opasniji i destruktivniji od divljih osvajača poput Džingisa i Hulagua".

³⁶ Šejh Ahmed Es-Sirhindi je ovu tačku detaljno razradio u nekim od svojih pisama, sa rječitim ukazivanjem zasnovanim na vlastitom iskustvu i dubokom poznavanju i upućenosti. On smatra da su čisti um i čisto otkrovenje dvije stvari koje se vrlo rijetko nalaze i događaju. Čudesna podudarnost je činjenica da i Emanuel Kant koji se pojavio 180 godina poslije njega, takođe izražava nepovjerenje u čisti um. Es-Sirhindi ide korak dalje, pa istražuje čisto otkrovenje i čisto nadahnuće, jer je sam prokušao te stvari (Vidjeti njegovo pismo Šejhu Abdullahu i Šejhu Ubejdulahu, sinovima poznatog šejha Abdul-Baki En-Nakšibendi Ed-Dehlevija, br. 266, I tom.)

³⁷ Tako je učinio Muhammed Jusuf El-Husejni El-Džunefuri (847-910. po h.), tvrdeći da čovjek nije vjernik ako nije usrećen viđenjem Stvoritelja okom ili srcem, na javi ili u snu. To je izazvalo pravu zbrku u islamskom društvu od Indije, na istoku, do Afganistana na zapadu, u desetom hidžretskom stoljeću.

³⁸ Vidjeti: "Berahin-i-Ahmedijje" Mirze Gulam Ahmeda, V, str. 183.

³⁹ Opširnije u autorovoj knjizi "Kadijani i kadijanije", 4. poglavlje.

⁴⁰ Pakistanska vlada je riješila ovaj problem odvajanjem kadijanijske sekte od muslimana, proglašivši je službeno nemuslimanskom manjinom..

⁴¹ Vidjeti dugački hadis koji prenose Ebu Davud, Et-Tirmizij, Ed-Darimij i Ibnu Madže.

⁴² Sahihul-Buharij.

⁴³ Dr. Muhammed Ikbal je bio vrlo precizan u svojim poznatim riječima: "Islam je vjera koju je Allah objavio, ali se postojanje islama kao društva i zajednice temelji na ličnosti Muhammeda a.s. i vjerovanju da je on posljednji poslanik, i to je linija razgraničenja između islama i drugih vjera." (Harf-i-Ikbal, str. 136-137).

⁴⁴ Glavar lahorskog ogranka, zvanog Ahmedijска zajednica, autor poznatog prevoda Kur'ana na engleski, tefsira "Bejanul-Kur'an" i brojnih drugih djela. On ne priznaje poslanstvo Mirze Gulam Ahmeda i nastoji da nađe odgovarajuće tumačenje njegovim izjavama u tom pogledu. Vjeruje da je Mirza bio Obćani Mesija, veliki obnovitelj i reformator.

⁴⁵ Muhammed Ali, "Reddi-tekfir-i-ehli-Kible", str. 34.

⁴⁶ El-Enam, 93-94.

O autoru

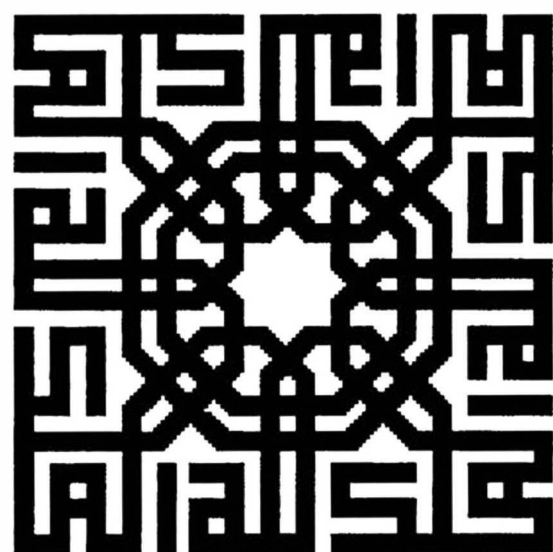
Ebul-Hasen Ali El-Haseni En-Nedevi, jedan od vodećih savremenih islamskih autora, rođen je u Rae Bareliju u Indiji 1332. hidžretske godine. Još u djetinjstvu naučio urdu i perzijski, a u 12. godini počinje učiti engleski i arapski. Školovao se na univerzitetu u Laknau, na Darul-'ulumu u Laknau i u Lahoreu. Predavao niz predmeta. Kao misionar po raznim krajevima Indije provodio na putovanjima i po mjesec dana. Obišao veći dio islamskog svijeta.

En-Nedevi je rektor Darul-Uluma u Laknau i predsjednik Centra za islamska istraživanja i publikovanje. Član je Stalnog komiteta "Rabite", član Arapske akademije nauka u Damasku i niza drugih organizacija širom islamskog svijeta...

Autor je mnoštva djela objavljenih na nizu jezika: arapskom, urdu, bengalskom, turskom, perzijskom, engleskom i dr. Najpoznatija djela: Šta je svijet izgubio dekadencijom muslimana, Četiri temelja, Čuvari islamskog duha, Kadijani i kadijanije, Poslanikov životopis...

Knjiga koja je pred vama objavljena je do sada u više od deset izdanja na arapskom jeziku, 2 na urdu i 2 na engleskom jeziku ... Prvo je obimnije djelo ovog autora koje se objavljuje na našem jeziku.

Prevodilac

Sadržaj

• <i>Uz ovaj prevod</i>	3
• <i>I - POSLANSTVO - potreba čovječanstva za njim i njegov doprinos civilizaciji</i>	7
• <i>II - Obilježja poslanstva i osobnosti poslanika</i>	29
• <i>III - Predvodnici upute i vođe čovječanstva</i>	57
• <i>IV - Između božanskog htijenja i materijalnih potencijala</i>	72
• <i>V - Veličina muhammedovskog poslanja</i>	88
• <i>VI - Podvig Muhammedovog a.s. poslanstva</i>	96
• <i>VII - MUHAMMED a.s. - posljednji vjerovjesnik i pečat Poslanikâ (prvi dio)</i>	111
• <i>VIII - MUHAMMED a.s. - posljednji vjerovjesnik i pečat Poslanikâ (drugi dio)</i>	137
• <i>O autoru</i>	157

